

Шляхи розвитку української науки:

суспільний дискурс

У номері:

• *Підриє Каховської ГЕС: реакція світу, наслідки катастрофи та перспективи відбудови*

• *Довгострокова програма підтримки українських науковців – у дії*

• *У Мінборони України створено Акселератор інноваційного розвитку*

• *Наука України у дзеркалі SCOPUS / SCIMago*

• *Як оптимально презентувати результати наукових досліджень*

№ 6 (188)

червень

Київ 2023

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів
державної влади**

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативної інформації
(Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.)
Заснований у 2005 р. Видається щомісяця.

Головний редактор В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заслуж. діяч науки і техніки України, заст. генерального директора НБУВ. Редакційна колегія: К. Лобузін, д-р наук із соц. комунікацій; Л. Костенко, канд. тех. наук, лауреат Держ. премії України в галузі науки і техніки; Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій (заст. головного редактора); О. Натаров (упорядник).

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviap.gov.ua/>.

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

№ 6 (188) червень 2023

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2023

Київ 2023

ЗМІСТ

Аналітичний погляд	3
Наука – для обороноздатності країни	30
Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти	35
Наука і влада	37
Міжнародне наукове співробітництво	40
Наукові дослідження коронавірусу COVID-19	48
Новини наукового розвитку	50
Проблеми енергозбереження	54
Науково-організаційні заходи	57
Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки	69
Бібліотека в науковому процесі	73
Наукова комунікація	80
Зарубіжний досвід наукової діяльності	85
У критичному фокусі	91
ДОДАТКИ	92

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

Аналітичний погляд

Н. Тарасенко,

науковий співробітник,

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Підрив Каховської ГЕС: реакція світу, наслідки катастрофи та перспективи відбудови

У ніч на 6 червня російські окупанти підірвали одну з найбільших гідротехнічних споруд у Європі – дамбу Каховської гідроелектростанції в Херсонській області. Унаслідок вибуху було зруйновано 16 затворів ГЕС, її будівлю, земляну греблю між будівлею ГЕС та шлюзом, а також адмінкорпус. Швидкість падіння рівня води в Каховському водосховищі в перший день після катастрофи становила 16 см/год. Це призвело до затоплення близько 80 населених пунктів нижче водосховища, причому найбільше постраждав лівий берег Дніпра, окупований росіянами.

Інфографіка: NV [1]

Побудована в середині 1950-х років Каховська ГЕС є останньою сходиною Дніпровського каскаду гідроелектростанцій. Вона розташована на Півдні України за 5 км від міста Нова Каховка (Херсонська область). Дамба Каховської ГЕС є стратегічно важливою не лише через енергетичні

потужності, але й тому, що з'єднує правий та лівий береги Дніпра (автомобільний і залізничний мостові переходи через греблю).

Саме поблизу Нової Каховки, у містечку Таврійськ, бере свій початок Північнокримський канал – іригаційна споруда, яка до 2014 р. забезпечувала близько 85 % потреб Криму в прісній воді. Після того як Росія окупувала та анексувала Крим, Україна перекрила цей канал – тоді як окупанти та Кремль довго і марно намагалися змусити Україну відновити його роботу, однак, відмовляючись звільнити півострів від російської окупації. Тому в перші ж дні повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 р. російські окупанти захопили Каховську ГЕС та початок Північнокримського каналу [2].

Підрив дамби на Каховській гідроелектростанції став шоком як для українців, так і для всього цивілізованого світу. Президент України В. Зеленський [назвав](#) російський теракт найбільшою рукотворною екологічною катастрофою у Європі за десятки років. Він заявив, що «російські терористи руйнуванням дамби Каховської ГЕС лише підтверджують для всього світу, що їх треба вигнати з кожного куточка української землі. Жодного метра не можна їм залишати, бо кожен метр вони використовують для терору. Лише перемога України поверне безпеку. І ця перемога буде. Ані водою, ані ракетами, ані чим завгодно ще терористам не вдасться зупинити Україну».

«Росія зруйнувала Каховську дамбу, спричинивши, ймовірно, найбільшу техногенну катастрофу у Європі за останні десятиліття та поставивши під загрозу тисячі мирних жителів. Це жахливий військовий злочин», – наголосив очільник Міністерства зовнішніх справ України Д. Кулеба. «Єдиний спосіб зупинити Росію, найбільшого терориста 21 століття, – це вигнати її з України», – написав він.

«Знищення Каховської ГЕС – терористичний акт з боку Росії, яка несе за це повну відповідальність. Руйнування ГЕС загрожує екологічною катастрофою для Півдня нашої держави. Світ має відреагувати. Негайно. Але не просто словами, а діями. Росія має негайно забратися із ЗАЕС, аби уникнути подальшої катастрофи», – заявив Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль.

Утім реакція світу та міжнародних організацій на підрив Каховської ГЕС російськими окупантами виявилася дуже стриманою і повільною. Зокрема, на головній сторінці ООН у твіттері тривалий час не було жодної реакції щодо [руйнування Каховської дамби](#). Натомість організація рекламувала «день [російської мови](#)». Лише згодом організація зрепостила твіт Управління ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА), яке розкритикувало руйнування дамби, заявивши, що цивільна інфраструктура не може бути мішенню. Водночас Генсек ООН А. Гутерреш не визнав, що саме Росія зруйнувала Каховську дамбу. За його словами, організація не має доступу до інформації для «незалежної перевірки причини». Водночас його

заступник М. Гріффітс заявив, що ООН готова на все, що в силах організації, щоб дістатися постраждалих та допомогти їм [3].

Підрив Каховської ГЕС рішуче засудив Генеральний секретар НАТО Є. Столтенберг. «Руйнування Каховської дамби сьогодні ставить під загрозу життя тисяч мирних жителів і завдає серйозної шкоди навколишньому середовищу. Це обурливий акт, який ще раз демонструє жорстокість війни Росії проти України», – написав він.

Також із доповіддю виступив генеральний директор Міжнародного агентства з атомної енергії Р. Гроссі, який повідомив про небезпеку для багатьох населених пунктів; повінь, яка швидко затоплює довколишні території; а також падіння рівня води в Каховському водосховищі, яке використовують для забезпечення водою Запорізької АЕС. Він пояснив, що ця вода необхідна для:

- відведення надлишкового тепла від реакторів ЗАЕС;
- відведення надлишкового тепла від басейнів відпрацьованого палива;
- охолодження аварійних дизель-генераторів (коли ті вмикаються).

Відсутність води в системах охолодження може спричинити розплавлення палива та непрацездатність аварійних генераторів. Якщо рівень опуститься нижче 12,7 м, то воду вже не можна буде прокачувати. Директор МАГАТЕ, утім, зазначив, що існують альтернативні джерела води, зокрема великий ставок-охолоджувач поруч із ЗАЕС, що може забезпечити станцію на кілька місяців. Він повідомив, що небезпеки аварії та загрози для планети через [ЗАЕС](#) наразі немає і що МАГАТЕ стежитиме за ситуацією щохвилини.

Президент Європейської ради Ш. Мішель, реагуючи на знищення дамби Каховської гідроелектростанції, назвав це черговим воєнним злочином РФ проти України. Про це Ш. Мішель [написав](#) у твіттері: «Шокований безпрецедентним обстрілом дамби Нової Каховки. Знищення цивільної інфраструктури однозначно кваліфікується як [воєнний злочин](#), і ми притягнемо Росію та її ставлеників до відповідальності». Також президент Євроради пообіцяв порушити це питання на червневому саміті ЄС та запропонував збільшити допомогу затопленим районам.

Генсек Ради Європи М. Пейчинович-Бурич фактично повторила його тези. Заяву вона зробила у своєму [твіттері](#). «Я засуджую руйнування Росією дамби в Україні: це злочинно і нерозважливо», – заявила вона.

Деякі високопосадовці країн ЄС також оприлюднили свою позицію, зокрема Е. Рінкевічс, міністр закордонних справ [Латвії](#). «Латвія рішуче засуджує навмисне руйнування Росією дамби Нової Каховки в Україні. Це екологічна катастрофа, що ставить життя людей під загрозу. Росія є терористичною державою і її потрібно зупинити. Ми маємо посилити підтримку України та притягнути до відповідальності військових злочинців», – написав він.

Реагуючи на підрив Каховської ГЕС, міністр закордонних справ Литви Г. Ландсбергіс [заявив](#), що «терористи не зупиняються, якщо їх не зупинити». «Для них не діють жодні переговори, окрім сили. Вони спричиняють

масштабні катастрофи без жалю. Повторюю ще раз: для міцного миру у Європі потрібна українська перемога як на полі бою, так і в суді. Більше нічого не вийде», – написав він.

Естонія засудила навмисне знищення Росією ГЕС, [написав](#) у твіттері від її імені міністр закордонних справ М. Тсахкна. «Цей військовий злочин призведе до екоциду, величезних економічних збитків і переміщення тисяч людей. Особи, які вчинили військові злочини, повинні бути притягнуті до спецтрибуналу», – зазначив він.

Міністр закордонних справ Чехії Я. Ліпавський порівняв підрив дамби в Новій Каховці із застосуванням зброї масового ураження проти мирного населення.

Польща виступила з вимогою посилення санкцій проти РФ та Білорусі після підриву Каховської ГЕС. Посол Польщі в ЄС А. Садось на зустрічі за зачиненими дверима назвав підрив дамби військовим злочином та новою фазою жахливої агресії, [передає](#) Польське радіо.

Президент Молдови М. Санду повідомила, що рішуче засуджує [руйнування дамби Нової Каховки](#), а також додала, що напади Росії на критичну інфраструктуру є військовим злочином та запропонувала від імені Молдови допомогу з пом'якшення наслідків повені.

Водночас глава МЗС Великої Британії Д. Клеверлі, який приїхав до України з візитом, заявив, що давати «будь-яку змістовну оцінку деталям ще занадто рано», але єдина причина, чому це сталося, – неспровоковане широкомасштабне вторгнення Росії в Україну.

«Ми продовжимо оцінювати ситуацію, що розвивається, але найкраще, що Росія може зробити зараз – це негайно вивести свої війська», – наголосив він у коментарі Reuters.

США покладають відповідальність за руйнування Каховської ГЕС на Росію, аргументуючи це тим, що якби РФ не увірвалася в Україну, трагедії не сталося б. Спікерка адміністрації президента США К. Жан-П'єр зазначила, що США все ще збирають інформацію про те, що трапилося, але відповідальність у будь-якому випадку лежить на Росії, яка розв'язала війну.

«Ця дамба була під контролем Росії, і вони несуть відповідальність за руйнування, заподіяні цією війною. І ми зробимо все можливе, щоб підтримати народ України у цей непростий час», – заявила речниця [4].

Більш активно світ почав реагувати на катастрофу після оприлюднення висновків низки експертів, які проаналізували підрив, повідомили, де могла розташовуватися російська вибухівка і як усе відбувалося. Найімовірнішою причиною катастрофи на Каховській ГЕС міг бути підрив підводного проходу до машинного залу всередині греблі, повідомила, зокрема, The New York Times із посиланням на експертів. Американське видання після власного розслідування стверджує, що руйнування греблі не було випадковістю й мало ймовірно, що воно могло статися само по собі. За словами українського і двох американських інженерів, а також експерта з вибухових речовин, з огляду на супутникові та сейсмічні дані про вибухи в

цьому районі найімовірнішою причиною руйнування був заряд вибухової речовини, розташований у ремонтному тунелі [5].

Експерти відзначають кілька аспектів нищівного впливу підриву Каховської ГЕС на природне середовище та різні сфери життя українського суспільства. На думку президента Асоціації «Укрводоканалекологія» Д. Новицького, руйнування Каховської ГЕС матиме безпрецедентні наслідки не тільки безпосередньо для Півдня України, хоча ситуація там найважча, а й, так чи інакше, для всієї країни. Крім того, зміна рівня солоності і підвищення забрудненості Чорного моря впливає на екосистему всього Чорноморського регіону, а значить, і на екологічну ситуацію низки інших країн. Тож цей акт екоциду набуває міжнародних масштабів [6].

Основні наслідки підриву Каховської ГЕС, за висновком експерта, варто розглянути з чотирьох позицій: гуманітарні, економічні, соціальні та екологічні. Гуманітарні наслідки виявляються у відсутності централізованого водопостачання та водовідведення в багатьох населених пунктах Дніпропетровської, Запорізької та Херсонської областей. Приблизно 880 тис. населення втратили доступ до централізованого водопостачання, що створює безпосередню загрозу їхньому життю та здоров'ю.

Економічні наслідки ще потрібно детально вивчити та оцінити. Зокрема, важливо звернути увагу на великі промислові центри, такі як Кривий Ріг, де виробничі процеси потребують значних обсягів води. Її відсутність може призвести до зупинки виробництва, що спричинить не виплату зарплат та несплату податків. Ці проблеми можуть викликати «ефект доміно», коли одна проблема породжує іншу, ведучи до гуманітарної та економічної криз, зростання безробіття, зниження рівня життя, соціального напруження – це все соціальні наслідки, які можуть призвести до різких змін у демографічній картині цілих регіонів.

Щодо екологічних наслідків, їх варто назвати екологічною катастрофою, трагедією світового масштабу. За підрахунками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, орієнтовна сума збитків довкіллю через підрив дамби Каховської ГЕС уже становить понад 55 млрд грн.

Фахівці Державної екологічної інспекції фіксують, що рівень солоності Чорного моря поблизу Одеси вже нижче норми у майже три рази. Такі зміни можуть незворотно вплинути на всю екосистему, призвести до масової загибелі представників чорноморської флори та фауни. Докази екологічних злочинів Росії продовжують фіксуватись, і наслідки катастрофи для нашого довкілля ми будемо долати роками.

На засіданні РНБО, яке Президент В. Зеленський провів 6 червня, було озвучено, що внаслідок знищення ГЕС у Дніпро потрапило щонайменше 150 т машинного мастила, є ризик подальшого витоку ще понад 300 т, які завдадуть величезної екологічної шкоди для Півдня України.

Голова Ради з урбаністики Києва В. Селик констатує, що одномоментне зменшення води у величезному водосховищі призведе до загибелі великої кількості риби та тварин, заболочення осушених земель і зміни кліматичного

режиму регіону. «З іншого боку, відкриється піщане дно, і ми отримаємо нову пустелю з усіма кліматичними наслідками, як-то: зменшення опадів, пилові бурі, підйом температури в регіоні. А відповідно, більший ризик посухи на полях Центру і Півдня України», – зазначив він.

Офіс Генпрокурора відкрив кримінальне провадження за фактом підриву дамби Каховської ГЕС. [Розслідування розпочато](#) за двома статтями Кримінального кодексу:

- ст. 438 (порушення законів та звичаїв війни)
- ст. 441 (екоцид).

Кримінальний кодекс України визначає екоцид як «масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу» [7].

Голова СБУ В. Малюк наголосив: завдання України – притягнути до відповідальності не лише верхівку путінського режиму, але й рядових виконавців злочинів. «Підірвавши греблю Каховської ГЕС, Російська Федерація остаточно довела, що є загрозою для всього цивілізованого світу. Адже лише справжня держава-терорист може влаштувати техногенну й екологічну катастрофи такого рівня. І вона обов'язково за це відповість – і на полі бою, і в міжнародних судах», – сказав голова СБУ.

Україна також [звернулася](#) до Міжнародного кримінального суду в Гаазі у зв'язку зі знищенням окупантами Каховської ГЕС. За словами радника Генпрокурора М. Попова, МКС надано всю первинну інформацію за фактом підриву Каховської гідроелектростанції, що дає підстави МКС розпочати об'єктивне та неупереджене розслідування. Для початку розслідування МКС, сказав М. Попов, є кілька передумов і підстав, головна з яких – Україна поки «частково не має доступу до територій, які постраждали, а Міжнародний кримінальний суд має повноваження розслідувати цю справу», тому є підстави залучити принцип компліментарності відповідно до Римського статуту [8].

За кілька днів після катастрофи експерти МКС і самі [побували](#) на постраждалих територіях, зокрема в Херсоні та Антонівці. Вони зустрілися зі свідками та отримали доступ до всіх матеріалів, що збирають українські правоохоронці.

Юридична експертка в питаннях, пов'язаних із довкіллям, кліматом та міжнародним правом, Ш. Чін зазначає, що руйнування греблі є тяжким порушенням міжнародного гуманітарного права і може бути класифіковане судами як військовий злочин. Зокрема, цілеспрямоване та свідоме знищення навколишнього середовища є одним з елементів військових злочинів згідно зі ст. 8 Римського статуту. Саме цим документом керується Міжнародний кримінальний суд. Ба більше, розслідування умисної шкоди довкіллю під час бойових дій є одним із пріоритетів суду. Про це йдеться в програмному документі, який у 2016 р. [опублікувала](#) тодішня очільниця офісу прокурора МКС Ф. Бенсуда.

Наразі важливо зібрати якомога більше доказів у цій справі, і основна частина роботи над цим лягає саме на українських правоохоронців, вважає Ш. Чін. До цього процесу [долучили](#) 172 українських прокурорів із чотирьох областей та профільних департаментів, а також понад 250 слідчих Нацполіції та СБУ. Усі зібрані матеріали українські спеціалісти передають і міжнародним експертам для незалежного оцінювання. Однак слідчі дії ведуть переважно на підконтрольній Україні території, оскільки Росія не дає доступу до ураженого окупованого лівобережжя Дніпра жодній зі слідчих місій [9].

За словами експерта з національного та міжнародного кримінального права, заступника Генпрокурора України у 2019–2021 рр. Г. Мамедова, штучний та, попередньо, умисний характер катастрофи на Каховській дамбі дає підстави говорити про скоєння злочину проти людяності згідно з положенням «к) Інші нелюдські дії такого характеру, що навмисно спричиняють сильні страждання або серйозні тілесні чи психічні, чи фізичні ушкодження» ст. 7 Римського статуту. Обвинувачення за цією статтею в контексті підриву дамби може стати прецедентом для Міжнародного кримінального суду. Хоча в одній зі справ, яку розглядав суд, втрата майна не вважалася серйозним психічним стражданням, масштаб та наслідки катастрофи з підривом дамби можуть вплинути на зміну інтерпретацій.

Серед іншого, існує версія, що підриг дамби – це спосіб зупинити ЗСУ, а отже, її знищення було здійснено у військових цілях. Проте й тут очевидне порушення принципу пропорційності, коли шкода цивільному населенню та довкіллю не співмірна з військовою перевагою.

Крім того, у 1977 р. СРСР ініціював укладення Конвенції про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище (ENMOD), яка на сьогодні чинна для 58 держав світу, серед яких Україна та РФ. У розумінні ст. 2 Конвенції, порушення екологічної рівноваги регіону в сотні квадратних кілометрів є її недотриманням.

Тож сьогодні Україні варто звернутися до Генерального секретаря ООН, щоб підняти питання порушення Росією Конвенції. А також з метою створення консультативної ради та Міжнародного суду ООН щодо компенсації завданої шкоди з боку РФ [10].

Знесення дамби в Новій Каховці прирівнюється до застосування зброї масового знищення і є воєнним злочином невивіркованої дії, відповідно до Женевської конвенції, яку Росія систематично порушує у війні проти України. Руйнування ГЕС вважається зброєю масового знищення і воєнним злочином невивіркованої дії, згідно зі ст. 56 Додаткового протоколу I 1977 року. На думку OSINT-дослідників проекту InformNapalm, за своїми екологічними та економічними наслідками руйнування гідроелектростанції можна прирівняти до використання тактичної ядерної зброї потужністю 5–10 кілотонн [11].

12 червня 2023 р. під головуванням міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Р. Стрільця відбулося засідання науково-експертної ради з оцінки наслідків підриву дамби Каховської ГЕС. Провідні фахівці в галузі екології висунули свої пропозиції щодо оцінки наслідків підриву дамби Каховської ГЕС для довкілля та шляхів їх подолання.

Також міністр захисту довкілля та природних ресурсів України зазначив, що вся актуальна інформація про наслідки для довкілля від підриву Каховської ГЕС оперативно подається на офіційному вебресурсі і в мобільному застосунку Міндовкілля ЕкоЗагроза (<https://ecozagroza.gov.ua/>), завдяки якому кожен зможе дізнатися достовірну інформацію про стан повітря, води, ґрунту та інші довкіллеві дані.

Каховське водосховище до підриву ГЕС мало площу 2155 км² із максимальною довжиною 240 км. Його ємність становила 18,19 км³ води. Це була одна з найбільших гідротехнічних споруд України [12].

Негативні наслідки цього теракту для дикої природи проявляться на площі не менш як 5000 км² (зона затоплення та зона осушення). Як зауважують біологи [ГО «Українська природоохоронна мережа»](#), усі наслідки руйнування дамби можна поділити на два типи: наслідки осушення Каховського водосховища і наслідки затоплення. Науковці Українського інституту майбутнього виділили такі групи катастрофічних впливів на природу:

Наслідки осушення дна Каховського водосховища та витоків води з нього

а) Вплив на рибну фауну. На момент теракту лише в Каховському водосховищі налічувалося не менше 43 видів риб, з яких 20 видів мають промислове значення (річні улови становили до 2,6 тис. т). На відновлення таких запасів знадобиться мінімум 7–10 років. Усі місця нересту й основний обсяг води, що є середовищем існування риб, знищено. Нерест більшості видів припадає на кінець весни – початок літа, саме в цей час діє нерестова заборона – особливий режим «тиші» на водних об'єктах, коли не проводять промисел, коли передбачено обмеження руху моторних суден тощо. Унаслідок швидкого випорожнення водосховища на осушених ділянках мілководь опиниться майже вся рибна молодь, яка приречена на загибель, що підірве результати нересту в довгостроковому періоді. Переважна більшість усіх риб, що населяли водосховище, буде віднесена в море і загине в солоній воді.

б) Вплив на птахів. Через майже повне зникнення Каховського водосховища на цій території зникне низка видів птахів, які гніздяться в цих місцях (зокрема, мартини, крячки тощо). Оцінити вплив осушення водосховища на популяцію до кінця наразі неможливо. Наприклад, важливим є гніздування птахів на так званих кучугурах у центрі водосховища, які до цього часу були на ізольованих островах, та тепер можуть отримати прямий сухопутний доступ хижаків і людей. Ці місця давно досліджувалися орнітологами й становлять значний інтерес, зокрема, у згаданій публікації

вказано гніздування тут таких рідкісних видів, як чапля жовта (*Ardeola galloides*), чепура мала (*Egretta garzetta*), колпиця (*Platalea leucordia*), кулик-сорока (*Haematorpus ostralegus*), ремез звичайний (*Remez pendullinus*) та ін.

с) Вплив на придонну фауну (бентос). Велика кількість живих організмів, що населяють водойми, живуть у придонному мулі в прибережній зоні – ріпалі – частині річища, де наявна рослинність і сонячне світло. У лічені години саме ця зона оголилась, і це неминуче означає загибель більшості всіх придонних організмів колишнього водосховища. Разом з інформацією про загибель рибного населення, можна стверджувати, що переважна більшість усіх живих організмів, що населяли Каховське водосховище, вже загинула або загине у найближчі дні. Зокрема, це низка безхребетних, які становлять основну тваринну біомасу водосховища, насамперед молюски (наприклад, двостулкові молюски), різні види двокрилих (*Chironomus*, підродина *Culicinae*), що слугують кормовою базою риб, птахів, амфібій тощо.

д) Вплив на рослинний світ. Унаслідок різкого зниження рівня води у водосховищі зникнуть водні та прибережно-водні рослини Каховського водосховища. Натомість їхнє місце займуть інвазійні чужорідні рослини – злинка канадська (*Erigeron canadensis*), амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia*), золотарник пізній (*Solidago gigantea*) тощо. Загалом, зона оголення дна водосховища стане найбільшим у регіоні осередком розмноження небезпечних інвазійних видів.

е) Вплив на рідкісні типи біотопів/оселищ. Усі живі організми співіснують у природі і формують біотопи (природні оселища), своєрідні «різновиди природи», що також бувають рідкісними й охороняються на загальноєвропейському рівні, адже вони важливі для природного очищення і балансу води в екосистемі. Загалом на території, що потрапила під вплив екологічної катастрофи, таких рідкісних типів оселищ, які охороняються Бернською конвенцією, виявлено 38. Саме для їхньої охорони в Україні були створені території Смарагдової мережі. Найбільше від осушення постраждають водні біотопи та біотопи, характерні для перезволожених територій.

ф) Вплив на території природно-заповідного фонду. Вище греблі Каховської ГЕС у результаті осушення постраждає також ціла низка природоохоронних територій, зокрема, мінімум 11 об'єктів природно-заповідного фонду (Додаток 4).

г) Вплив на природоохоронні об'єкти міжнародного значення. Крім того, на цій території існують природоохоронні території міжнародного значення. Наслідки теракту негативно вплинуть на території Смарагдової мережі UA0000106 Kakhovske Reservoir (218119 га) та Velykyi Luh National Nature Park (SiteCode: UA0000037) (16755,00 га), водно-болотні угіддя міжнародного значення Архіпелаг Великі і Малі Кучугури (7740,0 га), Заплава Сім Маяків (2140,0 га).

Наслідки затоплення територій нижче зруйнованої греблі

а) Вплив на наземну фауну. Протягом останніх 90 років заплава річки Дніпро в Україні була зарегульована (створено шість гребель) і заселена тваринами, які не мають дієвих механізмів порятунку від затоплення. Практично миттєве підняття рівня води на знижених ділянках і, тим більше, на островах не залишає шансів більшості наземних тварин (ссавці, плазуни, комахи тощо) та колоніям більшості видів птахів. На затоплених територіях розміщені майже всі відомі місця, де зустрічали рідкісного мураха – Ліометопум звичайний (*Liometopum microcephalum*), можливо, всі місця зустрічей Тапіноми кінбурнської (*Tapinoma kinburni*). Також відбувся катастрофічний вплив на популяції глобально вимираючих видів ссавців. Так, затоплено 70 % світової популяції мишівки Нордмана (*Sicista loriger*), що може призвести до її зникнення в майбутньому. Знищено до 50 % популяції сліпака піщаного (*Spalax arenarius*), до 50 % популяції емуранчика Фальц-Фейна (*Stylodipus telum falzfeini*). Ці тварини, а також гадюка степова (*Vipera renardi*), полоз жовточеревий (*Dolichophis caspius*), не мають можливості врятуватись у бурхливому потоці.

б) Вплив на гніздові колонії птахів. У зоні затоплення будуть знищені важливі місця гніздування водно-болотних та прибережно-водних птахів. Це десятки тисяч особин. Саме в плавнях нижнього Дніпра зосереджені найбільші в регіоні колонії чапель та інших колоніальних птахів. Треба зазначити, що катастрофічний вплив застав птахів у період гніздування, зокрема, наявності пташенят. Часу на створення нових колоній і повторні виводки вже немає (повторне гніздування не призведе до появи здатних до міграцій пташенят до кінця літа). Деякі птахи, зокрема, чаплі та чепури (*Ardeola ralloides*, *Casmerodius albus*, *Ardea purpurea*), коровайки (*Plegadis falcinellus*), крячки (*Chlidonias niger*, *Ch. leucopterus*, *Ch. hybridus*), качки (*Anas clypeata*, *A. querquedula*, *A. platyrhynchos*), погоничі (*Porzana*), пастушок (*Rallus aquaticus*), лиска (*Fulica atra*), водяна курочка (*Gallinula chloropus*), лебідь-шипун (*Cygnus olor*) втратять свої гніздові колонії, проте зможуть відновити свою чисельність за 3–7 років. Більше часу (5–10 років) знадобиться на відновлення чисельності низки хижаків, наприклад, лунів (*Circus aeruginosus*).

в) Вплив на рослинний світ. Територія затоплення є місцем поширення специфічної флори, серед якої багато видів, що мають дуже локальне поширення саме в цьому регіоні, зокрема, це ендеміки Нижньодніпровських пісків – волошка короткоголова (*Centaurea breviceps*), юринія пухка (*Jurinea laxa*), чебрець дніпровський (*Thymus borysthenicus*), а також бузько-дніпровські ендеміки: бурачок савранський (*Alyssum savranicum*), глід замшевий (*Crataegus alutacea*), житняк пухнастоквітковий (*Agropyron dasyanthum*), гоніолімон злаколистий (*Goniolimon graminifolium*). Очікується, що внаслідок підтоплення загинуть сотні тисяч особин цих рослин, що становить суттєву частку їхньої загальної чисельності.

Ідеться насамперед про рослини, характерні для піщаних екосистем, для яких навіть підняття рівня ґрунтових вод може бути згубним. Унаслідок підтоплення, найімовірніше, загине частина березових та дубових лісів, зокрема, і одні з найбільших дубів-велетнів Херсонщини, що розташовані в Збур'ївському лісництві неподалік від берега Дніпра. Також вимокнуть популяції диких орхідей (зозулинців блощичного, різнобарвного та болотяного (*Anacamptis coriophora*, *A. picta*, *A. palustris*), пальчатокорінника м'ясочервоного *Dactylorhiza incarnata*, коручки болотяної *Epipactis palustris*) з Червоної книги України. Крім того, затоплення призведе до значного підняття рівня ґрунтових вод в усьому південному регіоні України. Це означатиме не лише збільшення вологи у ґрунті, а й засолення, згубне для рослинності. Наприклад, унаслідок нього можуть остаточно зникнути як реліктові залишки природних лісів (літописна Гілея), так і створені в минулому штучні ліси на дніпровських пісках (ця обставина у майбутньому може розширити зону негативного впливу підтоплення ще на 15–20 тис. га).

d) Вплив на рідкісні типи біотопів. Найбільше від затоплення постраждають піщані біотопи, як приморські, так і континентальні, з притаманною їм унікальною флорою і фауною. Крім того, сильно постраждають водні біотопи через забруднення води. Мілководні водойми, які залишаться після спаду рівня води, фактично являтимуть суміш з великою кількістю забруднювальних речовин, зокрема, і з десятків тисяч туалетів, які сьогодні затоплені на дачах та в містах.

e) Вплив на території природно-заповідного фонду. Переважна більшість усіх природних територій, що перебувають у зоні затоплення, входять до складу природно-заповідного фонду. За нашими розрахунками, внаслідок підтоплення повністю або частково постраждає 48 об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема: один біосферний заповідник; три національні природні парки, один регіональний ландшафтний парк, 16 заказників, три заповідні урочища, 22 пам'ятки природи, два парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Треба зазначити, що територія Чорноморського біосферного заповідника охороняється з 1927 року, а сам він є частиною всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. Загальна площа підтоплених заповідних територій може перевищити 120 тис. га. Ще 22 території природно-заповідного фонду в зоні затоплення перебувають у процесі створення [13].

Надалі масштаби руйнувань будуть стрімко зростати, адже швидка течія на фарватері під високим правим берегом Дніпра підмиватиме низку природно-заповідних територій, розміщених уздовж берега. Це означатиме абразію високих берегів уже в перші дні після початку затоплення і продовження ерозії в майбутньому.

f) Вплив на території Смарагдової мережі. Затоплена територія повністю або частково містить сім об'єктів Смарагдової мережі Європи, створених рішеннями Ради Європи у 2009–2020 рр. Втрата природних особливостей цих територій ставить під загрозу виконання Україною взятих

нею зобов'язань щодо збереження цих територій для всієї Європи. Крім того, до територій, важливих для збереження птахів (угіддя ІВА), віднесені Козацькі острови площею 1000 га.

g) Вплив на водно-болотні угіддя міжнародного значення. Дельта Дніпра площею 33630 га входить до переліку охоронних територій міжнародного значення згідно з Рамсарською конвенцією (угіддя 3UA009). Крім того, опріснення північної частини Чорного моря може негативно вплинути на ще чотири Рамсарські угіддя регіону.

h) Затоплення річок. У результаті катастрофічного паводку постраждає не лише річка Дніпро, але й її притоки, такі як Інгулець та Вирьовчина. Пониззя цих річок затоплено на багато кілометрів водами, що витекли з Каховського водосховища. На ранок 7 червня 2023 р. у цих річках спостерігається зворотна течія. Як наслідок, постраждають природні екосистеми на берегах цих річок. Оскільки річища цих річок сильно зарегульовані, то на їхніх берегах сформувалися суходільні екосистеми негідрольного типу. Також перемішування вод Дніпра й Інгульця принесе у фауну останнього додаткові види, які погіршать умови існування місцевого рибного комплексу. Крім того, через зворотну течію до цих річок потраплять забрудники, підняті течією з дна водосховища.

Наслідки для Чорного моря

a) Опріснення моря. Вихід такої великої кількості річкової води тимчасово може опріснити окремі ділянки Чорного моря. Утім, зважаючи, що йдеться про акваторію Дніпро-Бузького лиману, що протягом тисячоліть наповнювалась водами Дніпра і Південного Бугу, цей вплив навряд буде мати катастрофічні наслідки.

b) Забруднення моря. Руйнування греблі Каховської ГЕС призвело до потрапляння у воду великої кількості паливно-мастильних матеріалів, які є токсичними для гідробіонтів і можуть утворювати плівку на поверхні води. Крім того, затоплення населених пунктів, включно з розміщеними в них вигрібними ямами, сільськогосподарськими землями, автозаправками та іншими джерелами забруднень, означає потрапляння в море нетипово великого обсягу забрудників, що може вплинути на різні групи живих організмів – від планктону до китоподібних. Слід згадати і про наявність у придонних відкладах водосховища важких металів та інших забрудників, що накопичувались десятиліттями з викидів промислових підприємств міст Запоріжжя, Дніпро, Кам'янське тощо. Великий обсяг забруднених прісних вод у поєднанні з літніми спекотними умовами може спровокувати масовий розвиток мікроорганізмів та водоростей і спричинити цвітіння води зі всіма негативними наслідками цього явища.

Щодо гуманітарних і демографічних наслідків знищення гідротехнічних споруд у Новій Каховці, то науковці Українського інституту майбутнього відзначають, що плесо водосховища було розташоване в трьох областях України (Запорізька, Дніпропетровська та Херсонська). Його водою живився густонаселений конгломерат міст і промислових об'єктів, зокрема Херсон,

Кривий Ріг, Марганець, Мелітополь, Бердянськ, загалом близько 4 млн осіб. Доступність води істотно впливала і на демографію. У районах, де було зрошення, проживало 30 осіб на 1 кв. км, без зрошення – вісім осіб на 1 кв. км (за інформацією професора Херсонського державного університету І. Пилипенка).

Крім зазначених наслідків, слід враховувати мінну загрозу, оскільки потік води зніс мінні поля на берегах Дніпра і виніс їх не лише до акваторії Дніпровської затоки Чорного моря, а й на чорноморське узбережжя Одещини. Ідеться про різні типи вибухонебезпечних предметів – починаючи від гранат і снарядів, закінчуючи протитанковими та протипіхотними мінами. Ці боєприпаси можуть бути викинуті на берег під час штормів, припливів, а також детонувати прямо у воді. Не виключено, що дрейфуючі боєприпаси згодом виноситиме на узбережжя Болгарії, Румунії, Туреччини чи інших країн Чорноморського регіону. Тому без перевірки та розмінування акваторії неможливе відновлення судноплавства та рекреаційних послуг.

Руйнування Каховської гідроелектростанції, попри всі катастрофічні наслідки, підняло питання про вплив на роботу енергосистеми. Каховська ГЕС – найнижча на Дніпровському каскаді гідроелектростанцій із найменшою встановленою потужністю порівняно з іншими великими ГЕС України – 335 МВт. Однак до початку повномасштабного вторгнення вона була важливим елементом енергосистеми, допомагаючи балансувати виробництву з відновлюваних джерел, яких достатньо багато у південних регіонах України (наприклад, лише в Запорізькій та Херсонській областях станом на початок вторгнення розміщувалось 67 % усіх потужностей вітроенергетики країни). Проте наслідки для енергосистеми та енергопостачання незрівнянно малі, якщо порівнювати з усіма іншими – гуманітарними, соціальним, екологічними та економічними.

Утім, підрив дамби та руйнування Каховської гідроелектростанції чинить опосередкований вплив на функціонування енергосистеми та енергозабезпечення споживачів у короткотерміновому періоді, який полягає у підтопленні частини обладнання, насамперед трансформаторів розподільних мереж, а також вимкненні електропостачання з безпекових мотивів у населених пунктах, де очікувалось підтоплення. Станом на 7 червня в Херсонській області було підтоплено 129 трансформаторних підстанцій, насосна станція Херсонської ТЕЦ, а також дві сонячні електростанції у Миколаївській області (близько 100 МВт встановленої потужності), а також домашні СЕС (близько 50 МВт).

Тим часом питання, чи повертати знищене Каховське водосховище, стає дискусійним в українському суспільстві. Екологи, експерти з природоохоронної діяльності, економісти та політики мають різні, часом навіть протилежні, точки зору з цього приводу. У науковому та експертному середовищі розглядають як варіанти відбудови Каховської ГЕС, водосховища і системи зрошення сільськогосподарських земель, так і альтернативні сценарії розвитку регіону без відновлення гідроелектростанції.

Біологи Української природоохоронної мережі зауважують, що довгострокові наслідки катастрофи Каховської ГЕС потребують окремого дослідження, яке й дасть змогу робити відповідні висновки. При цьому вони вважають імовірним варіант, коли з кліматичних та інших міркувань більш доцільним буде відновлення проточності Дніпра і перепрофілювання економіки Півдня України з орного землеробства на пасовищне тваринництво, стійке в умовах сучасного клімату та виправдане з огляду на прогресуючі процеси опустелювання в регіоні. Або ж за кошти, які потрібні для відбудови Каховської ГЕС, будуть побудовані сучасні насосні станції, які дадуть змогу брати воду для потреб промисловості та сільського господарства безпосередньо з річки Дніпро, а не з водосховища [12].

«Відновлення Каховської ГЕС буде більшим злочином проти довкілля, ніж її руйнація», – [написав](#) 6 червня київський еколог М. Петелицький. З ним погоджується член правління Української природоохоронної групи, доктор біологічних наук, професор Херсонського державного університету І. Мойсієнко. За його словами, нині у західному світі поширений тренд на відновлення «природності річок». Євросоюз ухвалив природоохоронну програму, за період дії якої мало бути відновлено 25 тис. км річок. Це стосується саме тих європейських водойм, які обмежені дамбами, греблями чи каналами.

І. Мойсієнко наполягає, що таким шляхом має піти й Україна, щоб відновити заповідну територію, відому як Великий Луг, знищену 70 років тому під час будівництва Каховської ГЕС. Території по обидва береги Дніпра, від Запоріжжя і аж до Херсонських заплав, належали Запорізькій Січі. Крім різноманітної флори і фауни, тут козаки висаджували штучні ліси з військово-оборонною метою. Майже вся ця екосистема, а також артефакти козацької доби, були поховані під товщею води в середині ХХ ст.

«Я підтримую думку, що водосховище не треба відновлювати. Це був старий радянський проєкт, я думаю, треба шукати альтернативні шляхи», – переконаний учений.

На думку експерта, основні проблеми, а саме: наповнення каналів для поливу сільгоспугідь, забезпечення достатньою кількістю води Запорізької АЕС, населення та підприємств Дніпропетровської області, можна вирішити або шляхом створення водосховищ у балках на менших річках, або збудувавши насосні станції на Дніпрі.

Шанс відновити унікальний Великий Луг не можна втрачати, зауважує професор І. Мойсієнко. Через зникнення «Каховського моря» тут відкриваються території площею майже 200 тис. га, де були екосистеми українського степу, луків і заплавних лісів. За його прогнозами, самостійне відновлення екосистеми займе близько 50 років, але за сприяння людини цей термін можна скоротити до 10 років.

Професор упевнений, що західні країни і глобальні природоохоронні організації мають допомогти Україні. Знову звести ГЕС – це найпростіше

рішення, вважає еколог. Уряд має розглянути інші варіанти, які б враховували інтереси і природи, і промисловості [14].

У свою чергу керівник громадської організації «Українська природоохоронна група» О. Василюк вважає, що через наслідки руйнування Каховської ГЕС з'явилася можливість відмовитися від орного землеробства на Півдні. «Україна – друга країна у світі за розораністю після Бангладеш і перша країна у Європі за розораністю. У нас 56 % землі щороку переорюється. Це десь утричі більше, ніж у середній європейській країні, може, навіть більше», – каже експерт.

За його словами, розораність призводить до того, що Україна – найбільш вододефіцитна країна у Європі й така, що лідирує в опустелюванні. На думку О. Василюка, зрошення на Півдні можна відновити без побудови нової ГЕС і, відповідно, наповнення водосховища. «... Для зрошення потрібне не водосховище, а вода. А води не буде більше від того, що є водосховище. ГЕС потребує певного рівня води, а для зрошення можна поставити насос, який буде качати воду. Це буде дешевше, ніж демонтувати цю греблю і наново побудувати нову», – пояснює О. Василюк [15].

Водночас економічні експерти та представники місцевої і державної влади однозначно виступають за відновлення зруйнованих гідротехнічних об'єктів на Дніпрі. «Каховська ГЕС дуже потрібна для України з погляду забезпечення електроенергією», – пояснює О. Харченко, директор «Центру дослідження енергетики». За його словами, Каховська ГЕС – це, по-перше, додаткові «маневрові потужності», що дають змогу регулювати споживання в системі, по-друге, це «чиста енергетика», тобто та, яка не несе забруднення. Також О. Харченко зауважує, що без водосховища великі підприємства Дніпропетровщини не зможуть працювати навіть на 50 % своєї потужності.

Аргументом на користь відбудови зруйнованої дамби та ГЕС є також потреба відродження аграрного виробництва. За словами депутата Херсонської обласної ради С. Хланя, зрошувальні системи, які працювали завдяки воді з Каховського водосховища, забезпечували приблизно 350 тис. га земель, що перебувають у зоні ризикованого землеробства. Без відбудови греблі Каховської ГЕС зрошення на Херсонщині неможливе, тож вирощування овочів, зернових та олійних культур буде фактично припинено.

Заступник голови Всеукраїнської аграрної ради Д. Марчук у коментарі «Новинам Приазов'я» розповів, що станом на 2021 р. на території всієї Херсонщини та частини Запорізької області, яка сьогодні в окупації, вирощували близько 4 млн т зернових олійних культур, що давало можливість, експортуючи, заробляти приблизно 1,5 млрд дол. «У сукупності це десь 14 % від загального експортного потенціалу України, що є досить високим показником у контексті тих коштів, які ми, як держава, мали б отримати через можливість вирощувати там сільгосппродукт. Це що стосується зернової групи», – зазначає експерт. За його словами, займатися овочівництвом у цьому регіоні можливості взагалі не буде.

Експерт зазначив, що втрати сільського господарства через руйнування Каховської ГЕС можуть призвести до змін у продовольчій безпеці світу. «Організація Об'єднаних Націй у контексті продовольчої безпеки, дійсно, визнає значні втрати й говорить про здорожчання в майбутньому цін на харчі, зокрема й зернової групи. У перші години після того, як було підірвано Каховську ГЕС, ціни на біржах піднялися приблизно на 4 %. Така тенденція може зберегтися. На зернову групу – на 5–6 % ціни можуть піднятися. Здорожчання буде для значної території світу, яка купує, у тому числі, продовольство з території України», – каже Д. Марчук [15]. Голова Адміністрації судноплавства Є. Ігнатенко [говорить](#) про проблеми для українського судноплавства через відсутність Каховського гідровузла: «Каховський шлюз був крайнім дніпровським шлюзом, що випускав усі судна в бік відкритого моря. Фактично нам перекрыли ворота для українського експорту».

«Після деокупації нам доведеться будувати нову станцію», – запевняє генеральний директор «Укргідроенерго» І. Сирота. За його словами, готуються перші проєктні рішення, щоб перегородити зруйновану греблю і забезпечити водою населення, сільське господарство і промисловість.

У науковому середовищі також переважно висловлюються думки щодо необхідності відновлення ГЕС і водосховища. І. Пилипенко, доктор географічних наук, професор Херсонського національного університету, декан факультету географії, геології та екології зауважує, що потужність сучасних гідротурбін може становити до 0,5 млн кВт, а це половина потужності атомного енергоблоку. Крім того, варто оптимізувати площу затоплення, щоб зменшити втрати води через випаровування, особливо на мілководдях, та отримати додаткові гектари для агровиробництва. За таких обставин доречно перейти на крапельне зрошення, щоб використовувати воду більш ефективно.

О. Рябенко, доктор технічних наук, завідувач кафедри гідроенергетики, теплоенергетики та гідравлічних машин Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне), також є прихильником відновлення Каховського гідровузла з електростанцією. Він, серед іншого, звертає увагу на логістичне значення гідровузла, адже в низов'ї Дніпра є важливі з економічної точки зору порти. До речі, шлюзова камера в цілому збереглася і після певного ремонту може продовжити роботу. Утім дослідник також вважає, що варіанти оптимізації водосховища зі зменшенням його площі бажані. І це можна вирішити в контексті модернізації ГЕС.

М. Железняк, професор Інституту радіоактивності навколишнього середовища в Університеті Фукусіми, радить уникати крайнощів у питаннях долі Каховського водосховища. Для відновлення іригації, наповнення Північно-Кримського каналу і створення умов для безпечного повернення очищеної води у природній колообіг є підходи, що вже активно застосовують у розвинутих країнах, зокрема Японії. Передусім, наголошує науковець, варто мінімізувати втрати води у процесі доставки і використання, скажімо,

шляхом укріплення берегів водосховища, застосування крапельного поливу тощо. Коли споруджувалася Каховська ГЕС, такі варіанти або були недоступними, або й ними просто нехтували через екстенсивне господарювання та неповоротку командну економіку. Оскільки кошти на подолання наслідків надходять від міжнародних донорів, то вони вимагатимуть як максимального ефекту, так і екологічності рішень. Тож під час розгляду питання, як і що відновлювати з гідротехнічних споруд, постає низка дилем.

Ю. Ландау, доктор технічних наук, академік Академії будівництва України, член Міжнародної комісії з великих гребель (International Commission on Large Dams, ICOLD), радник голови правління ПрАТ «Укргідропроєкт», який працює в галузі гідротехнічного і гідроенергетичного будівництва понад 60 років, як головний аргумент на користь якнайшвидшої відбудови Каховської ГЕС та водосховища називає необхідність відновлення водозабезпечення для населення. За його словами, проблема забезпечення людства водою у XXI ст. дедалі більше загострюється в умовах зміни клімату. Україна за водозабезпеченням на душу населення посідає одне з останніх місць у Європі при наявних водосховищах.

Академік констатує, що на сьогодні водосховища Дніпровського каскаду забезпечують водопостачання на 2/3 території України, корисний об'єм водосховища Каховської ГЕС становить 6,8 куб. км, це 37 % від корисного об'єму всіх водосховищ Дніпровського каскаду. Отже, водосховища насамперед вирішують проблеми забезпечення водою населення, промисловості, сільського господарства, енергетики, більш рівномірного розподілу води протягом року. У посушливі маловодні 2015, 2018–2019 рр., завдяки водосховищам, економіка України не постраждала, вважає Ю. Ландау [16].

Учений переконаний, що влада насамперед має подбати про забезпечення людей водою. За його інформацією, на сьогодні існують технічні рішення подачі води з Дніпровського водосховища, є пропозиції щодо подачі води з каналу Дніпро-Інгулець.

Що стосується Каховської ГЕС, то «Укргідропроєкт» починає розробку першого етапу проєкту будівництва ГЕС. Після деокупації території, першим етапом буде будівництво тимчасових водопідпірних споруд (перемичок) висотою 16–17 м, які відгородять зруйновані вибухами водозливну греблю, будівлю ГЕС та ґрунтову греблю, надавши змогу забезпечити рівень Каховського водосховища з проміжною позначкою 12,7 м. Саме при такому рівні водозабори як питні, так і промислові, а також водозбір [ЗАЕС](#), зможуть працювати. За часом будівництво таких перемичок може зайняти близько 1,5 року. Наступні етапи – це будівництво за перемичками зруйнованої греблі, нової будівлі ГЕС, потужність якої збільшиться в 1,5 рази, та зруйнованої ґрунтової греблі між будівлею ГЕС та шлюзом. І тоді рівень водосховища вийде на проєктний рівень 16 м.

За іншими висновками, відбудова знищених росіянами гідротехнічних споруд – це шанс для України отримати нову, сучасну, екологічну, потужну гідроелектростанцію, оснащену з урахуванням останніх технологічних трендів. Світова гідроенергетика нині переживає підйом, адже відповідає на два актуальних питання сучасності: незмінний і доступний ресурс та екологічність. Вона є найпотужнішим і найбільш широко використовуваним джерелом відновлюваної енергії. Згідно зі [свіжим звітом](#) Міжнародної агенції з відновлюваної енергії (IRENA), гідроелектростанції у 2022 р. виробили 1,4 гігавата енергії – 41,3 % від загальносвітової потужності відновлюваної генерації. Кількість ГЕС у світі та обсяг згенерованої ними енергії зростає з кожним роком [17].

Світову першість у виробництві гідроелектроенергії утримує Китай. І не дивно: з 2012 р. на річці Янцзи працює найбільша у світі гребля «Три ущелини». Її проєктування зайняло майже 40 років, будівництво – 20 років. Планова потужність станції – 22 500 МВт, для порівняння: Каховська ГЕС виробляла 334,8 МВт.

Гребля «Три ущелини»
Фото: <https://www.britannica.com/>

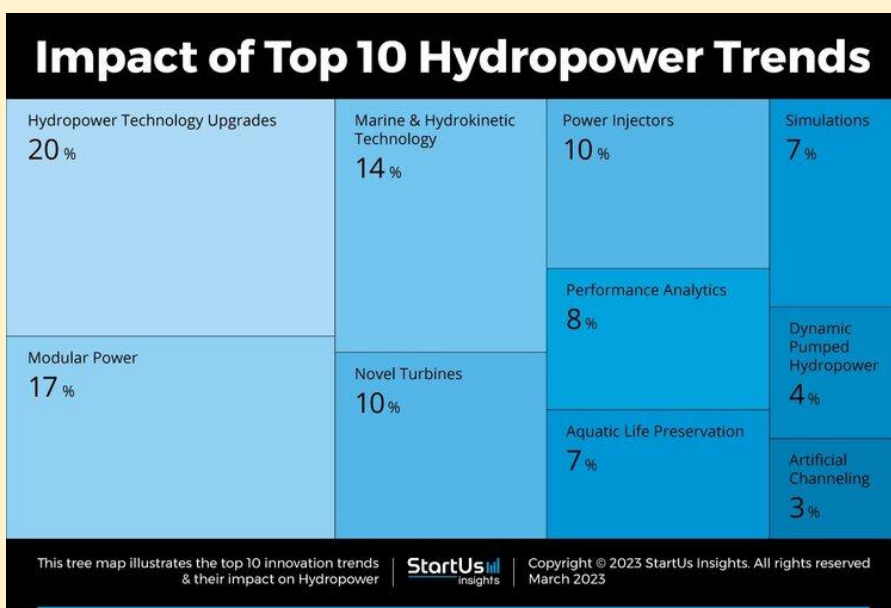
За попередніми оцінками, «Три ущелини» коштували Китаю 29 млрд дол., з яких понад 10 млрд дол. було витрачено на переселення людей. Але вже до 2018 р. сукупний дохід від греблі становив 43,7 млрд дол. – і це без урахування доходів від туризму. Ця станція стала місцем реалізації великої кількості технологічних інновацій, найвідоміша з яких – ліфт для малих і середніх суден тоннажністю до 3000 т. Судно запливає в камеру суднопідіймача й піднімається на висоту 113 м. Завдяки ліфту прохід суден греблею забирає 40 хв. Для порівняння: подолання всіх п'яти камер шлюзу «Трьох ущелин» збирає чотири години.

Зведення гребель-монстрів має і свій зворотний бік, про який гучно кажуть екологи. Якщо виробництво гідроенергії більш-менш екологічне, то побудова станцій несе великі ризики для довкілля. Наприклад, будівництво

бразильської ГЕС «Белу-Монте» (введена в експлуатацію 2016 р.) уповільнило течію річки Сингу в межах п'яти муніципалітетів Бразилії, що вплинуло на людську діяльність і місцеву флору та фауну. Консорціум Norte Energia, який експлуатує станцію – вона є четвертою за розмірами ГЕС у світі – досі проводить компенсаційні заходи й уже витратив на це 6,3 млрд бразильських реалів (1,25 млрд дол.).

Як альтернатива, однією зі стійких тенденцій є розвиток малої гідроенергетики (потужність до 10 МВт) – мікро-, міні-, навіть пікостанцій, що здатні жити до п'яти будинків. Вони ідеально підходять для постачання відновлюваної енергії невеликим громадам. Для їхньої роботи не потрібні гребля чи водосховище, що мінімізує вплив на природні екосистеми. Але їхня вихідна потужність нижча, а сезонні явища можуть призводити до коливань виробництва енергії. Україна має істотний потенціал розвитку в цьому напрямі: у [звіті ООН](#) щодо світового розвитку малої гідроенергетики за 2022 р. потенціальна потужність наших малих ГЕС оцінена на рівні 280 МВт за наявного рівня 119,6 МВт.

Нещодавно портал StartUs Insights [оприлюднив 10 найактуальніших трендів](#) гідроенергетики у 2023 р. на основі дослідження 487 стартапів і скейлапів з усього світу, які працюють у цій сфері. Аналітики вважають, що ці дані допоможуть гравцям енергетичної галузі, муніципалітетам та урядам краще підготуватися до ухвалення стратегічних рішень.

1. Модернізація наявних технологій – осучаснення гідроелектростанцій через впровадження новітніх досягнень у технології турбін. Генератори з постійними магнітами та турбіни, безпечні для риб, збільшують виробничу потужність і продуктивність станцій. А рішення для зберігання та гібридні акумулятори дають змогу ефективно використовувати та транспортувати вироблену електроенергію.

2. Модульні системи виробництва електроенергії забезпечують легке розгортання й розширення гідроелектростанцій. Стартапи у своїх розробках використовують такі рішення, як гравітаційні гідравлічні машини, водяні колеса, Архімедові гвинти, ротори з керуванням струмом, асинхронні машини з подвійним живленням. Модульні рішення допомагають зберігати стабільність мережі та забезпечують точний контроль над виробництвом енергії.
3. Морські та гідрокінетичні технології. Енергія океанських течій, хвиль і припливів відкриває величезні можливості для створення надійної, чистої енергії. Загороджувальні технології, генератори припливних потоків і технології гідрокінетичного потоку є одними з останніх досягнень у цій сфері.
4. Новітні турбіни. Інноваційні конструкції, як-от турбіни з наднизьким напором, вихрові турбіни, турбіни Alden і турбіни з мінімальним зазором дають можливість електростанціям виробляти більше енергії, не змінюючи витрат води.
5. Силкові інжектори. Тиск і витрати води є двома критичними чинниками, що визначають потужність турбіни. Силкові інжектори працюють шляхом введення струменя води під високим тиском у впускний отвір турбіни. Вони використовуються в гідроенергетичних системах, щоб збільшити загальну вихідну потужність станції.
6. Аналіз даних. Такі технології, як аналіз гідроефективності й оптимізація комбінованих кривих, допомагають аналізувати продуктивність і використання потужностей установок. А такі рішення, як числове клонування, дають змогу гідроелектростанціям створювати цифрові копії та вивчати свою «поведінку» в різних умовах експлуатації.
7. Збереження водного життя. Досягнення в конструкціях турбін, як-от гідрокінетичні турбіни з дуже низьким нагріванням і мінімальним зазором, допомагають водним мешканцям безпечно мігрувати через гідроелектростанції. Підтримує екологічний баланс і зростаюче використання рибних каскадів та насосів як турбін.
8. Симуляції. Завдяки розумному моделюванню, цифровим двійникам і системам контролю стартапи мінімізують експлуатаційні витрати гідроелектростанцій. Ці технології забезпечують прогнозне технічне обслуговування в режимі реального часу й допомагають операторам установок збільшити строк їхньої безвідмовної роботи.
9. Насосна гідроенергетика. Це коли два водосховища на різних висотах об'єднані для вироблення електроенергії, а вода рухається з одного в інше. Інновації в конструкції насосів і матеріалах підвищують ефективність насосних гідроенергетичних систем, що зменшує кількість енергії, необхідної для перекачування води.
10. Штучне каналування використовує створені людиною канали, щоб перенаправити потік води для оптимізації потенціалу виробництва

енергії. Акведуки, підземні резервуари на повітряній подушці, труби, водоскиди – ось декілька технологій, які стимулюють виробництво електроенергії в тих місцях, де недоступне використання великих водойм.

В описі трендів можна дізнатися, який стартап працює в кожному з напрямів та які має розробки. Наприклад, генератори на постійних магнітах, які розробляє британський стартап Hydrosyst, можна використовувати і на нових, і на існуючих станціях. Пристрій Energyfish від команди Energyminer виробляє електроенергію, використовуючи природний рух води без будь-якого негативного впливу на екологію. Фінський стартап Finnrunner пропонує ресурсощадні рішення, як-от композитні матеріали й адитивне виробництво для виготовлення турбін та обладнання. Команда Motrhys із Франції пропонує комплекс рішень для моніторингу продуктивності та безпеки гідрообладнання. А австрійський стартап Hydrogrid «оцифровує» гідроелектростанції.

Як найкраще реконструювати саме Каховську ГЕС – вирішуватимуть фахівці. Сподіватимемося, що на відновленій станції будуть реалізовані кращі та найсучасніші технологічні рішення в галузі гідроенергетики. Важливо, щоб плани відновлення греблі і взагалі доцільність такого відновлення обговорювалися із залученням фахівців з Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, Інституту гідробіології, Інституту ботаніки ім. Холодного, Інституту зоології ім. Шмальгаузена, інших установ Національної академії наук України, університетської науки та широкої громадськості. Бо нове будівництво і нове затоплення території будуть означати знову екологічну катастрофу.

За оцінками української влади, на побудову нової ГЕС потрібно п'ять років роботи в щоденному і цілодобовому режимі. Вартість проєкту – приблизно 1 млрд дол. Відновлення станції – це великий інфраструктурний проєкт, який, швидше за все, буде реалізовуватися не лише зусиллями українського бюджету, а й за допомогою приватного бізнесу та міжнародних кредиторів.

Отже, підрив Каховської дамби російськими окупантами – одне з найбільших руйнувань водної інфраструктури за всю світову історію воєн, яке призвело до нищівного впливу на природні ресурси, екологію, енергетику, економіку України, експортний потенціал, стало загрозою для тимчасово окупованої Запорізької АЕС тощо. Усі аспекти заподіяної Україні шкоди нині вивчають та оцінюють фахівці в різних галузях. Остаточні висновки щодо наслідків руйнування ГЕС можна буде оцінити лише згодом, але вже сьогодні очевидні ті сфери, де завдано найбільшої шкоди. Серед них: населення, території, енергетична, житлова та транспортна інфраструктури, сільське господарство, промисловість, екологія тощо. Подальші дискусії щодо подолання наслідків трагедії мають переміститися з медійних майданчиків в аналітичний простір, у середовище науковців відповідних напрямів, технологів та інших спеціалістів.

Список бібліографічних посилань

1. Катастрофічна шкода на покоління. П'ять найбільш згубних наслідків нового злочину росіян – підриву Каховської ГЕС. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/kahovska-ges-pidriv-prizvede-do-katastrofichnih-naslidkiv-de-ne-bude-vodi-novini-ukrajini-50329891.html>
2. Росіяни знищили Каховську ГЕС: яке значення мала станція у гідросистемі України і яку роль відіграла під час вторгнення РФ. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/kahovska-ges-istoriya-rol-pid-chas-vtorgnennya-rf-yak-srsr-pidirvav-dniproges-novini-ukrajini-50329761.html>
3. Тартачний О. Міжнародна реакція на підриву Каховської ГЕС. URL: https://24tv.ua/reaktsiya-svitu-pidriv-kahovskoyi-ges-chomu-vona-taka-povilna_n2330697
4. З'явилася міжнародна реакція на підриву Каховської ГЕС. URL: <https://lenta.ua/zyavilasya-mizhnarodna-reaktsiya-na-pidriv-kahovskoyi-ges-139971/>
5. Катастрофа на Каховській ГЕС, найімовірніше, сталася через підриву підводного проходу – NYT. URL: <https://www.nv.ua/ukr/ukraine/events/katastrofa-na-kahovski-ges-stalasya-cherez-pidriv-pidvodnogo-prohodu-novini-ukrajini-50332635.html>
6. Новицький Д. Підриву Каховської ГЕС: чотири категорії наслідків та план подальших дій. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/14/701156/>
7. Катастрофічна шкода на покоління. П'ять найбільш згубних наслідків нового злочину росіян – підриву Каховської ГЕС. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/kahovska-ges-pidriv-prizvede-do-katastrofichnih-naslidkiv-de-ne-bude-vodi-novini-ukrajini-50329891.html>
8. Баконіна О. Україна звернулася до Міжнародного суду в Гаазі через підриву ГЕС. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/220127_ukrana-zvernulasya-do-mzhnarodnogo-sudu-v-gaaz-cherez-pdriv-ges
9. Колодяжна Д. «Жахливий воєнний злочин»: справа про підриву Каховської ГЕС у міжнародних судах. URL: <https://zmina.info/articles/zhahlyvyj-voyennyj-zlochyn-sprava-pro-pidryv-kahovskoyi-ges-u-mizhnarodnyh-sudah/>
10. Мамедов Г. Чи є підриву Каховської ГЕС підставою для нового ордеру від Міжнародного кримінального суду? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/06/6/7405601/>
11. «Злочин прирівнюється до вибуху атомної бомби»: експерт про наслідки підриву Каховської ГЕС. URL: <https://uainfo.org/blognews/1686044027--zlochyn-pririvnyuetsya-do-vibuhu-atomnoyi-bombi-ekspert.html>

12. 7 головних питань і відповідей після підриву Каховської ГЕС. URL: <https://uifuture.org/publications/7-golovnyh-pytan-i-vidpovidej-pislya-pidryvu-каховskoyi-ges%EF%BF%BC/>
13. Гілова Г. Як підрив Каховської ГЕС вплине на дику природу. URL: <https://speka.media/yak-vpline-pidriv-каховskoyi-ges-na-diku-prirodu-p0xngp>
14. Черниш О. Майбутнє Каховського водосховища. Відновити, покращити, залишити як є? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cl7kdpх5jp0o>
15. Янковський О., Бадюк О. Південь без Каховського водосховища. Як житиме Херсонщина і чи потрібна нова ГЕС? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-katastrofa-kakhovska-hes-silske-hospodarstvo-pivdnua/32460708.html>
16. Клочко Л. Каховська ГЕС, чи є шанс на відновлення? Академік Ландау пояснює наслідки найбільшої техногенної катастрофи XXI століття. URL: <https://glavcom.ua/interviews/kakhovska-hes-chi-je-shans-na-vidnovlennja-akademik-landau-rojasnjuje-naslidki-najbilshoji-tekhnohennoji-katastrofi-xxi-stolittja-935983.html>
17. Соболева К. Відновлення Каховської ГЕС: що можна збудувати на місці зруйнованої станції. URL: <https://mind.ua/publications/20258298-vidnovlennya-каховskoyi-ges-shcho-mozhna-zbuduvati-na-misci-zrujnovanoyi-stanciyi>

О. Жабін,

науковий співробітник,

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Наука України у дзеркалі SCOPUS / SCIMago

Наукометрична платформа SCOPUS – це найбільша бібліографічна та реферативна база даних рецензованої наукової літератури від видавничої корпорації Elsevier (Нідерланди), а також авторитетний аналітичний інструмент для відстеження кількості цитувань статей, опублікованих у наукових виданнях. SCOPUS у деяких загальних цифрах на 2022 р.: база містить реферати та цитати до статей наукових журналів, охоплює понад 41 800 (із них активні та рецензовані понад 27 100) періодичних видань від понад 7000 видавничих організацій (105 країн) у галузі природничих, суспільних та гуманітарних наук, техніки, медицини та мистецтва. Сама база даних містить понад 84 млн записів (Дані станом на червень 2023 р. URL: <https://beta.elsevier.com/products/scopus?trial=true>).

SCIMago (SCImago Journal & Country Rank) – це загальнодоступний портал, що надає наукометричні рейтинги, базується на системі SCOPUS та використовує розвинутий інструментарій аналітичних обчислень із засобами візуалізації результатів цих обчислень. Рейтинги SCIMago (класифікація академічних і дослідницьких установ із ранжируванням, що відбувається на базі складного індикатора, який об'єднує три різні набори індикаторів на основі результатів досліджень, інновацій результатів та вплив на суспільство, вимірний їхньою видимістю в інтернеті) складаються для країн, наукових організацій, закладів вищої освіти (URL: <https://www.scimagojr.com/aboutus.php>). Єдине обмеження та вимога на входження в цей рейтинг – мати не менше 100 публікацій будь-якого типу, що індексуються SCOPUS за п'ять років, що передують року публікації рейтингу. Наприклад, для рейтингу 2020 р. п'ятирічний період становить 2015–2019 рр. (URL: <https://nure.ua/branch/viddil-benchmarkingu-ta-veb-menedzhmentu/mizhnarodni-rejtingi/scimago>).

Нижче наведено в табл. 1, 2, 3 (відповідно за останні три роки) рейтинги світових держав та регіонів із даними щодо публікаційної активності та кількісними показниками щодо цитування.

Рейтинг держав у 2022 р.

Рейтинг	Країна	Кількість документів	Кількість цитувань	Середня цитованість документа	h-індекс
1	China	1009891	1135104	1,12	1231
2	United States	702840	735027	1,05	2898
3	India	275367	252555	0,92	812
4	United Kingdom	236145	308133	1,3	1840
5	Germany	203406	226806	1,12	1602
6	Italy	152881	187385	1,23	1275
7	Japan	140493	115731	0,82	1251
8	Canada	130678	156234	1,2	1481
9	Australia	124503	175958	1,41	1293
10	France	123837	137918	1,11	1442
11	Spain	120385	134825	1,12	1154
12	Russian Federation	108464	62208	0,57	728
13	South Korea	103018	113784	1,1	879
14	Brazil	93357	74849	0,8	751
15	Iran	78184	96263	1,23	463
16	Netherlands	73102	100464	1,37	1305
17	Turkey	71810	74836	1,04	577
18	Saudi Arabia	58712	105776	1,8	533
19	Poland	58516	60174	1,03	707
20	Switzerland	56909	82082	1,44	1233
21	Sweden	49577	69356	1,4	1109
22	Taiwan	47885	55732	1,16	663
23	Malaysia	44635	52449	1,18	466
24	Egypt	44219	65869	1,49	388
25	Indonesia	43380	21953	0,51	309
26	Pakistan	41913	73151	1,75	394
27	Belgium	40235	56785	1,41	1015
28	Portugal	36608	41914	1,14	653
29	Denmark	34687	51617	1,49	969
30	South Africa	34268	42967	1,25	614
31	Hong Kong	32759	57857	1,77	751
32	Austria	32688	40494	1,24	841
33	Mexico	32427	27519	0,85	577
34	Norway	30219	38235	1,27	809
35	Thailand	28420	27735	0,98	423
36	Singapore	27632	46134	1,67	761
37	Israel	26976	33371	1,24	883
38	Greece	26544	34680	1,31	659
39	Czech Republic	26375	27308	1,04	594
40	Finland	25812	34825	1,35	815
41	Ireland	20733	27870	1,34	681
42	Iraq	19850	17939	0,9	182
43	New Zealand	19557	23827	1,22	686
44	Chile	18847	19871	1,05	492

45	Romania	18837	21987	1,17	398
46	Viet Nam	18551	22583	1,22	299
47	Ukraine	18413	10291	0,56	349
48	Nigeria	17128	18731	1,09	291
49	Colombia	17002	13517	0,8	389
50	Argentina	16440	14408	0,88	546
...
233	Western Sahara	1	7	7	6

Джерело даних:

<https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2022>

Дані станом на червень 2023 р.

Таблиця 2

Рейтинг держав у 2021 р.

Рейтинг	Країна	Кількість документів	Кількість цитувань	Середня цитованість документа	h-індекс
1	China	869988	4222721	4,85	1231
...
30	Mexico	33943	126399	3,72	577
31	Austria	33643	188998	5,62	841
32	South Africa	33629	161997	4,82	614
33	Norway	29957	167634	5,6	809
34	Hong Kong	28988	223220	7,7	751
35	Czech Republic	28440	124388	4,37	594
36	Israel	27079	152858	5,64	883
37	Singapore	26814	208557	7,78	761
38	Greece	26532	141427	5,33	659
39	Finland	25344	151902	5,99	815
40	Thailand	25197	100630	3,99	423
41	Ukraine	21378	45900	2,15	349
42	Ireland	21199	130647	6,16	681
43	Chile	20300	88510	4,36	492
44	New Zealand	19424	102968	5,3	686
45	Romania	18893	77575	4,11	398
46	Viet Nam	18308	104688	5,72	299
47	Colombia	17842	57788	3,24	389
48	Argentina	17520	68078	3,89	546
49	Iraq	17303	55790	3,22	182
50	Nigeria	16952	68294	4,03	291
...
235	Wallis and Futuna	1	0	0	8

Джерело даних:

<https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2021>

Дані станом на червень 2023 р.

Рейтинг держав у 2020 р.

Рейтинг	Країна	Кількість документів	Кількість цитувань	Середня цитованість документа	h-індекс
1	China	774548	8081359	10,43	1231
30	Mexico	31822	237088	7,45	577
31	Austria	30983	375720	12,13	841
32	Pakistan	30174	335396	11,12	394
33	Norway	27852	343295	12,33	809
34	Czech Republic	27216	240925	8,85	594
35	Singapore	25891	455892	17,61	761
36	Hong Kong	25710	483004	18,79	751
37	Israel	25077	288119	11,49	883
38	Finland	24022	318736	13,27	815
39	Greece	23602	271014	11,48	659
40	Thailand	22081	166019	7,52	423
41	Ukraine	20544	94109	4,58	349
42	Iraq	19044	95854	5,03	182
43	Ireland	18732	237695	12,69	681
44	Chile	18694	164149	8,78	492
45	New Zealand	18574	208055	11,2	686
46	Viet Nam	18294	215676	11,79	299
47	Romania	17849	144769	8,11	398
48	Argentina	17438	144688	8,3	546
49	Colombia	16769	115767	6,9	389
50	Nigeria	14625	108094	7,39	291
...
234	Niue	1	0	0	10

Джерело даних:

<https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2020>

Дані станом на червень 2023 р.

У рейтингу держав за 2022 р. за публікаційною активністю та кількісними показниками щодо цитування, приведеного в табл. 1, Україна перебуває на 47-й позиції із 233 представлених у SCIMago країн та територій. Відповідно у 2021 р. та 2020 р. вона посідала 41-шу сходинку цього рейтингу. Таке погіршення показників публікаційної активності наших учених пов'язане насамперед із руйнівним впливом війни, яку сьогодні переживає Україна. Як наслідок, значна частина науковців вимушена фізично залишити місце досліджень або змінити свої пріоритети наукової роботи, докладаючи свої інтелектуальні зусилля на відбудову і підвищення обороноздатності Української держави. Крім того, істотно постраждала наукова інфраструктура.

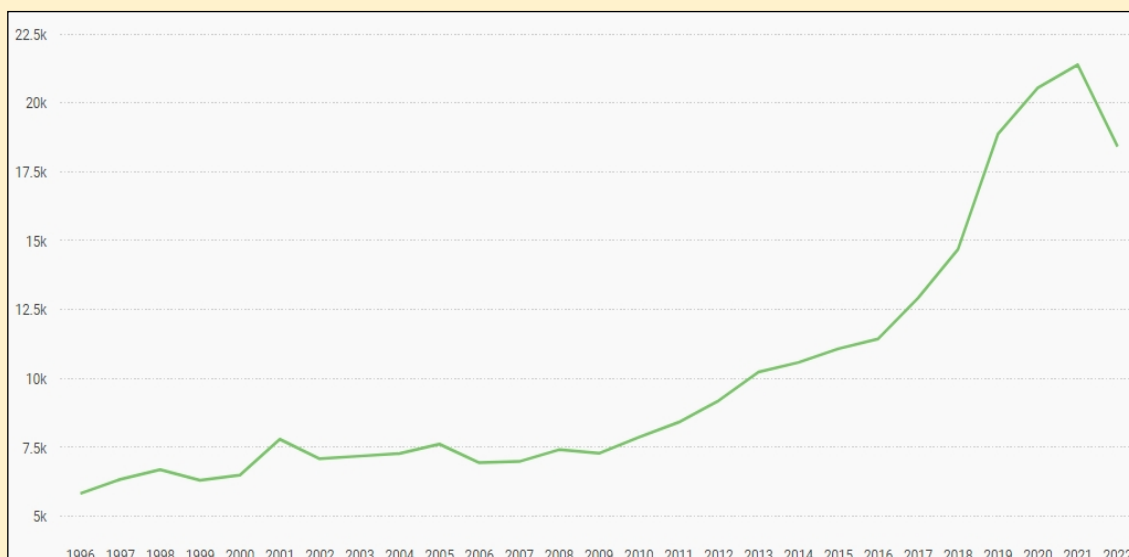

Рис. Динаміка публікаційної активності українських учених у 1996–2022 рр.

Джерело даних:

[https://www.scimagojr.com/comparecountries.php?ids\[\]=ua](https://www.scimagojr.com/comparecountries.php?ids[]=ua)

Дані станом на червень 2023 р.

На рисунку на горизонтальній осі наведено роки, на вертикальній – кількість публікацій, проіндексованих SCOPUS. Графік також демонструє зниження публікаційної активності вітчизняних учених після 2021 р. на тлі практично постійного зростання публікаційної активності наших дослідників протягом 1996–2021 рр.

Звісно, погіршився у 2022 р. також показник середньої цитованості документа. Сьогодні в умовах введеного в Україні воєнного стану досягти значного показника підвищення публікаційної активності вітчизняних учених доволі непросте завдання. Однак поліпшити показник середньої цитованості наукових документів, скоріш за все, можливо. Один зі шляхів розв'язання цієї проблеми давно відомий. Ідеться про жорстке дотримання вимог щодо оформлення статті до журналу, у якому вона, можливо, буде опублікована.

Наука – для обороноздатності країни

09.06.2023

Найкраще озброєння для найкращої армії у світі: у Міноборони розпочинає діяти Акселератор інноваційного розвитку

У Міністерстві оборони України створено Акселератор інноваційного розвитку – постійно діючий консультативно-дорадчий орган, покликаний організовувати та реалізовувати проєкти за напрямом науково-технічної діяльності відомства ([Міністерство оборони України](#)).

Джерело: <https://www.mil.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 1](#)

28.06.2023

Проворний Є.

«Акселератор має пришвидшити купу процесів» – Олександр Дмитрієв

О. Дмитрієв, радник Міністра оборони України:

«Створення Акселератора назріло, адже є величезна кількість завдань, які не вирішуються і які силами існуючих ресурсів у структурах Міністерства оборони, ЗСУ неможливо реорганізувати. А потреба реорганізації вкрай велика. Ми можемо перемагати ворога технологіями, швидкими та потрібними процесами, зменшуючи надмірну бюрократію та запроваджуючи автоматизацію процесів. Це збільшить наші спроможності та пришвидшить купу процесів, які гальмуються людським фактором» ([АрміяInform](#)).

11.06.2023

Безпілотники, РЕБ, кіберзахист: у Міноборони назвали найактуальніші розробки для армії

Про це розповів заступник міністра оборони Володимир Гаврилов в [інтерв'ю](#) інформаційному агентству АрміяInform, повідомляє Укрінформ (ukrinform.ua).

«Це безпілотні системи, роботизовані платформи та системи управління й боротьби з ними, РЕБ/РЕР, системи захищеного зв'язку, кібероборони,

розвідки та аналітики зібраних даних. Необхідно підвищувати ефективність наявних зразків ОВТ (озброєння та військової техніки – ред.), а одночасно – забезпечення їх якісними комплектуючими. Водночас потрібно підтримувати проривні інновації, які народжуються завдяки досягненням в ІТ-секторі, зокрема технологіям великих даних, навчання нейронних мереж, в матеріалознавстві, фізиці, хімії, електроніці, інженерії й так далі. Україна завжди була сильна талантами у всіх цих техносферах», – сказав Гаврилов, коментуючи найактуальніші розробки для війська.

Заступник міністра додав, що важливі ефективні прикладні інноваційні рішення, які «можна промислово виготовляти».

26.06.2023

Результати Drone Hackathon «Anti-Shahed»: три українські виробники отримають по 1 млн доларів на реалізацію та масштабування розробок проти ворожих БПЛА

Під час заходу 50 команд презентували проєкти для представників Сил безпеки та оборони України. За результатами оцінок обрали трьох переможців, які презентували найдієвіші та найефективніші проєкти. Кожен з них отримає по 1 млн доларів для реалізації та масштабування технологічних розробок, які допоможуть боротися з ворожими шахідами ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

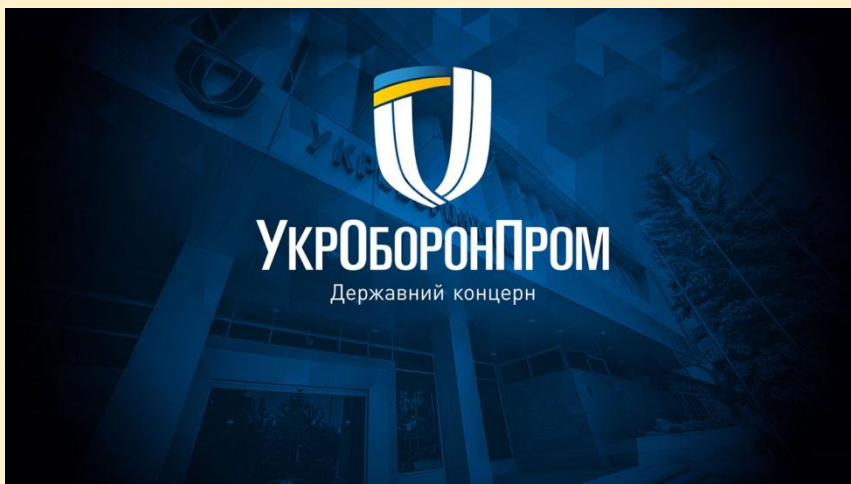
Джерело: <https://thedigital.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 2](#)

21.06.2023

Наглядова рада затвердила стратегічні пріоритети розвитку Укроборонпрому

Наглядова рада Укроборонпрому ухвалила Стратегію, яка визначає пріоритети для Концерну та його підприємств-учасників на 2023–2034 рр. ([ДК «Укроборонпром»](#)).

Джерело: <https://ukroboronprom.com.ua/>

Головним завданням є сталий розвиток виробничої та технологічної бази для серійного виготовлення і постачання продукції та робіт, а також – надання послуг оборонного призначення для потреб Сил безпеки та оборони України.

[Докладніше див. додаток 3](#)

14.06.2023

Реформа Укроборонпрому має створити нову екосистему вітчизняного ОПК

За підсумками реформи у державних оборонних підприємств з'явиться можливість створювати спільні підприємства, забезпечити трансфер технологій та залучення інвестицій ([ДК «Укроборонпром»](#)).

[Докладніше див. додаток 4](#)

15.06.2023

Горбулін В., перший віцепрезидент Національної академії наук України, академік; Бадрак В., директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння

Реальний шлях до членства в НАТО: три фактори, що стануть запорукою цього

«...цілком підтверджуються попередні розрахунки, що саме технологічні переваги дозволяють домінувати у сучасній війні: технології нового виміру, що забезпечують безперервність та точність розвідки, високу точність управління й ураження, а ще – поєднання малопомітності із потужністю та масовістю використання нових відносно дешевих систем озброєнь відчутно перевершують традиційні військові спроможності четвертого покоління. Нові технології посилили здатність невеликих підрозділів діяти автономно й одночасно потужно, однак російсько-українська війна є збройною боротьбою проміжного періоду, зіткненням змішаної зброї – старого та нового поколінь»
(ukrinform.ua).

[Повний текст](#)

30.06.2023

Сергій Пирожков: «Росія ніколи не вважала себе демократичною країною. Завжди – імперською та авторитарною»

Інтерв'ю з віцепрезидентом Національної академії наук України
([Борисфен Інтел](#)).

[Читати](#)

21.06.2023

 Як культура стає частиною ідеології та пропаганди?

 Чому так важливо помічати імперський дискурс?

 Чи дієвий міф про «велику російську культуру»?

(<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

 Головна наукова співробітниця Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України член-кореспондент НАН України Тамара Гундорова розповіла про це та багато іншого у своєму інтерв'ю для «КУНШТ».

[Читати інтерв'ю](#)

21.06.2023

 Що буде зі зруйнованим російською агресією містом далі?

 Чи можливе його відновлення чи воно поповнить список міст-привидів, стане мовчазним свідком трагедії, але водночас й очевидцем самовідданості й героїзму його оборонців?

🗑️Що робити із неможливістю працевлаштування мешканців у напівзруйнованих містах?

📺Чи доцільно перетворювати міста-привиди на туристичні об'єкти?
(<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

🔥Про все це розповіла у своїй статті на медійній платформі «Ми – Україна» провідна наукова співробітниця Інституту демографії та соціальних досліджень ім.М.В. Птухи НАН України кандидатка економічних наук Світлана Аксьонова.

👁️[Читати статтю](#)

16.06.2023

Студенти-реабілітологи з КПІ ставитимуть на ноги воїнів ЗСУ

7 червня університет і медична частина однієї з військових частин підписали меморандум про співпрацю ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

[Докладніше див. додаток 5](#)

02.06.2023

Самсонюк Т.

На часі: Наука під час війни

Часопис, який був заснований одразу після повномасштабного вторгнення, «Наука під час війни», виданий прикордонниками, і нараховує п'ять випусків. Про особливості кожного, і як курсанти знаходять час для наукової діяльності, говоритимемо у рамках програми «На часі». Гості студії: Анатолій Сіцинський, начальник науково-дослідного відділу НАДПСУ (*Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького – Ред.*), Юлія Степанова, начальниця науково-дослідної лабораторії дослідження проблем охорони державного кордону НАДПСУ ([МКП «МТРК "МІСТО"»](#)).

Відео: <https://youtu.be/jq6oqdi2iMI>

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти

Президія НАН України прийняла Постанову «Щодо вдосконалення правових засад створення в НАН України об'єднань на основі установ НАН України спорідненого наукового профілю»

Розвиток науково-технічної сфери України в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови потребує максимальної концентрації зусиль для

вирішення економічних і соціально-культурних проблем, що постають перед Українською державою і суспільством. Збільшення внеску НАН України у розв'язання цих проблем через обмеженість фінансового забезпечення, потреба в оновленні приладної бази та дослідницької інфраструктури та її ефективному використанні, недостатнє поповнення установ науковою молоддю ставить перед Академією завдання щодо вдосконалення організаційних форм діяльності наукових установ. До цього спонукає також необхідність тіснішої координації наукових досліджень та уникнення їх дублювання, суттєвого розширення міжнародної співпраці та залучення зарубіжних партнерів, активної участі у діяльності міжнародних дослідницьких інфраструктур.

[Детальніше](#)

06.06.2023

War 'having grave impact' on Ukraine's research and innovation

Війна «має серйозний вплив» на дослідження та інновації в Україні... більше третини дослідницької інфраструктури країни було пошкоджено або знищено ([Research Europe](#)).

[Детальніше](#)

19.06.2023

Зеленіна О.

Харків науки та освіти: що на тебе чекає (інфографіка)

Харків навіть за умов війни залишається найбільшим освітнім та науковим центром України. Як нам не лише зберегти, а й розвинути лідерські позиції Харкова в освіті та науці? Чи під нищівними ударами Росії-терориста мегаполіс приречений на те, щоб перетворитися на місто-фронтір з лише військово-оборонним призначенням? ([Gromada Group](#)).

[Докладніше див. додаток 6](#)

01.06.2023

Вийшов 7-й випуск журналу «Наука та метрика»!

Українська наука та освіта стоять на порозі переосмислення та реформування, що призведе до суттєвих якісних змін вже у найближчі роки ([Наука та метрика](#)).

[Докладніше див. додаток 7](#)

28.06.2023

Оприлюднено рейтинг найкращих університетів світу QS World University Rankings

Як і минулого року, у ньому представлено 11 українських закладів вищої освіти ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 8](#)

07.06.2023

Рекордна кількість університетів України увійшла до рейтингу «Times Higher Education Impact Rankings 2023»

Британська рейтингова агенція «Times Higher Education» під час Глобального конгресу зі сталого розвитку, що нещодавно відбувся в Саудівській Аравії, презентувала результати щорічного рейтингу університетів [Impact Rankings \(Міністерство освіти і науки України\)](#).

[Докладніше див. додаток 9](#)

19.06.2023

Презентовано рейтинг вишів «ТОП-200 Україна 2023»

Оцінювання діяльності українських закладів вищої освіти здійснювалося на основі використання міжнародних і національних показників ([Освіта.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 10](#)

Наука і влада

06.06.2023

Меморандум про співпрацю між Державною спеціальною службою транспорту Міністерства оборони України та Інститутом історії України Національної академії наук України

У підписаному документі зафіксовані наміри сторін співдіяти у різних форматах фундаментальних досліджень та популяризації наукового знання ([Інститут історії України НАН України](#)).

Джерело: <http://history.org.ua/uk>

[Докладніше див. додаток 11](#)

12.06.2023

Оголошення про продовження терміну проведення конкурсу з відбору кандидатів до складу Ідентифікаційного комітету з питань науки

Міністерство освіти і науки України оголошує про продовження терміну конкурсу з відбору кандидатів до складу Ідентифікаційного комітету з питань науки ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Ідентифікаційний комітет з питань науки формується з вітчизняних та іноземних вчених, які мають вагомі наукові здобутки, бездоганну наукову репутацію та довіру в науковому середовищі.

Пропозиції щодо кандидатів у члени Ідентифікаційного комітету з питань науки надаються українськими та іноземними науковими установами, науковими організаціями, громадськими науковими організаціями, науковими фондами, а також міжнародними та національними радами з питань науки.

Строк подання пропозицій – до 20 серпня 2023 року.

[Детальніше](#)

23.06.2023

21 червня 2023 відбулося засідання Комітету ВРУ з питань освіти, науки та інновацій

Народні депутати України – члени Комітету одностайно прийняли рішення... доручити головам підкомітетів спільно з відповідальними

працівниками секретаріату Комітету та профільними заступниками Міністра освіти і науки України до наступного засідання Комітету розглянути законопроекти реєстр. №№ 5467, 5450, 4623, 5878 та прийняти рішення щодо їх актуалізації та розгляду Комітетом, а також прийняти відповідні рішення щодо пропозиції Міністерства освіти і науки України про зміни до законодавства про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

19.06.2023

Відбулася робоча зустріч щодо підготовки законопроекту про академічну доброчесність

16 червня 2023 року в Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відбулася робоча зустріч Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука, Голови Комітету Сергія Бабака, голови підкомітету з питань вищої освіти Юлії Гришиної з експертами з академічної доброчесності та розробниками двох законопроектів про академічну доброчесність ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

Учасники зустрічі обговорили переваги і проблеми обох законопроектів і погодилися з пропозицією Голови Верховної Ради та Голови Комітету про необхідність об'єднання зусиль і створення єдиного спільного законопроекту, який має увібрати в себе кращі положення з кожного із законопроектів.

02.06.2023

УВАГА МОЛОДИХ УЧЕНИХ! Додаткова інформація про конкурси Верховної Ради України для молодих учених

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій оголошує додаткову інформацію про конкурси Верховної Ради України для молодих учених ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Доповнення до конкурсу на іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук на 2024 рік, інформація про який висвітлена Комітетом за посиланням https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/76039.html.

[Детальніше](#)

14.06.2023

Дейна А.

В УКРАЇНІ СТВОРЯТЬ МЕРЕЖУ МУЗЕЇВ НАУКИ – МОН

В Україні створять мережу музеїв науки, повідомив міністр освіти і науки України Оксен Лісовий, коментуючи наслідки чергового російського обстрілу, внаслідок якого зазнав пошкоджень Музей цікавої науки в Одесі ([ZN.UA](https://zn.ua)).

<...> За його словами, це вже другий зруйнований росіянами музей науки в Україні – після маріупольського.

Джерело: <https://zn.ua/>

«Ми все відновимо. У планах – розбудувати цілу мережу музеїв науки по країні. Вже зроблені перші кроки, і незабаром матимемо музей науки, що "подорожує" Україною. Докладніше про це розповімо з партнерами згодом», – сказав міністр.

Міжнародне наукове співробітництво

А. Мирончук,

кандидат історичних наук,

начальник Відділу міжнародних зв'язків НАН України

Довгострокова програма підтримки українських науковців – у дії

29 червня 2023 р. у Варшаві (Польща) відбулося чергове засідання координаційної групи високого рівня з підтримки і розвитку української науки. У засіданні взяли участь президент Польської академії наук (ПАН) Марек Конажевський, президент Національної академії наук США Марша Макнатт, президент Данської королівської академії Марі-Луїза Нош, президент Національної академії наук (НАН) України Анатолій Загородній, начальник Відділу міжнародних зв'язків НАН України Анатолій Мирончук,

повноважні представники Королівського товариства Великої Британії, Австралійської академії наук, Шведської королівської академії історії, літератури і старожитностей, Національної академії наук Німеччини «Леопольдина».

Учасники зустрічі обговорили актуальні та нагальні питання підтримки розвитку української наукової сфери, стан реалізації Плану дій з підтримки української науки.

Крім того, під час конференції, присвяченої довгостроковій програмній підтримці українських вчених, було оголошено результати конкурсу програми підтримки українських дослідницьких команд, започаткованої Польською академією наук спільно з Національною академією наук США, яка, за словами очільника ПАН, сьогодні є найбільшою і наймасштабнішою у світі.

За 174 заявками, представленими на конкурс, було відібрано 18 команд-переможців (88 дослідників), серед яких – 11 дослідницьких колективів з установ НАН України. Це – Головна астрономічна обсерваторія, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Інститут фізіології імені О. О. Богомольця, Інститут математики, Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф. Д. Овчаренка, Інститут фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова, Інститут проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича, Інститут мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного, Інститут органічної хімії, Інститут фізики та Радіоастрономічний інститут. При цьому дуже важливо, що оцінювання проєктів було здійснено виключно іноземними партнерами і, таким чином, високий відсоток успішності заявок від нашої Академії свідчить про справді хорошу якість запропонованих досліджень.

Це може слугувати ще одним підтвердженням того, що за понад 100-річну історію Національна академія наук України довела свою ефективність і сьогодні відіграє важливу роль у вирішенні багатьох проблем нашої держави. Незважаючи на проблеми з фінансуванням, Академія продовжує робити вагомий внесок у формування іміджу України як держави з гідним рівнем фундаментальної науки в окремих конкретних галузях.

Усі дослідницькі команди очолюють провідні українські вчені, які працюватимуть в одному з інститутів Польської академії наук, у той час як члени дослідницької групи можуть виконувати свої наукові завдання в Україні, маючи подвійну належність – до української наукової установи й до інституту ПАН.

Грантова підтримка проєктів науково-дослідних колективів передбачає фінансування обсягом 200 тис. дол. США щороку протягом трьох років. Загальний обсяг фінансування становить близько 8 млн дол. США, що дасть змогу забезпечити українським науковцям стабільні умови для виконання досліджень, що важливо для майбутнього відновлення наукової сфери в Україні. До фінансової підтримки проєктів долучилися також Королівське товариство Великої Британії, видавництво «Elsevier», Національний університет Тайваню Чен Кун, Німецька національна академія наук

«Леопольдина» та Королівська шведська академія літератури, історії та старожитностей.

Президент Національної академії наук США Марша Макнатт зазначила, що довгострокова програма дасть змогу українським науковцям відчувати, що міжнародна спільнота підтримує їх, вболіває за них і робить усе можливе, щоб забезпечити їх інфраструктурою, міжнародними контактами та фінансовою підтримкою, завдяки якій вони зможуть продовжувати свою діяльність. «Я думаю, що в якийсь момент фокус зміститься з простої підтримки цих груп на реальну відбудову науки в Україні», – наголосила вона.

Вітаючи переможців, президент Польської академії наук Марек Конажевський зазначив, що цієї програми підтримки все ще недостатньо, щоб українська наука «пройшла сухою через цю страшну бурю» та висловив сподівання на отримання додаткової фінансової допомоги для підтримки українських науковців від Єврокомісії та інших країн.

Президент НАН України академік Анатолій Загородній, звертаючись зі словами вдячності до членів координаційної групи, відзначив, що від моменту свого заснування вона стала коаліцією підтримки української науки, заклала основи для розв'язання породжених війною проблем.

Він також зауважив, що попервах безпрецедентні масштаби підтримки міжнародних партнерів зосереджувалися передусім на розв'язанні нагальних потреб (проектні та інституційні гранти, стипендії, наукові стажування тощо). Сьогодні ж ця підтримка конвертується в довгострокові, стратегічні програми, і що особливо важливо, вони спрямовані на ті наукові установи і команди вчених, які перебувають й можуть стати ядром подальшої реконструкції та відбудови науки в Україні.

Тож запуск довгострокової програми підтримки українських дослідницьких команд, на його думку, є вагомим складником і чудовим результатом імплементації Плану дій з 10 пунктів з підтримки української науки як під час війни, так і по її завершенні.

Прикметно, що в межах цієї програми підтримку зможуть отримати і наймолодші українські дослідники, які ще не отримали докторського ступеня. Важливо й те, що ключовим моментом програми є наукова перевага – програма спрямована на підтримку наукових досліджень високого рівня.

На думку академіка Анатолія Загороднього, реалізація започаткованої довгострокової програми зможе не лише суттєво допомогти і підтримати українську науку, але і дасть змогу значно розширити міжнародну наукову співпрацю на засадах взаємної користі та взаємозбагачення, передусім українсько-польську наукову співпрацю, а також інтегрувати українських учених до Європейського дослідницького простору.

До учасників програми Польської академії наук та Національної академії наук США звернувся посол США в Польщі Марк Бжезінський, який підкреслив, що велика наука не знає кордонів. Звертаючись до українських науковців, американський дипломат зазначив, що, незважаючи на труднощі,

вони сміливо йдуть вперед в ім'я науки. «Ваше майбутнє в науці та дослідженнях визначене. Наша найбільша сила – наша співпраця. Перемога України, заради якої ми всі працюємо, буде переломним моментом», – запевнив він.

Жваве обговорення викликала доповідь президента НАН України академіка Анатолія Загороднього на панельній дискусії «Наукова дипломатія в контексті війни в Україні».

Академік Анатолій Загородній наголосив, що наукова дипломатія як один із різновидів публічної дипломатії набуває дедалі більшого значення для України та світу, з огляду на повномасштабну російську агресію, і цілком очевидно, що Росія веде війну проти України не лише задля загарбання територій чи природних ресурсів. Це війна супроти нашої культури, мови, ідентичності, історії, права на власний геополітичний вибір.

Саме тому, на його глибоке переконання, сьогодні нового теоретичного обґрунтування потребує розуміння наукової дипломатії в умовах глобальних викликів і загроз: чи всі форми міжнародного наукового співробітництва можна розглядати як безпосередні зусилля у сфері наукової дипломатії, як мотивувати світ підтримувати Україну за допомогою науки, які меседжі при цьому доносити, як боротися з російськими наративами та міфами, яких нових форм набуває наукова дипломатія на сучасному етапі.

Після презентації усіх проєктів-переможців для лауреатів довгострокової програми підтримки українських наукових колективів організували семінар «Дослідницький ландшафт Польщі», на якому були представлені ініціативи та проєкти Польського національного наукового центру, Національного агентства академічних обмінів Польщі, Фондації польської науки та програми Польської академії наук PAN Excellence in Science Department – PASIFIC.

По завершенні конференції академік Анатолій Загородній вручив Золоту медаль імені В. І. Вернадського НАН України професорові комп'ютерних наук Інституту системних досліджень ПАН, іноземному членові НАН України Янушу Кацпжику за видатні досягнення в галузі штучного інтелекту, теорії прийняття рішень та робототехніки, якої його удостоїли за результатами конкурсу 2022 року.

29.06.2023

Eighteen Ukrainian Research Projects Selected for Long-Term Funding by the Polish Academy of Sciences and U.S. National Academy of Sciences

Вісімнадцять українських дослідницьких проєктів відібрано для довгострокового фінансування Польською академією наук та Національною академією наук США ([National Academy of Sciences](#)).

"As the war in Ukraine wages on, disrupting science and diverting resources from research programs, supporting Ukrainian scientists and keeping them connected to the global scientific community is more crucial than ever.

We are pleased to be able to help support these outstanding researchers so that they can continue to make important contributions to science and to the future of Ukraine."

— Marcia McNutt, NAS President

Джерело: <https://twitter.com/theNASciences>

[Детальніше](#)

23.06.2023

Save the date for the upcoming Horizon Europe Cluster 6 info days and Brokerage event

Європейська Комісія оголошує про наступний випуск інформаційних днів для **Horizon Europe Cluster 6**, який проходитиме в гібридному форматі, що дозволить вибирати між **особистою** присутністю в конференц-центрі Charlemagne у Брюсселі або прямою трансляцією та онлайн-взаємодією **27 і 28 вересня 2023 року** ([Research and innovation](#)).

The screenshot shows the top navigation bar of the European Commission website with the logo and 'English' language selection. Below is a blue header with 'Research and innovation'. The main content area has a breadcrumb trail: 'Home > News > All research and innovation news > Save the date for the upcoming Horizon Europe Cluster 6 info days and Brokerage event'. The article title is 'Save the date for the upcoming Horizon Europe Cluster 6 info days and Brokerage event'. The text below the title states: 'The European Commission announces today the next edition of info days for **Horizon Europe Cluster 6** that will take place in hybrid format, allowing the choice between **in-person** attendance in Charlemagne conference centre in Brussels or live streaming and online interaction on **27 and 28 September 2023**. Right before the info days an **in-person** brokerage event takes place on **26 September 2023** with an offer of networking and matchmaking opportunities for prospective applicants.'

Джерело: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/index_en (скріншот)

[Детальніше](#)

28.06.2023

У межах програми Європейського Союзу «Горизонт Європа» триває формування консорціумів і подання заявок на участь у низці конкурсів Європейської інноваційної ради EIC TRANSITION

Термін подання заявок: 27 вересня 2023 року ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 12](#)

23.06.2023

Європейська комісія організовує табір із написання проєктних заявок «Горизонт Європа» для України

Міністерство освіти і науки України інформує, що українські дослідники з 03 по 07 липня 2023 року, мають змогу долучитися до онлайн-табору з написання проєктних заявок (Proposal Writing Camps, PWC). Мета ініціативи – допомогти дослідникам та інноваторам з України підготувати ґрунтовні проєктні ідеї, пов’язані з майбутніми конкурсами програми «Горизонт Європа» (HEU). Учасники пройдуть навчання з написання високоякісних конкурентоспроможних заявок, що сприятиме їхній інтеграції в дослідницькі та інноваційні мережі ЄС ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

Програма навчання передбачає розбір ключових елементів заявок програми «Горизонт Європа»: досконалість, вплив, реалізація/робочий план.

[Детальніше](#)

19.06.2023

МОН розпочало фінансування наукових робіт та проєктів для активізації участі українських команд науковців у програмі ЄС «Горизонт Європа»

Станом на початок червня 2023 року директорат науки та інновацій МОН уклав 38 договорів на виконання наукових, науково-технічних робіт та проєктів. Виконавцями робіт стануть 19 університетів, 18 наукових установ та державне конструкторське бюро ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 13](#)

Міжнародні академічні проєкти від Bayhost

Баварія (Німеччина) запрошує викладачів і дослідників взяти участь у конкурсі від [Bayhost](#) «Міжнародні академічні проєкти» ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Програма підтримує міжнародні академічні проекти співпраці університетів Східної Європи, зокрема й України, з баварськими університетами. Мета програми – прокласти шлях для подальшої співпраці у сфері досліджень та викладання.

Підтримка надається для проведення конференцій або проєктних зустрічей, тандемних проєктів, блок-семінарів, екскурсій або літніх шкіл тощо.

Максимальна сума фінансування: 5 000 євро.

Дедлайн подання заявок – 17 липня 2023 року.

[Деталі за посиланням](#)

Дослідницькі стипендії німецького інституту Polen-Institut

Німецький інститут Polen-Institut оголошує прийом заявок на дослідницькі стипендії тривалістю від чотирьох до шести тижнів на другу половину поточного 2023 року ([DAAD Україна](#)).

Українські науковці та особи, які працюють над українською дослідницькою проблематикою, також запрошуються до участі в конкурсі.

Кінцевий термін подання заявок – 15 липня 2023 року.

[Forschungstipendien – Deutsches Polen-Institut \(deutsches-polen-institut.de\)](#)

Найсвіжіша інформація про можливості підтримки для науковців у брошурі DAAD.

Підбірка програм фінансування для німецьких та іноземних науковців, що проводяться найважливішими установами, які фінансують наукові дослідження. Цільова група: іноземні студенти, випускники, аспіранти та науковці, зацікавлені в дослідницькому перебуванні в Німеччині ([DAAD Україна](#)).

[Download PDF \(PDF, 18 MB\) \(research-in-germany.org\)](#)

29.06.2023

Проведено Дрезденську Літню школу «Smart Devices and Their Applications» для українських науковців

Досвід науковців та менеджерів з-за кордону дав гарний приклад молодим вченим, до чого прагнути, як будувати наукову кар'єру та як сприяти розвитку інновацій у рідній країні ([Світ](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/IMBGNASU>

[Докладніше див. додаток 14](#)

02.06.2023

Suomen Akatemia suunnittelee syksyille 2023 lisähakua Ukrainasta tulevien tutkijoiden tukemiseksi

Академія Фінляндії планує додаткову заявку на осінь 2023 року для підтримки дослідників з України ([Suomen Akatemia](#)).

[Детальніше](#)

19.06.2023

Співпраця між науковцями та можливості підтримки: як пройшов візит делегації НААН у Францію

Візит до Франції став справжнім кроком до плідного співробітництва між українськими та французькими науковими установами, – президент НААН Я. Гадзало ([Національна академія аграрних наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 15](#)

Наукові дослідження коронавірусу COVID-19

07.06.2023

Łukasz Osiński

UE/ WHO i KE podpisały umowę o wykorzystaniu unijnego systemu cyfrowych zaświadczeń COVID-19 do stworzenia systemu ogólnoświatowego

Європейська комісія та Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосили про запуск спільного партнерського проекту електронної охорони здоров'я. У рамках угоди ВООЗ використовуватиме систему цифрової атестації ЄС щодо COVID-19 для створення глобальної системи ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

13.06.2023

Нейтралізація вірусів субліній «Омікрон» BQ.1.1, ХВВ та ХВВ.1.5 у здорових дорослих підвищується двовалентною мРНК-вакцинацією, що містить ВА.1, у поєднанні з попередньою інфекцією «Омікрон»

У дослідженні, проведеному в Об'єднаному Королівстві, було проведено оцінку титрів нейтралізуючих антитіл до та через три тижні після введення дози бівалентної вакцини проти варіантів, включаючи BQ.1.1, ХВВ та ХВВ.1.5. Виявлено, що до оригінального і дельта-варіантів, а також субваріантів «Омікрону» ВА.1, ВА.2 і ВА.5 середні титри нейтралізуючих антитіл після введення дози бівалентної вакцини були вищими в кількісному значенні (розведена сироватка в 2 560 разів інгібувала більше ніж 50 % реплікацію вірусів in vitro) ([Центр громадського здоров'я МОЗ України](#)).

Джерело: doi.org/10.1016

13.06.2023

У проміжному аналізі даних щодо безпеки використання мРНК-вакцини проти COVID-19 протягом 9 місяців у дітей віком 5 років і молодших не виявлено сигналів безпеки щодо будь-якої події протягом 21 дня після вакцинації

У США був проведений аналіз медичних записів про введення вакцини проти COVID-19 у дітей до 5 років. В аналіз були залучені дані дітей віком від 6 місяців до 4 років, яким із 18 червня 2022 року по 18 березня 2023 року було введено 135 005 доз вакцини проти COVID-19 Pfizer-BioNTech та 112 006 доз вакцини Moderna ([Центр громадського здоров'я МОЗ України](#)).

Для більшості НППІ, включаючи міокардит і перикардит, не відмічалось зростання ризиків їх розвитку протягом визначеного періоду – до 21 дня. Після вакцинації було виявлено один випадок геморагічного інсульту та 1

випадок тромбоемболії легеневої артерії; однак перегляд медичних записів виявив, що обидві події не були пов'язані з вакцинацією (в обох дітей були вроджені аномалії).

Джерело: doi.org/10.1542

06.06.2023

Люди, які не були щеплені проти COVID-19, мають значно вищі ризики виникнення тривалих наслідків захворювання, причому кожен шостий все ще відчуває симптоми через два роки після видужування

На такі проблеми вказує проведене у Швейцарії дослідження, яке виявило, що 17 % осіб із групи невакцинованих не повернулися до свого попереднього стану здоров'я, а 18 % повідомили про такий симптом COVID-19, як задишка, через 24 місяці після перенесеної інфекції ([Центр громадського здоров'я МОЗ України](#)).

[Докладніше див. додаток 16](#)

08.06.2023

Вчені прогнозують «критичні» хвилі коронавірусу кожні шість місяців

В Китаї масштабні хвилі зараження коронавірусом (COVID-19) прогнозують на кожні шість місяців. Постійні цикли зараження несуть ризик появи нових варіантів, більш небезпечних для людства ([Волинь24](#)).

Про це заявив епідеміолог з Інституту показників і оцінки здоров'я Університету Вашингтона в Сіетлі Алі Макдад, коментуючи останні сплески коронавірусу в КНР. Його цитує журнал Nature Communications.

[Докладніше див. додаток 17](#)

01.06.2023

Zbigniew Wojtasiński

Chiński ekspert: nie można wykluczyć, że wirus SARS-CoV-2 wymknął się z laboratorium

«Ми досі не знаємо, звідки походить цей вірус, питання все ще відкрите», – каже проф. Джордж Гао, всесвітньо відомий фахівець, колишній провідний радник китайського уряду ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

Новини наукового розвитку

05.06.2023

Шулікін Д.

Чи буде новий дім у нашої літературної спадщини?

Унікальні рукописні фонди Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України є неоціненним скарбом українського народу, а також – основою академічних, науково-критичних та енциклопедичних видань. Про це йшлося у доповіді директора інституту академіка Миколи Жулинського на одному з нещодавніх засідань Президії академії ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 18](#)

14.06.2023

Вісник №7: Уроки минулого спонукають нас не оплакувати Україну, а давати відсіч і перемагати

Українську історію крізь призму жіночого досвіду досліджує історикня, завідувачка відділу соціальної антропології Інституту народознавства НАН України, голова наукової ради секції соціальних та гуманітарних наук НФДУ Оксана Кісь. Стаття науковиці «Жіночий досвід Голодомору: виклики та неоднозначність материнства», опублікована в Journal of Genocide Research, нещодавно була відзначена премією імені Роберта Конквеста. Цю премію раз на два роки присуджує Науково-освітній консорціум Голодомору Канадського інституту українських студій Університету Альберти за вагомий внесок у дослідження історії Голодомору ([Національний фонд досліджень України](#)).

На що здатні українські жінки у найважчі історичні моменти? Як позначився Голодомор на нинішньому поколінні? Чи вдалося подолати минуле? А також – як змінилися українські жінки за минулі десятиріччя? Ці та інші запитання ми поставили Оксані Романівні.

Шукайте інтерв'ю у новому випуску Вісника НФДУ

[Випуск № 7](#) червень 2023 р.

01.06.2023

By Florin Zubaşcu

EU and US hatch transatlantic plan to rein in ChatGPT

ЄС і США виношують трансатлантичний план приборкання ChatGPT ([Science|Business](#)).

Політики, компанії та громадянське суспільство по обидва боки Атлантики стурбовані тим, що за відсутності належного регулювання генеративний штучний інтелект створюватиме значні загрози...

[Детальніше](#)

14.06.2023

£54m to develop secure AI that can help solve major challenges

Позиція Великої Британії як піонера в технології штучного інтелекту посилилася оголошенням про низку інвестицій у цю сферу ([UK Research and Innovation](#)).

[Детальніше](#)

07.06.2023

РОЛЬ АКАДЕМІЧНИХ КЛІ У ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Джека Гроува «Академічні уми життєво важливі коли зростають побоювання, що штучний інтелект вийде з-під контролю» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній наголошується, що «нескінченні» дослідницькі бюджети дозволили промисловості випередити академічну науку.

[Докладніше див. додаток 19](#)

01.06.2023

The countdown for AI has also begun in research

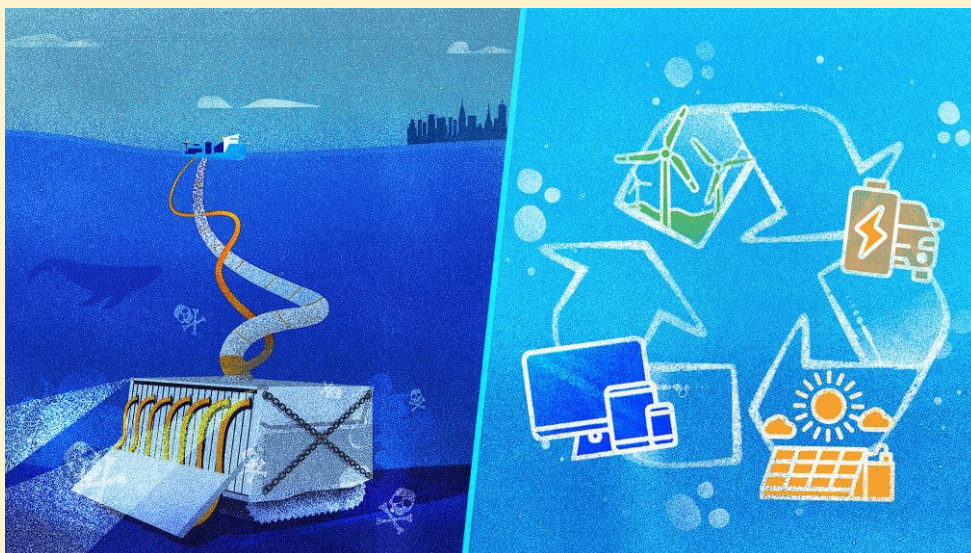
У науки з'явився новий ключовий партнер у дослідженнях: штучний інтелект. Дослідницький журнал «Horizons» уважно вивчає роботу ШІ. У нинішньому випуску експерти обговорюють, наскільки добре – чи погано – коли розумні комп'ютерні програми пишуть тези чи огляди ([Swiss National Science Foundation](#)).

Читати статтю: [Machine authors](#)

08.06.2023

Leading Scientists Urge Moratorium on Deep-Sea Mining: Explore Recycling and Terrestrial Resources First

Провідні вчені закликають ввести мораторій на глибоководний видобуток корисних копалин ([EASAC](#)).

Джерело: <https://easac.eu/>

[Детальніше](#)

13.06.2023

Wie belastbar ist die Erde?

Наскільки витривала Земля? І чи не пізно для захисту клімату? Мультимедійне онлайн-дос'є надає відповіді на питання кліматичних досліджень ([Nationale Akademie der Wissenschaften Leopoldina](#)).

[Детальніше](#)

08.06.2023

Die biologische Vielfalt im Ozean besteht aus komplexen Systemen...

Академії наук G7 спільно розробили заходи з оздоровлення та відновлення екосистеми та її біорізноманіття ([Nationale Akademie der Wissenschaften Leopoldina](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/NationaleAkademiederWissenschaftenLeopoldina>

[Детальніше](#)

01.06.2023

Academy: Prioritise research into the risks to human health posed by global environmental change

Якщо зміна клімату, втрата біорізноманіття та інші зміни навколишнього середовища триватимуть невпинно, до кінця цього сторіччя мільярди людей зіткнуться з серйозними ризиками для здоров'я внаслідок теплового стресу, повеней, нестачі їжі, інфекційних захворювань, міграції та конфліктів. Дослідження, що вивчають зв'язок між такими змінами навколишнього середовища та здоров'ям людини... все ще перебувають у зародковому стані. В опублікованому звіті, Нідерландська Королівська академія наук і мистецтв переглядає наявні наукові знання в цій галузі... ([Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences](#)).

[Детальніше](#)

12.06.2023

Росте разом із пацієнтом. Американські вчені створили революційний серцевий клапан

Команда під керівництвом Кевіна Кіта Паркера з Інституту Вісса і Гарвардської школи інженерії та прикладних наук розробила серцевий імплант під назвою FibraValve, який росте разом із дитиною, що знижує потребу в частих операціях ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 20](#)

19.06.2023

Виглядає моторошно. Вчені показали, яким буде типовий працівник на віддаленій роботі в майбутньому

Група американських дослідників вивчила вплив роботи з дому на організм людини і створила [візуалізацію](#) віддаленого працівника майбутнього ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 21](#)

02.06.2023

Це не жарт. Неприємні думки можуть викликати головний біль

Група дослідників з Університету штату Огайо та Університету Мічигану в США провела невелике дослідження, під час якого змогла переконливо довести зв'язок головного болю і нервового напруження ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 22](#)

Проблеми енергозбереження

19.06.2023

Шулікін Д.

Біопаливо й біоенергетика: програму завершено, пріоритети залишаються

Нові сорти рослин, технології для виробництва біопалива – ці та інші результати стали можливими завдяки тісному поєднанню зусиль фахівців з біології, хімії та енергетики в рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Біопаливні ресурси і біоенергетика» на 2018–2022 рр. Докладно про програму на засіданні Президії академії доповідав директор державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» академік Ярослав Блюм ([СВІТ](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/GazetaSvit>

[Докладніше див. додаток 23](#)

23.06.2023

Повоєнна енергосистема: як врахувати всі нюанси

Яким буде відновлення України після війни – остаточно ніхто не знає, проте основи такого відновлення закладаються вже сьогодні. Зокрема, це стосується енергетичної системи. Після ударів з боку РФ вона потребує не лише відновлення, але й оновлення. А вони будуть базуватись на децентралізації енергетичної системи та розвитку відновлюваних джерел енергії ([Українська енергетика](#)).

Виклики та можливості децентралізованої енергетичної системи обговорили учасники «круглого» столу, організованого [Київською школою енергетичної політики](#) (КШЕП) за підтримки Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні.

[Детальніше](#)

01.06.2023

Грантовий конкурс «Підвищення ефективності інноваційних пристроїв статичного перетворення енергії»

Проектний офіс Львівської політехніки пропонує науковцям Університету звернути увагу на конкурс «Підвищення ефективності інноваційних пристроїв статичного перетворення енергії для генерації

електроенергії та тепла/холоду» у межах програми Horizon Europe ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

Джерело: <https://lpmi.ua/>

[Докладніше див. додаток 24](#)

21.06.2023

На Закарпатті планують побудувати першу у світі безплотинну ГЕС

Про це у [Фейсбучі](#) повідомила пресслужба Закарпатської облради, передає Укрінформ. «Представники ГО «Гідро Енерго Екологія Карпат», яку у 2019 році заснували четверо мукачівців, ... першими у світі запатентували безплотинну гідроелектростанцію. Підтвердження на патент надійшло днями від Інституту інтелектуальної власності США (Патентне відомство США)», – йдеться в повідомленні (ukrinform.ua).

[Докладніше див. додаток 25](#)

15.06.2023

Windenergie und Photovoltaik sind entscheidende Technologien der Energiewende...

Енергія вітру та фотоелектрична енергетика є ключовими технологіями в енергетичному переході. Що потрібно для подальшого просування реструктуризації енергетичної системи та подальшого розвитку відновлюваних джерел енергії ([Nationale Akademie der Wissenschaften Leopoldina](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/NationaleAkademiederWissenschaftenLeopoldina>

[Детальніше](#)

Науково-організаційні заходи

15.06.2023

IFLA Governing Board Meetings, 6-9 June: Highlights and Action Points

Члени Правління Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА) зустрілися в Гаазі ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

26.06.2023

Europos nacionalinių bibliotekų vadovų konferencija Paryžiuje

19–21 червня в Парижі відбулася щорічна Конференція європейських національних бібліотек (CENL) ([Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo biblioteka](#)).

Джерело: <https://www.lnb.lt/>

[Детальніше](#)

Читайте також: [La BnF accueille l'Assemblée Générale 2023 de la CENL](#)

13.06.2023

Литовсько-український форум «Роль бібліотек у зміцненні демократичного суспільства»: підсумки

7-9 червня 2023 року відбувся литовсько-український форум «Роль бібліотек у зміцненні демократичного суспільства». Делегація з України відвідала три литовські міста: Каунас, Кретинга та Клайпеда. Цей захід мав на меті налагодження нових партнерських зв'язків, обмін практичним досвідом бібліотечної діяльності та розвиток міжнародної культурної співпраці ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Джерело: <https://ula.org.ua/>

Інформація про захід на сайті Національної бібліотеки Литви імені Мартінаса Мажвідаса:

[Prasidėjo Lietuvos ir Ukrainos bibliotekų darbuotojų forumas](#)

[Lietuvos ir Ukrainos bibliotekų forumas – patirtims, bendrystei ir diskusijai](#)

[Докладніше див. додаток 26](#)

Фокус на дослідницьку інформацію та наукові дані

19-20 червня в рамках Шведського головування в Раді Європи пройшла конференція, організована Шведською науковою радою. Конференція була присвячена роботі з науковими даними та розвитку е-інфраструктур ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

[Докладніше див. додаток 27](#)

09.06.2023

ТРИМАЄМО СТРИЙ НА КУЛЬТУРНОМУ ФРОНТІ

Засідання Вченої ради НБУВ – традиційний для бібліотеки робочий захід – 9 червня носило урочистий характер, адже почалося воно з нагород. До Бібліотеки з почесною місією завітали народний депутат України [Олександр Качура](#) та його помічник-консультант Максим Величко ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/Vernadsky.Library/>

[Докладніше див. додаток 28](#)

10.06.2023

Відбулись загальні збори Національної академії правових наук України

9 червня на базі Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» відбулись загальні збори Національної академії правових наук України ([Національна академія правових наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 29](#)

12.06.2023

Оптимально презентувати результати наукових досліджень

8 червня 2023 року відбулася лекція в онлайн-форматі «Апробація та публікація результатів наукових досліджень» ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 30](#)

22.06.2023

На базі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова відбувся науковий форум

21 червня 2023 року на базі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України відбувся Науковий форум «Протидія терористичним актам у міському середовищі», що об'єднав провідних науковців, практиків, політиків і громадських діячів у галузі права, екології, психології, архітектури й охорони здоров'я ([Міністерство освіти і науки України](https://mon.gov.ua/ua)).

Джерело: <https://mon.gov.ua/ua>

[Докладніше див. додаток 31](#)

27.06.2023

Протидія російській картографічній пропаганді. Українці об'єднують зусилля заради перемоги

14 червня в Укрінформі пройшов круглий стіл на тему «Територіальна цілісність vs картографічна пропаганда», організований Центром стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки спільно з Українським географічним товариством ([Главком](#)).

[Докладніше див. додаток 32](#)

14.06.2023

Науково-практичний семінар із міжнародною участю «Оцифрування архівних, музейних, бібліотечних фондів задля збереження культурної спадщини України»

Учасникам заходу, який відбувся 8 червня, були запропоновані актуальні, інформативні, пізнавальні, наукові виступи ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 33](#)

15.06.2023

Плющик О.

Людина науки у вітчизняній біографії

7 червня 2023 року відбулися ХІХ Біографічні читання, присвячені пам'яті засновника і першого директора [Інституту біографічних досліджень](#) НБУВ доктора історичних наук, професора Віталія Сергійовича Чишка (1951–2003), організовані та проведені Інститутом біографічних досліджень НБУВ ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 34](#)

05.06.2023

Матеріали вебінару «Хижацькі видання vs бібліотекарі та науковці»

Пропонуємо до вашої уваги матеріали вебінару «Хижацькі видання vs бібліотекарі та науковці», який проведено консультантом компанії Clarivate Іриною Тихонковою спільно з директорами наукових бібліотек Юлією Главчевою (НТУ «ХПІ») та Ольгою Ольшевською (ОНТУ) ([NAUKA](#)).

Джерело: <https://nauka.gov.ua/>

Відеозапис: https://youtu.be/k4aKOeu_eus

Презентації доступні за посиланнями:

Ольшевської О.В. – <https://shorturl.at/nyKQ0>

Главчевої Ю.М. – <https://shorturl.at/aeKMU>

Тихонкової І.О. – <https://shorturl.at/qrK23>

Початок роботи ІНТЕЛЕКТ-ФОРУМУ- 2023

9 червня під егідою Міністерства культури на інформаційної політики України в Одеській національній науковій бібліотеці **розпочав роботу ІНТЕЛЕКТ-ФОРУМ-2023** ([Одеська національна наукова бібліотека](#)).

Джерело: <http://odnb.odessa.ua/>

INFORMATION LETTER

ПРОГРАМА ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

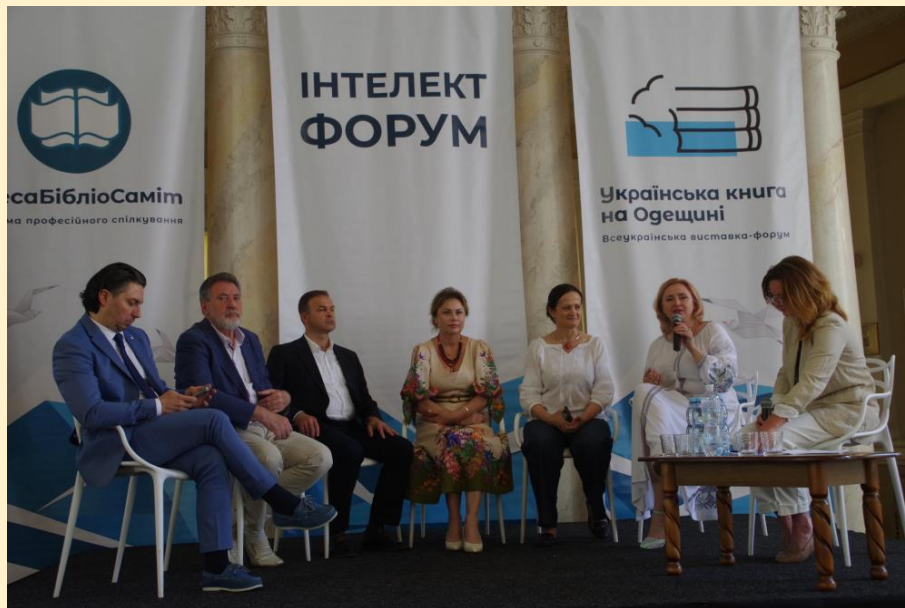
IV ОДЕСАБІБЛІОСАМІТ

Відео: https://youtu.be/qm_aER3ww0Y

[Докладніше див. додаток 35](#)

Панельна дискусія «Українська культура в часи війни як сила, відповідь і можливість для світу, що виборює майбутнє людства»

Ключовою подією Інтелект-форуму стала панельна дискусія «Українська культура в часи війни як сила, відповідь і можливість для світу, що виборює майбутнє людства» за участі представників владних структур, експертів у галузі культури, видавничої та бібліотечної справи, які поділилися власними думками щодо сучасного стану культури та перспектив її розвитку ([Одеська національна наукова бібліотека](#)).

Джерело: <http://odnb.odessa.ua/>

[Докладніше див. додаток 36](#)

Вебінар «Оцифрування культурного надбання: виклики та сучасні практики»

28 червня... захід провели Міністерство культури та інформаційної політики України спільно з ВГО Українська бібліотечна асоціація та ALIPH Foundation (Міжнародний альянс із захисту культурної спадщини в зонах конфлікту). Вебінар проходив в онлайн форматі англійською мовою з синхронним перекладом ([Наукова бібліотека ХНУМГ ім. О. М. Бекетова](#)).

[Докладніше див. додаток 37](#)

19.06.2023

До України повернулися переможці Всесвітньої олімпіади геніїв

Найбільша українська делегація учасників GENIUS Olympiad повернулася до Києва зі США. 47 учнів Малої академії наук представили Україну в Рочестерському технологічному інституті, що у штаті Нью-Йорк ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://mon.gov.ua/ua>

[Докладніше див. додаток 38](#)

14.06.2023

Підсумкова сесія відбулась!

Подія року у житті Київської МАН відбулась: вручено нагороди переможцям і учасникам Всеукраїнського конкурсу-захисту, а також переможцям міжнародних конкурсів науково-технічної творчості молоді! І все це – традиційна Підсумкова сесія Київської МАН ([Київська Мала академія наук](#)).

Цьогоріч ми вітали 46 переможців фіналу Всеукраїнського конкурсу, 21 переможця міжнародних науково-технічних змагань, а також 18 учасників фіналу. Традиційно подяками були відмічені наукові та педагогічні керівники юних науковців.

...Свої вітання нашим переможцям та їх керівникам передали президент Національної академії наук України, академік Анатолій Загородній та президент Малої академії наук України, академік Станіслав Довгий.

21.06.2023

Відбувся фінал Всеукраїнського хакатону #CVIDOMI: відбудувати країну

17 червня 2023 року у Києві відбувся хакатон за участю міністра освіти і науки України Оксена Лісового та заступника представника UNFPA, Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні Мустафи Ельканзі, на якому українські підлітки представили інноваційні проєкти для майбутньої

відбудови України одразу в кількох сферах ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://mon.gov.ua/ua>

Відео: https://youtu.be/eO3_Wu4OJOE
[Докладніше див. додаток 39](#)

01.06.2023

Представники НФДУ долучились до міжнародного семінару «Дослідницька досконалість»

Семінар став майданчиком для обміну думками та досвідом представників науково-дослідної спільноти різних країн та організацій ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 40](#)

19.06.2023

Відбувся круглий стіл на тему «Використання штучного інтелекту в освіті: CHATGPT і більше»

14 червня 2023 року проведено круглий стіл на тему «Використання штучного інтелекту в освіті: CHATGPT і більше», на якому відбулося експертне обговорення перспективних підходів до застосування технологій штучного інтелекту в освіті, потенційних проблем етичного та безпечного використання різних моделей штучного інтелекту, який все більше стає предметом уваги дослідників з огляду на зміни, пов'язані з його використанням у різних сферах діяльності ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

Захід організовано Офісом підтримки вченого, ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» спільно з іншими установами.

Під час заходу також відбулася презентація тренінгів (майстер-класів) для молодих учених.

Підсумки семінара «Індексування документів за УДК: методичні рішення для бібліотек»

Захід відбувся 2 червня у ДНТБ України ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Відео: <https://youtu.be/6bZKqtizkjM>
[Докладніше див. додаток 41](#)

15.06.2023

«Креативні індустрії можуть допомогти у психологічній реабілітації», – голова Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Микита Потураєв

15 червня 2023 року відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Креативний потенціал економіки культури у повоєнному відновленні України». У заході взяли участь українські парламентарі, представники провідних наукових і культурних установ України, міжнародні експерти, журналісти та ін. ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).
[Докладніше див. додаток 42](#)

27.06.2023

Яким бути Українському культурному фондові: думки експертів

В Українському кризовому медіа-центрі відбулось публічне обговорення стратегії Українського культурного фонду на 2023–25 роки. Разом з представниками фонду в ньому взяли участь державні службовці, митці, відомі експерти в питаннях формування і розвитку національного культурного простору ([Український кризовий медіа-центр](#)).

Відео: <https://youtu.be/kM8zn68VpRE>
[Детальніше](#)

18.06.2023

Кирган С.

INSCIENCE CONFERENCE 2023: Завершилася найбільша наукова конференція в Україні

Протягом двох днів присутні мали змогу випробувати на собі новітні технології та поспілкуватися з неймовірними вченими й інноваторами, які змінюють світ на краще ([АрміяInform](#)).

[Детальніше](#)

09.06.2023

Сучасні тренди цифрової трансформації енергетики і автоматизації обговорили на I-й міжнародній науковій конференції в НУБіП України

Перша МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕНЕРГЕТИЦІ І АВТОМАТИЦІ», присвячена 125-річчю НУБіП України та 90-річчю ННІ енергетики, автоматики і енергозбереження, відбулась за участю провідних стейкхолдерів, науковців НАН України та низки відомих вчених з українських та іноземних університетів

[Детальніше](#)

15.06.2023

У Каразінському пройшов форум «Освіта. Наука. Бізнес»

14 червня до Каразінського (*Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – Ред.*) завітали представники влади, бізнесу, освітнього сектору, науковці, щоб обговорити спільні проблеми, перспективи співпраці на форум «Освіта. Наука. Бізнес» ([Каразінський університет](#)).

[Детальніше](#)

13.06.2023

У Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича провели науково-практичну конференцію «Історична освіта в Україні: стан і перспективи»

Мета заходу – об'єднання зусилля вчених та практиків щодо пошуку, осмислення та проєктування шляхів розвитку сучасної історичної освіти і науки в Україні ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 43](#)

Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки

19.06.2023

UN Secretary-General's Policy Brief on the Global Digital Compact

Генеральний секретар ООН опублікував аналітичну записку, в якій йдеться про принципи, цілі та рекомендації, які можуть бути включені в Глобальний цифровий договір ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

14.06.2023

WAS DAS NEUE KI-GESETZ FÜR EUROPA BEDEUTET

Що означає новий закон про штучний інтелект для Європи ([Die Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

Завдяки власному регулюванню штучного інтелекту ЄС хоче створити рамкові умови для його розвитку та використання. Правознавець Австрійської академії наук К. Вендегорст пояснює в інтерв'ю, чому важлива законодавча база та як цифровізація сформує наше майбутнє.

Джерело: <https://www.oeaw.ac.at/> (скріншот)

[Детальніше](#)

06.06.2023

Україна продовжує інтегруватися в єдиний ринок ЄС: нові можливості розвитку цифрових технологій

6 червня Україна та ЄС підписали Угоду про приєднання України до Програми Європейського Союзу «Механізм сполучення Європи» – «Connecting Europe Facility (CEF)» ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

[Докладніше див. додаток 44](#)

23.06.2023

Відбудова України та міжнародна підтримка: Мінцифра взяла участь у Ukraine Recovery Conference у Лондоні

«Технологічно розвинена нація, інноваційні бізнеси та мінімум непотрібних регуляцій. Свобода і технології. Ці два слова мають найбільший

вплив та цінність для мене особисто та для кожного українця. Ми готові боротися і змінюватися», – Віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – Міністр цифрової трансформації М. Федоров ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

[Докладніше див. додаток 45](#)

08.06.2023

ВОІВ опублікувала звіт про допомогу та підтримку Україні та вплив війни на інноваційний і креативний сектори та систему ІВ

Міжнародне бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності ([ВОІВ/WIPO](#)) провело комплексну оцінку впливу війни на сектор інновацій та креативності України ([IP офіс](#)).

[Докладніше див. додаток 46](#)

16.06.2023

Діджиталізація та захист спадщини: Олександр Ткаченко обговорив з Віцепрезидентом Єврокомісії Маргарітісом Схінасом посилення співпраці

Міністр культури та інформаційної політики України Олександр Ткаченко зустрівся з Маргарітісом Схінасом, Віцепрезидентом Європейської комісії з питань популяризації європейського способу життя... Під час зустрічі обговорювалися актуальні питання співробітництва між Україною та Європейською комісією у сфері культури та збереження культурної спадщини ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

[Докладніше див. додаток 47](#)

16.06.2023

На платформі «Online Mentor Science&Business» відкрили доступ до знань з інноваційного розвитку

У 2022 році Міністерство освіти і науки України та Український фонд стартапів запровадили проєкт «Online Mentor Science&Business». Близько 140 учасників доєдналися до інноваційного освітнього інструменту та отримали сертифікати про успішне проходження навчання ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 48](#)

Президія НАН України відзначає, що кібернетична безпека держави, зокрема вирішення проблем цифрової автентифікації, є одним із пріоритетних завдань науки

У зв'язку з формуванням та розвитком глобального кіберпростору, цифрової трансформації і будівництва цифрового майбутнього світу протягом останніх десятиліть у цифровому середовищі виникли нові загрози та ризики. Тому безпека національного кіберпростору, захист національних інформаційних ресурсів та критичної інфраструктури стали пріоритетними завданнями для кожної країни. Цифрова автентифікація є надзвичайно актуальною в сучасному світі, де все більше й більше послуг, транзакцій та комунікацій відбувається в онлайн-середовищі.

[Постанова Президії НАН України № 218 від 31.05.23 р. «Цифрова автентифікація. Досягнення та перспективи»](#)

13.06.2023

Розбудова інноваційної інфраструктури: меморандум між ІР офісом та Інститутом мікробіології і вірусології ім. Заболотного

Співпраця ІМВ ім. Д.К. Заболотного НАН України з ІР офісом сприятиме впровадженню важливих та унікальних інновацій у галузі мікробіології ([ІР офіс](#)).

[Докладніше див. додаток 49](#)

Україна цифрова: Підтримка академічного успіху в кризові часи

Німецька служба академічних обмінів (DAAD) підтримує програмну лінію «Україна цифрова: підтримка академічного успіху в часи кризи» за фінансової підтримки Федерального міністерства освіти та наукових досліджень (BMBWF) ([DAAD Україна](#)).

Програма підтримує українські вищі навчальні заклади у впровадженні цифрового викладання та допомагає українським студентам продовжувати навчання в цифровому форматі.

Короткий опис профілю проєктів, що фінансуються у 2023 році [PowerPoint-Präsentation \(daad.de\)](#)

02.06.2023

Комерціалізація інтелектуальної власності: фінальний тренінг курсу The Innovative Power of IP

Досвід США та успішні українські кейси комерціалізації інтелектуальної власності обговорювали під час п'ятого, заключного,

тренінгу у межах проєкту «[The Innovative Power of IP](#): як перетворити ідею в енергію інновацій?» ([IP офіс](#)).

[Докладніше див. додаток 50](#)

12.06.2023

Tallinnas kõneldi sotsiaal- ja humanitaarteaduste panusest digitaliseerunud maailmas

Внесок соціальних і гуманітарних наук у цифровий світ обговорили на конференції у Таллінні ([Eesti Teadusagentuur](#)).

[Детальніше](#)

05.06.2023

ЯК ПІДТРИМАТИ ПРОЦЕС КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Одрі Калвірд «Як підтримка викладачів і підприємницькі програми можуть сприяти комерціалізації досліджень» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 51](#)

Бібліотека в науковому процесі

29.06.2023

Володимир Зеленський запропонував основні напрями трансформації, яку Україна має здійснити за десятиріччя

Президент України Володимир Зеленський пропонує передбачити в Українській доктрині основні напрями трансформації, яку наша держава має пройти за десять років. Про це він заявив, представляючи орієнтири майбутнього документа на пленарному засіданні Верховної Ради з нагоди Дня Конституції України ([Офіс Президента України](#)).

Джерело: <https://www.president.gov.ua/>

...За словами Глави держави, українське суспільство також потребує нової політики захисту публічного простору в містах і громадах, нової музейної та меморіальної політики, нової політики книг та книговидавництва, написання й читання, перекладів для України іноземних книг та поширення у світі української мови, української книги, підтримки книгарень, аудіокниг та сервісів цифрової передплати, переосмислення наших бібліотек тощо.

[Повний текст](#)

14.06.2023

У бібліотеках НАН України реалізується стратегія переходу до інноваційних технологій

13 червня 2023 року відбулося засідання [Інформаційно-бібліотечної ради \(ІБР\)](#) Національної академії наук України, яка розглянула питання інформаційно-бібліотечної роботи у період війни і повоєнного відновлення ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 52](#)

29.06.2023

Наші дослідження отримали відзнаку

Днями Національна бібліотека імені В.І. Вернадського НАН України отримала підписаний президентом [Національної академії наук України](#), академіка НАН України [Анатолієм Загороднім](#) диплом «За активну участь у

виставці-презентації досліджень і розробок установ Національної академії наук України» ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](http://www.nbuv.gov.ua/)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Ця виставка-презентація досліджень і розробок установ НАНУ проходила наприкінці травня – на початку червня нинішнього року в приміщенні [Інституту електрозварювання імені Є.О. Патона](#) НАН України. Свої розробки на ній представили 43 наукові установи Академії. Серед них – [Інститут історії НАН України](#), [Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України](#), [Інститут держави і права імені В.М. Корецького](#), [ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»](#), [Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи](#), [Інститут соціології НАН України](#), [Інститут українознавства імені І. Крип'якевича](#), [Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка](#) та інші.

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського представляла на виставці [Відділення історії, філософії та права](#) НАН України.

13.06.2023

Триває робота над актуальними науково-дослідницькими проєктами

Основну частину чергового засідання Вченої ради Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського було присвячено розгляду питання про стан виконання Тематичного плану наукових досліджень НБУВ у першому півріччі 2023 р. ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 53](#)

29.06.2023

Досвід Німеччини для створення Національної електронної бібліотеки України

З 19 по 21 червня 2023 року члени робочої групи [Проекту створення Національної електронної бібліотеки України](#) відвідали **Національну бібліотеку Німеччини**. Це був останній із запланованих візитів групи з метою отримання міжнародного досвіду у створенні, розвитку та підтримці національних цифрових бібліотек ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

[Докладніше див. додаток 54](#)

08.06.2023

Defend net neutrality, defend access to culture

Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА) приєдналася до Creative Commons та Europeana у підписанні відкритого листа до європейських законодавців, у якому підкреслюється, що пропозиції щодо стягнення зборів з компаній та установ, які діляться контентом в Інтернеті, становлять реальну загрозу для бібліотек та інших установ у їхній роботі із захисту культурних прав ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

05.06.2023

Augmented Reality in Libraries

Доповнена реальність у бібліотеках ([IFLA](#)).

Доповнена реальність (Augmented reality – AR) – це інтеграція цифрової інформації з середовищем користувача в реальному часі... Технологія AR може бути використана в бібліотеках, надаючи інтерактивні дисплеї, які пропонують додаткову інформацію та мультимедійний контент, пов'язаний із бібліотечними колекціями.

[Детальніше](#)

06.06.2023

Library of Congress Launches Video Game Challenge for Civic Engagement

Бібліотека Конгресу запускає програму Video Game Challenge for Civic Engagement ([Library of Congress](#)).

[Детальніше](#)

01.06.2023

Оголошено грантоотримувачів ЕКН на 2023 рік

Щорічний грант Erland Kolding Nielsen Grant надає кошти до 5000 євро на проекти національних бібліотек, які сприяють міжнародній співпраці та зміцнюють зв'язки між бібліотеками CENL ([CENL](#))

[Детальніше](#)

15.06.2023

Die neue Ausgabe des Bibliotheksforum Bayern ist online und gibt tolle Einblicke in die vielfältigen Aktivitäten der Bibliotheken in Bayern

Новий випуск Баварського бібліотечного форуму дає чудову інформацію про різноманітну діяльність бібліотек Баварії ([Bayerische Staatsbibliothek](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/BayerischeStaatsbibliothek>

[Детальніше](#)

01.06.2023

El Ministerio de Cultura y Deporte publica la Orden que convoca y regula el proceso de selección de la nueva dirección de la Biblioteca Nacional de España

Міністерство культури та спорту Іспанії опублікувало на своєму веб-сайті [міністерський наказ](#), який регулює процес відбору нового керівництва Національної бібліотеки Іспанії ([la Biblioteca Nacional de España](#)).

[Детальніше](#)

23.06.2023

Nacionalinėje bibliotekoje pristatyta Analitinės informacijos biblioteka

23 червня у Національній бібліотеці Литви імені Мартінаса Мажвідаса відбулася презентація Бібліотеки аналітичної інформації ([Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka](#)).

Джерело: <https://www.lnb.lt/>

[Детальніше](#)

08.06.2023

Deutsche Digitale Bibliothek extends its offers

Цифрова бібліотека Німеччини розширює свої пропозиції ([CENL](#)).

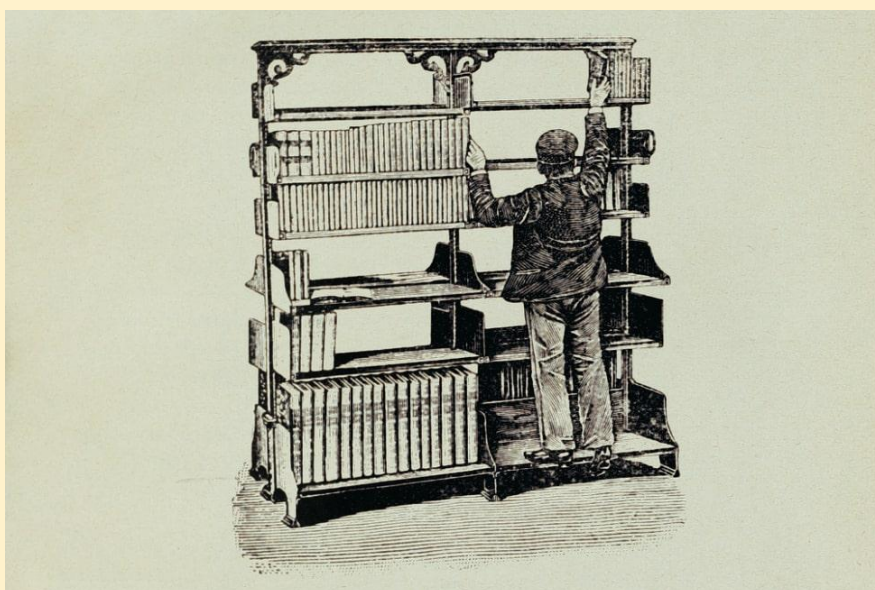
Картини, книги, музичні твори, фільми, фотографії, рукописи – з травня 2023 року на онлайн-порталі бібліотеки ще більше культурних скарбів.

[Детальніше](#)

20.06.2023

Wzrost liczby czytelników, wypożyczeń i odwiedzin w bibliotekach

Головне статистичне управління оприлюднило дані про функціонування публічних бібліотек у Польщі у 2022 році... Відбулося збільшення кількості читачів, видачі та відвідувань... ([Biblioteka Narodowa](#)).

Джерело: <https://www.bn.org.pl/>

[Детальніше](#)

12.06.2023

Miliony dla bibliotek, czyli jak zdobyć dodatkowe fundusze na różne projekty

У Польщі запущено послугу [«Субсидії для бібліотек»](#). Це відповідь на очікування бібліотекарів, які шукають додаткові джерела фінансування своїх підрозділів та збільшення бюджету ([Biblioteka Narodowa](#)).

Джерело: <https://www.bn.org.pl/>

[Детальніше](#)

06.06.2023

Welcome to the digital library of the Slovak National Library (SNL)

До кінця 2023 року Словацька національна бібліотека надала необмежений доступ до всіх оцифрованих документів виключно у своїх приміщеннях ([CENL](#))

[Детальніше](#)

09.06.2023

10 million documents available on Gallica for its 25th anniversary

Gallica досягла символічного рубежу в 10 мільйонів документів онлайн та у вільному доступі. Започаткована в 1997 році цифрова бібліотека Національної бібліотеки Франції та її партнерів святкує своє 25-річчя ([CENL](#)).

[Детальніше](#)

Наукова комунікація

08.06.2023

Доступ до провідних баз даних наукової інформації безкоштовно продовжено для користувачів з України

З початком широкомасштабного вторгнення компанія Elsevier надала безкоштовний доступ до своїх інструментів підтримки, наборів даних та освітніх платформ для вчених по всій Україні ([NAUKA](#)).

Джерело: <https://nauka.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 55](#)

16.06.2023

Україна отримала право на доступ до ресурсів на платформі Research4Life

У січні 2023 року було оновлено статус України на офіційному вебсайті Research4Life із зазначенням про включення держави до групи країн А (вільний доступ), організації та вчені з яких мають безкоштовний доступ до ресурсів платформи ([PON.org.ua](https://pon.org.ua)).

Джерело: <https://pon.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 56](#)

07.06.2023

Українських науковців запрошують долучитися до науково-популярного проєкту «Книга від вченого»

Офіс підтримки вченого впроваджує науково-популярний проєкт (ініціативу) «Книга від вченого», мета якого – безоплатно сприяти промоції діяльності українських науковців та їхніх здобутків ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

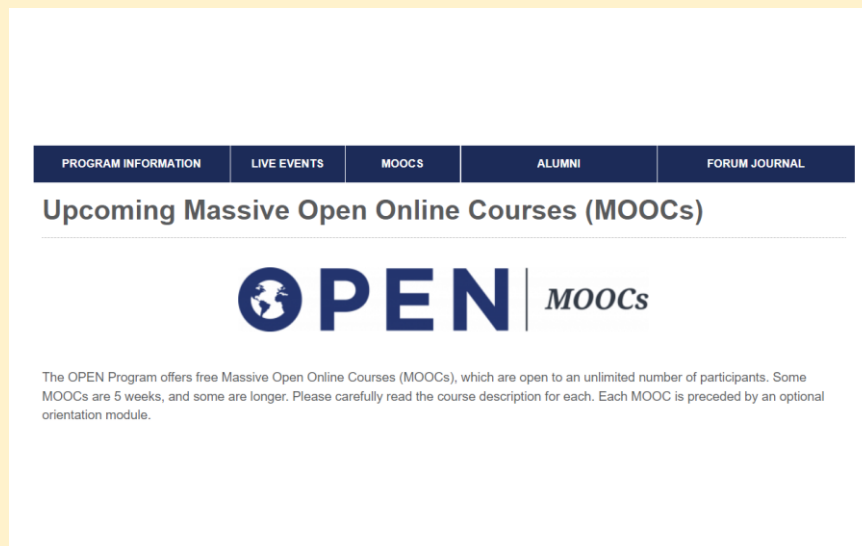
Джерело: <https://ipni.ua/>

[Докладніше див. додаток 57](#)

21.06.2023

Безкоштовні курси англійської мови для науковців

В рамках програми OPEN Державний департамент США пропонує масові безкоштовні онлайн-курси англійської мови ЄС, які будуть актуальними для національної політики та політики ЄС ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 58](#)

23.06.2023

ОСВІТНІ КУРСИ ВІД GOOGLE ACADEMY

Всеукраїнський проект розвитку взаємодії між бізнесом та освітою Uni-Biz Bridge опублікував добірку корисних навчальних матеріалів від Google Academy ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Детальніше](#)

Аналіз колаборацій у публікаціях українських вчених

Аналіз використовується з метою визначення мережі співпраці у наукових галузях; визначення імпаكتу співпраці; виявлення трендів та зміни в співпраці між різними дисциплінами, країнами або організаціями ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

[Докладніше див. додаток 59](#)

06.06.2023

By Florin Zubaşcu

Open data initiative to plough on with global agenda amid geopolitical tensions

Альянс дослідницьких даних (Research Data Alliance, RDA) протягом десяти років працює над розбудовою глобальної інфраструктури, яка дозволить дослідникам та інноваторам відкрито обмінюватися даними.

Директор RDA розповідає про плани на майбутнє у світі, що швидко змінюється ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

12.06.2023

ПОРАДИ ЕКСПЕРТІВ ЩОДО НАПИСАННЯ ТЕКСТІВ

На сайті Times Higher Education на сторінці «Ресурси для науковців та співробітників університетів» опублікована тематична добірка матеріалів «Напишіть просто зараз: поради для усього – від написання статей в академічних журналах і книжкових презентацій до формулювання екзаменаційних запитань» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Наголошується, що для вчених, викладачів і співробітників будь-якого рівня навички письма є визначальними та вкрай необхідними. Вони потрібні при написанні статті, заявки на фінансування або отримання кращої роботи: важка робота зі створення осмисленої прози пронизує усі аспекти університетського життя. Добірка містить тридцять одну коротку статтю з порадами за наступними напрямками: написання статей для академічних журналів, стратегії покращання тексту; креативне письмо та поезія; як підготувати найкращі дослідження та написати заявки на гранти; як продати видавцю книгу та опублікувати її; як писати для масової аудиторії; методи спільного письма; написання відгуків та запитань для проведення оцінювання студентів.

Детальніше: <https://is.gd/B9c4Zq>

01.06.2023

Katharina Rilling and Reane Ahmad

The Internet ambassadors for science

Інтернет-посли науки ([Horizons](#)).

Ми поспілкувалися з п'ятьма дослідниками, які охоплюють нову аудиторію завдяки своїй активності в соціальних мережах, і попросили їх розповісти нам про свій досвід.

[Детальніше](#)

26.06.2023

РОЗПАКУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОФІЛІВ: ВИХІД ЗА РАМКИ МЕТРИК

На сайті Clarivate опубліковано звіт «Розпакування дослідницьких профілів: вихід за рамки метрик» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Це – другий звіт Інституту наукової інформації, присвячений переходу від простих показників дослідницької діяльності та результативності до візуально більш інформативних профілів.

[Докладніше див. додаток 60](#)

Зарубіжний досвід наукової діяльності

20.06.2023

By Goda Naujokaitytė

European Innovation Council in line for an extra €2.6B in EU budget review

Європейська інноваційна рада очікує на додаткові 2,6 мільярда євро під час перегляду бюджету ЄС ([Science|Business](#)).

Ці гроші є частиною запропонованого пакету інвестицій у стратегічні технології в розмірі 10 мільярдів євро. Але Комісія не в змозі запропонувати збільшення для інших частин Horizon Europe.

[Детальніше](#)

08.06.2023

By Goda Naujokaitytė

Commission puts forward €13.6B research budget for 2024, with €12.8B for Horizon Europe

Європейська Комісія запропонувала, щоб наступного року ЄС витратив 13,6 мільярда євро на дослідження та інновації, з яких 12,8 мільярда євро піде на Horizon Europe ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

23.06.2023

ALLEA Publishes 2023 Revised Edition of the European Code of Conduct for Research Integrity

Всеєвропейська федерація академій наук публікує переглянуте видання 2023 року Європейського кодексу поведінки щодо доброчесності досліджень ([ALLEA](#)).

[Детальніше](#)

08.06.2023

ALLEA Welcomes Two Young Academies as New Members

Всеєвропейська федерація академій наук вітає двох нових членів: [Молоду академію Швеції](#) та [Молоду академію Шотландії \(ALLEA\)](#).
[Детальніше](#)

20.06.2023

Swedish presidency highlights the role of research data in boosting Europe's R&D performance

Шведське головування у Раді ЄС наголошує на ролі дослідницьких даних у підвищенні науково-дослідної діяльності Європи ([Science|Business](#)).
[Детальніше](#)

16.06.2023

Our volatile and confusing world needs the humanities more than ever

Наш нестабільний і заплутаний світ потребує гуманітарних наук як ніколи, – проф. Джулія Блек, президент Британської академії ([The British Academy](#)).

Джерело: <https://www.thebritishacademy.ac.uk/>

[Детальніше](#)

24.06.2023

Wir freuen uns auf die Neuerungen, die anstehen!

Патрік Крамер, новий президент Товариства імені Макса Планка, окреслює свої цілі в цьому [відео](#) та розповідає про сфери дій протягом свого терміну перебування на посаді ([Max-Planck-Gesellschaft](#)).

27.06.2023

Nowe inicjatywy i dalsza reforma Akademii – podsumowanie 149. sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN

Нові ініціативи та подальше реформування Академії – підсумки 149-ї сесії Генеральної асамблеї Польської академії наук ([Polska Akademia Nauk](#)).

Джерело: <https://pan.pl/>

Оцінку поточної ситуації Польської академії наук і загроз, з якими стикається інституція представив Президент Академії проф. М. Конажевський.

[Детальніше](#)

16.06.2023

W Senacie odbyła się konferencja «Status i funkcjonowanie towarzystw naukowych w Polsce»

Проблеми польських наукових товариств у світлі чинного законодавства обговорювалися під час конференції «Статус і функціонування наукових товариств у Польщі», яка відбулась у Сенаті Польщі ([Polska Akademia Nauk](#)).

[Детальніше](#)

21.06.2023

Szymon Zdziebłowski

MEiN nie planuje na razie zmian ustawowych dotyczących oceny działalności naukowej uczelni i instytutów

З метою забезпечення стабільності, надійності та прозорості процесу оцінювання не планується вносити законодавчі зміни щодо оцінювання якості наукової діяльності університетів та інститутів, – МОН Польщі ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

19.06.2023

Apel w sprawie finansowania NCN

«Мала кількість наданих грантів і неконкурентоспроможні зарплати можуть сприяти від'їзду найталановитіших дослідників із Польщі або їхньому рішенню залишити науковий сектор» – звернення щодо фінансування Національного наукового центру Республіки Польща ([Narodowe Centrum Nauki](#)).

Джерело: <https://www.ncn.gov.pl/>

[Детальніше](#)

16.06.23023

VYŠIEL VEDECKÝ PODCAST SAV ŠPECIÁL O DEJINÁCH AKADÉMIE

Словацька академія наук цього року відзначає 70 років з дня заснування... У спеціальному науковому подкасті йдеться про драматичну боротьбу за наукові знання ([Slovenská akadémia vied](#)).

[Детальніше](#)

12.06.2023

SLOVENSKÁ AKADÉMIA VIED JE NAJDÔVERYHODNEJŠOU INŠTITÚCIOU NA SLOVENSKU AJ V ROKU 2023

Згідно з опитуванням агентства «Фокус», Словацькій академії наук (САН) повністю або частково довіряють 73,3% респондентів. Довіра до САН незмінно висока в словацькому суспільстві – вона висока серед усіх вікових категорій і не залежить від освіти чи доходу респондентів ([Slovenská akadémia vied](#)).

«... Академія також може використовувати цей потенціал у майбутньому, наприклад, для боротьби з містифікаціями та необґрунтованими заявами. Щоб словацьке суспільство мало тверду точку зору, коли вирішує, що добре і погано, а що розумно і нерозумно. І я бажаю, щоб цією опорою була Словацька академія наук», – президент САН проф. Павол Шайгалік.

[Детальніше](#)

26.06.2023

PAVOL ŠAJGALÍK: UŽŠIU SPOLUPRÁCU UNIVERZÍT A SAV POVAŽUJEM ZA NESMIERNE DÔLEŽITÚ

Президент Словацької академією наук проф. Павол Шайгалік говорить про надзвичайну важливість більш тісної та ефективнішої співпраці між університетами та Академією ([Slovenská akadémia vied](#)).

[Детальніше](#)

01.06.2023

Hvězdné granty Evropské rady pro výzkum získávají jen nejlepší vědci a vědkyně

Оригінальні думки і чудово написаний запит. Без цього важко отримати будь-який грант від Європейської дослідницької ради (ERC). Як досягти успіху в жорсткій конкуренції та підвищити свої шанси на щедру фінансову підтримку? Чому ми (*Академія наук Чеської Республіки – Ред.*) відстаємо від

інших країн Євросоюзу? [Номер журналу АВ / Akademický bulletin](#) був присвячений темі ERC грантів ([Akademie věd České republiky](#)).

Джерело: <https://www.avcr.cz/cs/>

[Детальніше](#)

15.06.2023

AV ČR nesouhlasí s návrhem změny pravidel pro spolufinancování evropských fondů

Академія наук Чеської Республіки висловлює принципову незгоду з пропозицією Міністерства фінансів Чеської Республіки внести зміни до правил співфінансування європейських структурних та інвестиційних фондів ([Akademie věd České republiky](#)).

[Детальніше](#)

12.06.2023

AV ČR vyjadřuje zásadní nesouhlas s pracovním návrhem státního rozpočtu na vědu

Академія наук Чеської Республіки висловлює принципову незгоду з робочим проектом державного бюджету на науку, дослідження та інновації на 2024–2026 роки, а також зі скороченням свого бюджету ([Akademie věd České republiky](#)).

[Детальніше](#)

26.06.2023

En vision för 2030

Молода академія Швеції представляє своє бачення 2030: цільовий імідж для найважливіших питань, над якими Академія хоче працювати протягом наступного періоду часу ([Sveriges unga akademi](#)).

[Детальніше](#)

19.06.2023

Борисіхіна К.

Холодна війна. У США розглядають можливість припинення наукового співробітництва з Пекіном

Укладена 1979 року угода дала потужний поштовх розвитку технологій Піднебесної. Через кілька місяців її термін спливає, і в Штатах уже подумують, чи варто продовжувати договір ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток б1](#)

У критичному фокусі

20.06.2023

Попович О., доктор економічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України

Добровільна відмова від наукового ступеня: відмова від кваліфікації чи відповідальності?

Не тільки в науці, у будь-якій галузі, де ціниться кваліфікація і рівень компетентності людини, важко собі уявити особистість, яка добровільно відмовляється від визнання фахівцями рівня її кваліфікації ([Українська правда. Життя](#)).

[Докладніше див. додаток б2](#)

21.06.2023

Кречетова Д.

«Амністія» для плагіаторів. Що не так з добровільною відмовою від наукових ступенів і за яких умов вона може існувати?

Наприкінці травня міністр освіти і науки Оксен Лісовий першим в Україні добровільно [відмовився від наукового ступеня](#), хоча остаточного рішення щодо наявності плагіату у його дисертації НАЗЯВО так і не оприлюднило ([Українська правда. Життя](#)).

[Докладніше див. додаток б3](#)

13.06.2023

Волошин М.

«Боротьба за звання і доплати»: як треба карати за плагіат у дисертаціях

Експерт Українського інституту майбутнього Микола Скиба розповів 24 Каналу про те, як треба карати за плагіат у роботах та чому останній є таким небезпечним для науки ([24 Канал](#)).

[Читати](#)

09.06.2023

ЧИ ЗМУСИТЬ ЄС ПАРАЛЕЛЬНУ ВИДАВНИЧУ СИСТЕМУ ПРАЦЮВАТИ?

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Джека Гроува «Чи може ЄС змусити «паралельну видавничу систему» працювати?» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній наголошується, що по мірі зростання обурення вартістю угод відкритого доступу, процеси фінансування «алмазних» журналів та розширення державних цифрових платформ викликають непрості дискусії.

[Докладніше див. додаток 64](#)

08.06.2023

By Goda Naujokaitytė

Fight against insecurity of research careers is about to enter the spotlight

Бути молодим дослідником важко: навантаження величезні, платять погано, а постійні контракти знайти майже неможливо. Зараз Брюссель прагне зайти на територію держав-членів і почати покращувати цю ситуацію в Європі ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

ДОДАТКИ

Додаток 1

09.06.2023

Найкраще озброєння для найкращої армії у світі: у Міноборони розпочинає діяти Акселератор інноваційного розвитку

Наказ про утворення Акселератора підписав Міністр оборони України Олексій Резніков. Цим же документом очільник оборонного відомства

затвердив склад консультативно-дорадчого органу ([Міністерство оборони України](#)).

Новоутворена структура впроваджуватиме і реалізовуватиме стратегії, програми, проекти і процеси, «прискорюватиме» розвиток інноваційних спроможностей підрозділів Міноборони та Збройних Сил України. Крім того, Акселератор стане майданчиком пошуку сучасних нових зразків озброєння і військової техніки, інформаційно-комунікаційних технологій. Також, одним із напрямів його діяльності передбачено удосконалення механізмів забезпечення товарами, роботами, послугами оборонного призначення. Акселератор насамперед спрямований на українських виробників і розробників.

– Міністерство оборони тепер – не просто споживач продукції, а партнер у розробці, виготовленні і постачанні найкращої техніки і озброєння для найкращої армії у світі – Збройних Сил України. Інституційно стаємо більш відкритими не тільки для розробників ОВТ, але й для підприємств, фахівців, інвесторів, які бажають співпрацювати з Міноборони України. Ті, хто має ідеї та напрацювання, у кого вже є готова продукція, але вони не знають «в які двері постукати», – для них Акселератор стане «єдиним вікном входу» до Міноборони. Акселератор має свою вебплатформу – інформаційний ресурс, який забезпечує його діяльність. Де-факто, команда вже працювала певний час, показала гарний результат і ми закріпили цю діяльність нормативно де-юре. Разом з українськими виробниками відбиваємо російську агресію сьогодні, і будуємо українське військо «завтрашнього» зразка, – прокоментував Олексій Резніков.

За словами Міністра, організаційно Акселератор Міноборони – це сучасні управлінські методи та ІТ-рішення. Він прискорюватиме роботу з опрацюванням заявок від розробників технічних новацій, їхню оцінку та подальше просування на шляху допуску до експлуатації.

— Процес прийняття рішення, зокрема, про допуск нового зразка до експлуатації триватиме не більше 45 днів. Раніше цей термін міг складати до 2-х років. За ці півтора місяця здійснюється перевірка документів проекту та технічної документації, а також оцінюються результати попередніх випробувань та експертизи. У разі позитивних висновків проводиться кодифікація зразка озброєння або техніки в реєстрі України та НАТО (за необхідності) і наказом Міністерства він допускається до експлуатації, – уточнив Олексій Резніков.

Склад консультативно-дорадчого органу налічує 13 осіб. Очолить його заступник Міністра оборони України Володимир Гаврилов. Роботу координуватиме Сергій Лобойко, державний експерт Директорату політик цифровізації, цифрового розвитку, цифрових трансформацій і кібербезпеки у сфері оборони Міністерства оборони України.

Акселератор інноваційного розвитку Міноборони запрошує до співпраці розробників ОВТ, які мають зразки високого рівня технологічної готовності.

Найбільш актуальними для Збройних Сил сьогодні, зокрема, є безпілотні системи, системи зв'язку, розвідки та аналітики зібраних даних. Також необхідні технічні новації у напрямку модернізації та підвищення ефективності боєприпасів та зразків ОВТ, зброї за новими принципами дії.

Запропонувати свої інноваційні проекти Міністерству оборони України можуть як фізичні особи, так і підприємства приватної чи державної форми власності.

Охочі долучитися до команди Акселератора інноваційного розвитку Міністерства оборони України мають заповнити відповідну анкету: <https://docs.google.com/forms/d/1-9nKQCCeLAzFx6qUgA9sOreGJ0w0CrqxgyhSm22rN-8/edit> (вгору)

Додаток 2

26.06.2023

Результати Drone Hackathon «Anti-Shahed»: три українські виробники отримують по 1 млн доларів на реалізацію та масштабування розробок проти ворожих БПЛА

«У війні важливо розуміти, що відбувається на полі бою, і пропонувати технологічні рішення. Бачимо, як ситуація на фронті змінюється в напрямі технологій. Наскільки важливі БПЛА, супутниковий зв'язок, системи ситуаційної обізнаності. Картина бою змінюється. Потрібно ухвалювати швидкі рішення й реалізовувати ефективні ідеї. Зараз критично важливо створити альтернативні системи протидії іранським шахедам. Маємо круті кейси з Армією дронів, коли постачали на передову не лише іноземні дрони, а й БПЛА вітчизняного виробництва. Аналогічне потрібно реалізувати з розвитком систем захисту українського неба», — зазначив Віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації **Михайло Федоров** ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

З переможцями Drone Hackathon «Anti-Shahed» укладуть контракти на 1 млн доларів. Кошти підуть на якнайшвидшу реалізацію розробки, яка знищуватиме ворожі дрони в українському небі. Нові технології допоможуть боротися з іранськими шахедами, щоб не витратити потужні ресурси сил ППО.

«Фактично щоденно українська інфраструктура зазнає атак від іранських дронів. Тільки в травні по Україні запущено щонайменше 400 «Шахедів». Загалом з вересня минулого року по Україні запустили не менше 1200 ударних безпілотників. Українські фахівці здатні дивувати світ й ефективно протидіяти ворожій навалі. Наше завдання — максимально підтримати розробників, створити умови для масового виробництва альтернативних систем протидії іранським шахедам», —

наголосив **Олександр Кубраков**, Віцепрем'єр-міністр з відновлення України — Міністр розвитку громад, територій та інфраструктури.

Вперше росіяни використали для атак на українські міста іранські дрони-камікадзе восени минулого року. Протягом року окупанти запускають їх десятками, заощаджуючи резерви з ракетами. Також ворог вдається до комбінованих атак, щоб максимально виснажити українську протиповітряну оборону.

Саме тому нам критично важливо створити альтернативи систем протидії іранським шахедам.

«Збройним силам України важливо застосовувати не тільки наявні зразки озброєння, а й нові зразки техніки. Наш ворог не спить і розробляє та вдосконалює свої технології. Це стосується й атаки на Україну шахедами. Кожна з них індивідуальна. Тому, щоб постійно ефективно протидіяти новим атакам ворожих БПЛА, нам необхідно впроваджувати нові системи з виявлення, ідентифікації та знищення цілей. Впевнений, що кожна ідея, запропонована на хакатоні, має всі шанси працювати на перемогу», — наголосив генерал-майор Збройних сил України **Володимир Коваль**.

Drone Hackathon «Anti-Shahed» об'єднав розробників, інженерів, кіберспеціалістів та ентузіастів, які створюють передові системи й технології для виявлення, відстежування та знищення ворожих дронів. Оцінювали проекти спеціалісти різних родів і видів військ, військових структур та цифрових технологій.

«Коли нова сучасна ідея впроваджується в практику, це є ефективною для нашого захисту несподіванкою для ворога. За наявною інформацією на території росії активно будують заводи з виробництва БПЛА, а тому відсоток нових атак дронів по Україні буде збільшуватися. З кожною атакою противник аналізує свої помилки та постійно працює над зміною тактики. Тому перше, що максимально швидко необхідно впровадити, — системи виявлення ворожих дронів і, звісно, оперативного їх знищення», — зазначив генерал-лейтенант, командувач повітряного командування «Центр» **Анатолій Кривоножко**.

«Кожна велика війна задає нові тренди розвитку військових технологій. Перша світова створила війну танків. Друга — авіації. Ця війна показала, що найближчі десятки років відбуватимуться війни безпілотних літальних апаратів та протидії їм. Тому ми маємо створити ці сучасні технології, щоб подолати ворога на фронті сьогодні та захищати наші території в найближчому майбутньому», — розповів голова Держспецзв'язку **Юрій Щиголь**.

Нагадаємо, раніше в межах Армії дронів ми вже провели перший Drone Hackathon. Із 30 сформованих команд, які презентували технологічні рішення в розвитку БПЛА, 6 стали переможцями. За пів року вони втілили свої ідеї в продукт, який продемонстрували на полігоні.

Drone Hackathon «Anti-Shahed» реалізований з ініціативи Генерального штабу Збройних сил України, Мінцифри та Мінінфраструктури в межах

проєкту Армія дронів і спрямований на пошук новаторських й ефективних рішень у боротьбі з ворожими безпілотниками.

[\(вгору\)](#)

Додаток 3

21.06.2023

Наглядова рада затвердила стратегічні пріоритети розвитку Укроборонпрому

Ключові стратегічні пріоритети Укроборонпрому та його підприємств:

- збереження традиційних науково-технічних і виробничих компетенцій;
- створення нових технологічних і виробничих компетенцій завдяки трансферу технологій від передових західних компаній;

підтримка всього життєвого циклу експлуатації новітніх зразків ОВТ [\(ДК «Укроборонпром»\)](#).

Стратегія враховує критичні потреби Сил безпеки й оборони та положення чинних державних цільових оборонних програм з розвитку озброєнь і військової техніки (ОВТ).

Документ розроблено командою Державного концерну «Укроборонпром» під керівництвом генерального директора Юрія Гусєва з урахуванням зміни стратегічного середовища (на світовому, регіональному та національному рівні), змін потреб Сил безпеки та оборони України в ОВТ, переформатування міжнародних ринків ОВТ тощо.

Зокрема, йдеться про те, що в умовах повномасштабної агресії рф Концерн приділяє особливу увагу створенню нових виробництв у більш безпечних локаціях, у тому числі на територіях країн-партнерів.

Крім цього, одним із визначальних чинників в діяльності підприємств Укроборонпрому буде забезпечення досягнення оперативної сумісності та взаємозамінності між озброєнням і військовою технікою Сил безпеки й оборони України та держав-членів Альянсу завдяки розвитку широкої кооперації з військово-промисловими компаніями США, а також інших країн-членів НАТО і ЄС.

До обговорення проєкту Стратегії, крім представників вітчизняних наукових установ та організацій, були залучені представники The Institute for Defense Analyses – Інституту оборонного аналізу США.

[\(вгору\)](#)

Додаток 4

14.06.2023

Реформа Укроборонпрому має створити нову екосистему вітчизняного ОПК

Перебіг реформи Укроборонпрому став темою круглого столу, який організували Незалежна антикорупційна комісія (НАКО) спільно з

Концерном. У заході взяли участь Міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Олександр Камишін, заступник Міністра оборони України Володимир Гаврилов, генеральний директор Державного концерну «Укроборонпром» Юрій Гусев і галузеві експерти ([ДК «Укроборонпром»](#)).

Під час круглого столу його учасники обговорили поточний перебіг реформи корпоративного управління у державному секторі оборонно-промислового комплексу (ОПК) України. Зокрема, йшлося про те, що за підсумками реформи у державних оборонних підприємств з'явиться можливість створювати спільні підприємства, забезпечити трансфер технологій та залучення інвестицій. Постає принципово нова екосистема вітчизняної оборонки, яка має стати драйвером розвитку економіки України під час війни з росією та у повоєнний період.

Також трансформація державного ОПК має створити умови для зростання виробництва, що своєю чергою поліпшить забезпечення Сил безпеки та оборони України якісним та сучасним озброєнням та військовою технікою українського виробництва.

Експерти громадянського суспільства проаналізували Статут Акціонерного товариства «Українська оборонна промисловість» та Положення про Наглядову раду АТ (ці документи були затверджені постановою Кабміну стосовно корпоратизації Концерну) і представили свою позицію під час заходу. Профільні громадські організації (ГО) вважають, що загалом ці документи відповідають стандартам корпоративного управління ОЕСР. Водночас незалежні фахівці закликали усунути певні недоліки.

Профільні експерти продовжать активно моніторити процес реформи оборонного концерну. При цьому громадянське суспільство очікує, що Концерн перетвориться на акціонерне товариство вже до кінця літа 2023 року.

Нагадаємо, реформа державного сектору ОПК передбачає перетворення державних підприємств на господарські товариства і впровадження на них найкращих стандартів корпоративного управління.

Трансформація створює умови для перетворення Державного концерну «Укроборонпром» на інвестиційно привабливу ефективну структуру, яка має працювати за стандартами корпоративного управління.

([вгору](#))

Додаток 5

16.06.2023

Студенти-реабілітологи з КПШ ставитимуть на ноги воїнів ЗСУ

Відтепер студенти, аспіранти й викладачі кафедри фізичної реабілітації та ерготерапії факультету біомедичної інженерії зможуть проходити навчальну практику, підвищувати кваліфікацію, робити наукові дослідження на базі шпиталю, де наші військові перебувають на фізичній і психологічній

реабілітації ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

«Кафедра має відповідну спеціальність, до компетенції якої входить реабілітація тих, хто її потребує. Нині, під час війни, є поранені, яким потрібен реабілітаційний період перед операцією. Це може бути реабілітація, коли у людини збережені й прооперовані кінцівки, але треба відновити рухомість, працездатність. Інша категорія — люди, яким потрібно протезування. Після операції й установа протеза має бути період навчання, при звичання людини до користування апаратом і максимальне відновлення функцій.

У нас багато роботи у цій сфері: з'являються нові протези, нові конструкції, їх треба вивчати й опановувати. І спеціальність реабілітолога безпосередньо стосується цього процесу», — пояснює проректор з наукової роботи КПІ Віталій Пасічник.

([вгору](#))

Додаток 6

19.06.2023

Зеленіна О.

Харків науки та освіти: що на тебе чекає (інфографіка)

Про це йшлося за круглим столом, у якому взяли участь керівники вищої школи, вчені, підприємці та волонтери, які зібралися з ініціативи Харківського гуманітарного університету "Народна українська академія" (ХГУ «НУА»). ([Gromada Group](#)).

<...>

Втрата Харковом лідерських позицій у науці та освіті може стати проблемою для всієї України

Про необхідність збереження лідерських, саме лідерських, науково-освітніх традицій Харкова говорив *академік НАН України, голова Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України Володимир Семиноженко*.

Він підкреслив, що для Харкова, який з перших хвилин повномасштабного вторгнення Росії в Україну опинився на передовій, удари ворога виявилися набагато масштабнішими і катастрофічнішими, ніж для таких науково-освітніх центрів, як Київ, Одеса чи Львів.

- Практично 90% наукових установ Національної академії наук України та 96% закладів освіти було знищено або пошкоджено у Харкові.

Ми знаємо, що освітній процес у Харкові наразі відбувається онлайн і, ймовірно, так буде ще тривалий час. Зрозуміло, що якість онлайн-освіти викликає чимало запитань.

Крім того, багато молоді, школярів та студентів змушені були залишити місто, і в 2022 році це викликало труднощі зі вступною кампанією. А ми знаємо, що кількість студентів нині має значення для фінансування

навчальних закладів, і це спричинило скорочення науково-педагогічних колективів. Негативні наслідки цього процесу можуть стати незворотними.

У післявоєнний час втрата Харковом лідерських позицій у науці та освіті може стати проблемою для всієї України, що може призвести навіть до колапсу багатьох галузей економіки. І це цілком зрозуміло, тому що економіка має бути забезпечена насамперед кваліфікованими фахівцями, особливо у стратегічних галузях – фармації, машино- та авіабудуванні, виробництві новітніх функціональних матеріалів та інших.

Кількість науково-дослідних установ у великих містах України.
Інфографіка НАЗЯВО

Джерело: <https://gromada.group/>

Тому тимчасово для Харкова необхідно запровадити спеціальні правила бюджетування з урахуванням нинішніх реалій вкрай нерівномірного розподілу студентів у країні.

І це потребує дуже серйозного діалогу з Кабінетом міністрів, Міністерством освіти і науки, Верховною Радою. Активна позиція всіх навчальних закладів тут визначальна. Тому необхідно виробити нашу харківську платформу – спільну позицію.

Після Перемоги заклади вищої освіти Донецької, Луганської областей та Криму не зможуть швидко відновити свою діяльність, тобто Харків може стати освітнім центром – хабом для абітурієнтів із цих регіонів та хабом для реінтеграції вищої школи та науково-педагогічних кадрів цих регіонів у розвиток повоєнної України.

Які шляхи для відродження нашого науково-освітнього рівня бачить академік Володимир Семінженко?

Насамперед важливим є об'єднання зусиль для створення технопарків, наукових консорціумів та технологічних кластерів. І цей процес уже розпочався. З ініціативи Каразинського університету та Харківської обласної військової адміністрації відбувся регіональний форум «Освіта. Наука. Бізнес».

Щоб процес був ефективним, потрібні законодавчі новації.

Національна академія наук за підтримки Національної академії правових наук розробили пропозиції та передали їх до Міністерства освіти і науки та Верховної Ради.

Зрозуміло, що гостро постає питання відновлення регіональної інфраструктури та забезпечення військових потреб, але не слід забувати про необхідність збереження наших інтелектуальних позицій. І час гаяти не можна. Чим раніше ми отримаємо підтримку влади, тим успішнішим буде процес відновлення Харкова як провідного наукового та освітнього центру України....

([вгору](#))

Додаток 7

01.06.2023

Вийшов 7-й випуск журналу «Наука та метрика»!

«Наука України в умовах війни. Виклики і перспективи» ([Наука та метрика](#)).

Українську наукометрію сьогодні неможливо розглядати поза воєнним контекстом. Українська наука та освіта стоять на порозі переосмислення та реформування, що призведе до суттєвих якісних змін вже у найближчі роки.

Новий випуск «Наука та метрика» поділено на 4 розділи:

- Розділ 1 висвітлює те, які реформи очікують сферу науки та які наслідки це матиме для вчених.

- Розділ 2 присвячено формуванню наукового іміджу України, іміджу наукових організацій та окремих дослідників.

- Розділ 3 сконцентрував увагу на можливостях платформи Google Scholar: оцінена впливовість показників Google Академії в національному та міжнародному контекстах.

- Розділ 4 описує основні методи та інструменти для просування вчених.

7-й випуск видання «Наука та метрика» покликаний надати дієві поради для розвитку вітчизняних університетів, наукових організацій та окремих вчених на міжнародній арені.

Джерело: https://t.me/nim_media/475

Детальніше: <https://cutt.ly/0wq6vXvG>
(вгору)

Додаток 8

28.06.2023

Оприлюднено рейтинг найкращих університетів світу QS World University Rankings

Найвищу позицію серед наших вишів посів Київський національний університет імені Тараса Шевченка (681 – 690 позиція) ([Світ](#)).

До рейтингу також увійшли: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (691 – 700), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (731 – 740), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (901 – 950), Національний університет «Львівська політехніка» (951 – 1000), Сумський державний університет (951 – 1000), Національний університет «Києво-Могилянська академія» (1001 – 1200), Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (1001 – 1200), Львівський національний університет імені Івана Франка, Харківський національний університет радіоелектроніки і Національний університет біоресурсів і природокористування України посіли позиції у діапазоні 1201 – 1400.

QS World University Rankings вважається одним із найбільш впливових глобальних рейтингів університетів. Навчальні заклади оцінюються за такими показниками, як активність і якість науково-дослідницької діяльності, думка роботодавців і кар'єрний потенціал, викладання та інтернаціоналізація.

З рейтингом можна ознайомитись за посиланням – <https://www.topuniversities.com/.../world-university.../2024>
(вгору)

07.06.2023

Рекордна кількість університетів України увійшла до рейтингу «Times Higher Education Impact Rankings 2023»

Цього року агенція прорейтингувала 1591 університет зі 112 країн світу, 32 з яких українські, що є найбільшим представництвом ЗВО в рейтингах «Times Higher Education» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До тисячі найбільш сталих університетів України увійшли:

- Сумський державний університет (найкращі 301-400 світового рейтингу);
- НУ «Львівська політехніка» (найкращі 401-600 світового рейтингу);
- Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (найкращі 801-1000 світового рейтингу);
- НТУ «Харківський політехнічний інститут» (найкращі 801-1000 світового рейтингу);
- Ужгородський національний університет (найкращі 801-1000 світового рейтингу);
- ДУ «Житомирська політехніка» (найкращі 801-1000 світового рейтингу).

До рейтингу також увійшли заклади вищої освіти, які мають найбільші успіхи у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР), а саме: Сумський державний університет посів 73 місце у світовому рейтингу за Ціллю 8 «Гідна праця та економічне зростання»; НУ «Львівська політехніка» увійшов до 201-300 ЗВО за Ціллю 1 «Подолання бідності» та Ціллю 2 «Подолання голоду»; Ужгородський національний університет та НУ «Чернігівська політехніка» – до 201-300 ЗВО за Ціллю 16 «Мир, справедливість та сильні інститути»; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана – до 201-300 ЗВО за Ціллю 4 «Якісна освіта»; Харківський національний університет радіоелектроніки та Сумський національний аграрний університет – до 201-300 ЗВО за Ціллю 10 «Скорочення нерівності».

Також зазначимо, що Сумський національний аграрний університет – єдиний ЗВО аграрного профілю, який потрапив до рейтингу Times Higher Education Impact Rankings.

Довідково

Рейтинг «Times Higher Education Impact Rankings» набуває все більшої популярності, адже університети прагнуть продемонструвати відданість досягненню Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР).

Методологія рейтингу «Impact Rankings» містить низку показників за кожною із 17 ЦСР, які оцінюють освітню, дослідницьку та адміністративну діяльність закладів вищої освіти, а також їхній вплив на суспільство.

([вгору](#))

19.06.2023

Презентовано рейтинг вишів «ТОП-200 Україна 2023»

Оприлюднено результати щорічного академічного рейтингу українських університетів [«ТОП-200 Україна 2023» \(Освіта.ua\)](#).

Рейтинг вишів сімнадцятий рік поспіль розробляє Центр міжнародних проєктів [«Євроосвіта»](#) спільно з міжнародною групою експертів [IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence](#).

За визначенням укладачів рейтингу, у процесі складання цьогорічного рейтингу враховано важливі тенденції розвитку вищої освіти, що зазнала докорінних змін у результаті воєнного вторгнення росії та пандемії COVID-2019.

Експерти брали до уваги напрацювання міжнародних конференцій [IREG 2022](#), [IREG 2023](#) та Берлінські принципи, затверджені учасниками [другої наради IREG](#).

Спираючись на висновки цих конференцій, автори рейтингу використали багатокритеріальні підходи до оцінювання діяльності вишів на основі обробки великих масивів даних, які можуть бути отримані з відкритих джерел і валідність яких може бути перевірена.

Оцінювання діяльності українських університетів у 2023 році здійснювалося на основі використання 6 міжнародних і 4 національних показників.

3-поміж них найбільші вагові коефіцієнти мають академічна, науково-видавнича та міжнародна діяльність, оцінка науково-дослідницьких досягнень через порівняння сайтів університетів, цитованість наукових праць учених у наукових виданнях, якість представлення та популярність закладу в інтернет-просторі, а також досягнення в розрізі Цілей сталого розвитку ООН.

Традиційно рейтинг охоплює 200 позицій. Цього року на 121-му та на 166-му місці розташувалося по два університети з однаковими показниками. Таким чином, до рейтингової таблиці внесено 202 заклади вищої освіти.

До найкращих 20 університетів України цього року ввійшли 5 столичних університетів, 4 університети з Харкова, по два з Львова та Дніпра, та по одному представнику з Ужгорода, Тернополя, Вінниці, Одеси, Івано-Франківська, Чернівців і Сум.

Перше місце цьогорічного рейтингу посів Київський політехнічний інститут ім. Сікорського ([минулоріч](#) друга позицію).

На другій сходинці – Київський національний університет ім. Шевченка, який поступився своїм минулорічним лідерством.

На третій сходинці рейтингу – Харківський національний університет ім. Каразіна.

Так само підтвердила свою позицію Львівська політехніка: як і минулого року – четверте місце рейтингу.

На п'ятій сходинці – Львівський національний університет ім. Франка (сьоме місце 2022 року).

Шосте місце рейтингу другий рік поспіль утримує Сумський національний університет.

На сьомій сходинці розташувався Харківський політехнічний інститут (п'яте місце 2022 року).

Восьму позицію, як і минулоріч, отримав Національний університет біоресурсів і природокористування.

На дев'ятому місці в рейтингу – Харківський національний університет радіоелектроніки, який зберіг минулорічну позицію.

Чернівецький національний університет ім. Федьковича розташувався на десятій сходинці, покращивши на одну позицію свій минулорічний результат.

([вгору](#))

Додаток 11

06.06.2023

Меморандум про співпрацю між Державною спеціальною службою транспорту Міністерства оборони України та Інститутом історії України Національної академії наук України

6 червня 2023 р. у стінах Інституту історії України НАН України відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між Державною спеціальною службою транспорту Міністерства оборони України та Інститутом історії України Національної академії наук України. Учасники зібрання обговорили методологічні підходи до опрацювань проблематики воєнної історії, зокрема у контексті викликів, пов'язаних із сучасною російсько-українською війною ([Інститут історії України НАН України](#)).

Під час зустрічі Голова Адміністрації генерал-майор Богдан Бондар та директор Інституту історії України, академік НАН України Валерій Смолій обговорили основні форми співпраці, а також актуальність написання історії Державної спеціальної служби транспорту в розрізі викликів сьогодення та війни Російської Федерації проти України.

Після підписання документа, у якому зафіксовані наміри сторін співдіяти у різних форматах фундаментальних досліджень та популяризації наукового знання директор Інституту історії академік НАНУ Валерій Смолій презентував та передав військовим фахівцям кілька видань, підготовлених під егідою Інституту. Зокрема останні з них – дві перші книги проєкту «ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками» та кілька випусків збірника «Сторінки воєнної історії України». Найближчим часом будуть анонсовані спільні наукові та культурно-просвітницькі заходи двох установ.

([вгору](#))

28.06.2023

У межах програми Європейського Союзу «Горизонт Європа» триває формування консорціумів і подання заявок на участь у низці конкурсів Європейської інноваційної ради EIC TRANSITION

У межах програми Європейського Союзу «Горизонт Європа» триває формування консорціумів і подання заявок на участь у низці конкурсів Європейської інноваційної ради EIC TRANSITION (Світ).

Пропозиції, що подаються на конкурси, мають ґрунтуватися на вже досягнутих результатах, що принаймні відповідають рівню TRL 3 (експериментальне підтвердження концепції) або, в ідеалі, – рівню TRL 4 (технологія, що перевірена в лабораторії).

Конкурси EIC TRANSITION – це інструмент фінансової підтримки інноваційної діяльності, яка має на меті доведення та перевірку нової технології як в лабораторії, так і в середовищі, відповідному реальним умовам її застосування (TRL 5/6), та розроблення бізнес-пропозиції та бізнес-моделі з метою майбутньої комерціалізації інновацій. EIC Transition Open – один зі згаданих конкурсів передбачає можливість фінансування проєктів у будь-якій галузі науки, технологій чи їх застосування, а також фінансування проєктів, орієнтованих на виклики у конкретних сферах.

Також приймаються заявки за трьома конкурсами EIC Transition Challenge, які відповідають трьом стратегічним викликам, визначеним Європейською інноваційною радою:

- Full scale Micro-Nano-Bio devices for medical and medical research applications

Подані проєктні пропозиції мають бути спрямовані на завершення розроблення мікро-нано-біо технології, придатної для переходу на ринок.

- Environmental intelligence

Пропозиції мають бути зосереджені на демонстрації нових та важливих для охорони довкілля пристроїв, датчиків або технологій, які мають явну та кількісно визначену перевагу стосовно однієї або кількох ключових характеристик порівняно з існуючими альтернативами.

- Chip-scale optical frequency combs

Загальною метою цього конкурсу є просування технологічного застосування світлових станів у керованих нелінійних системах та розроблення нових платформ для частотних гребінок у масштабі чіпа.

Перелік відкритих сьогодні конкурсів EIC TRANSITION та їх детальні умови.

(вгору)

19.06.2023

МОН розпочало фінансування наукових робіт та проєктів для активізації участі українських команд науковців у програмі ЄС «Горизонт Європа»

Протягом наступних двох років наукова сфера України отримає фінансову підтримку у розмірі 114,6 млн гривень із коштів повернення внеску України до рамкової програми ЄС «Горизонт 2020» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Найбільша кількість проєктів спрямована на дослідження у сфері енергетики, технологій отримання нових матеріалів, розв'язання питань, пов'язаних зі здоров'ям та якістю життя людини. Досвід у програмі ЄС «Горизонт 2020» був обов'язковою умовою для участі в конкурсі.

Ще під час виконання програми ЄС «Горизонт 2020» МОН працювало над залученням додаткових коштів від Європейського Союзу для стимулювання участі українських науковців у наступній рамковій програмі ЄС. Після розроблення і затвердження відповідної нормативної бази у 2021 році провели перший конкурсний відбір за новою програмою. Загалом для організації та проведення конкурсного відбору розробили та ухвалили 8 офіційних документів, провели 5 комунікаційних заходів та засідань, отримали та опрацювали 466 анкет кандидатів для набору в експерти та члени секцій спеціалізованої науково-технічної ради МОН з відбору наукових робіт, науково-технічних та інфраструктурних проєктів, сформували 13 секцій відповідно до тематичних напрямів конкурсу та поданих заявок, отримали та опрацювали 195 заявок, залучили 216 експертів і провели наукову експертизу 156 заявок та в підсумку відібрали для фінансування 40 найкращих робіт та проєктів.

МОН сподівається, що за результатами виконання проєктів, їхні наукові колективи продовжать активну участь у новій грантовій програмі ЄС «Горизонт Європа» та посилять склад міжнародних консорціумів під час конкурсів європейських програм та проєктів.

Нині українські організації в межах програми ЄС «Горизонт Європа» вже отримали і виконують 59 наукових проєктів на загальну суму понад 15 млн євро. У 2023 році МОН планує оголосити другий конкурс проєктів із коштів повернення внеску України до рамкової програми ЄС «Горизонт 2020» – для цього триває відповідна підготовча робота.

([вгору](#))

29.06.2023

Проведено Дрезденську Літню школу «Smart Devices and Their Applications» для українських науковців

На початку цього місяця партнерами проекту H2020 [BIONANOSENS](#) з Німеччини – Центром ім. Гельмгольца Дрезден-Россендорф (HZDR), під керівництвом Д-ра Дениса Макарова, було проведено Дрезденську Літню школу «Smart Devices and Their Applications» для українських науковців. Про це розповіли в [Інституті молекулярної біології і генетики \(Світ\)](#).

Проведення Школи за участі фіналістів конкурсу старт-апів Інституту було заплановано ще до війни.

Нарешті, у червні 2023 плани було втілено в життя з допомогою і за підтримки партнерів проекту. Дрезденську Школу відвідали 11 українських молодих вчених та 3 запрошені лектори з України, а також німецькі колеги, та партнери з Австрії (Центр соціальних інновацій ZSI, Gorazd Weiss) і Франції (Університет Клода-Бернара м. Ліон, UCBL, та Lyon Ingénierie Projets) – всього 30 учасників, які мали змогу не тільки дізнатися багато нового щодо тематики школи, а також ознайомитися з можливостями та досягненнями Центру ім. Гельмгольца, успішними прикладами впровадження інноваційних розробок, навчитися особливостям створення конкурентоспроможних наукових проєктів та азам пошуку європейського фінансування наукових досліджень.

Досвід науковців та менеджерів з-за кордону дав гарний приклад молодим вченим, до чого прагнути, як будувати наукову кар'єру та як сприяти розвитку інновацій у рідній країні.

Завдяки успіху Школи партнери з Франції запропонували у листопаді нинішнього року провести наступний захід – практичний семінар з менеджменту інновацій – в Університеті Клода-Бернара (UCBL) в Ліоні.

([вгору](#))

Додаток 15

19.06.2023

Співпраця між науковцями та можливості підтримки: як пройшов візит делегації НААН у Францію

Делегація Національної академії аграрних наук України очолювана президентом Ярославом Гадзалом відвідала Академію сільського господарства Франції, профільні дослідні сільськогосподарські організації та Національну академію наук Франції ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Візит відбувся на запрошення президента Академії сільського господарства Франції Жан-Жака Ерве. Разом із ним делегація НААН відвідала головний офіс Національного інституту сільськогосподарських досліджень (INRAE) у Парижі, де директор інституту Філіп Моген познайомив українських колег зі структурою та особливостями роботи установи.

Складаючись із 18 дослідницьких центрів, які працюють у близько 20 пріоритетних тематичних напрямках, INRAE відіграє важливу роль у

продукуванні та поширенні наукових знань та інновацій, головним чином у сферах сільського господарства, продовольчого забезпечення та охорони навколишнього середовища.

"Варто зауважити сучасне оснащення лабораторій інституту високоточним обладнанням, що поряд із використанням мультидисциплінарних підходів в наукових дослідженнях дає можливість оперативно реагувати на нові виклики, що постають перед аграрною наукою щодня, - зазначив Філіп Моген. - Штатна чисельність наукових працівників інституту складає 9000, а з урахуванням позаштатних - 12 000 фахівців".

Почесний постійний секретар Національної академії наук Франції пані Катрін Бречіньяк прийняла делегацію НААН в стінах академії. Наразі, маючи міцні національні та міжнародні наукові зв'язки, для підтримки української наукової спільноти та забезпечення обміну інформацією, Французька академія наук заснувала Комітет вчених для України.

Президент Національної академії аграрних наук України Ярослав Гадзало виступив на засіданні відділення тваринництва, поділившись досвідом наукових досліджень НААН в цій сфері та наголосив на важливості посилення співпраці між українським та французьким аграріями, а також висловив вдячність науковцям Франції за підтримку українських вчених та України загалом.

"Візит до Франції став справжнім кроком до плідного співробітництва між українськими та французькими науковими установами. Цей досвід обміну знаннями та технологіями у галузі аграрної науки допоможе забезпечити стійкий розвиток нашого сільського господарства. Я вдячний науковцям Франції за їхню підтримку та готовність до співпраці. Сьогодні, коли світ потребує інновацій та сталого розвитку, об'єднання зусиль є надзвичайно важливим. Разом ми зможемо дати новий поштовх аграрній науці та вплинути на майбутнє нашої країни та планети загалом", - наголосив Ярослав Гадзало.

Заключним заходом в програмі візиту до Франції була участь у святкуванні Дня працівника сільського господарства Франції. На науково-дослідному полігоні учасники ознайомились із інноваційними досягненнями сортів зернових культур та новинками сільськогосподарської техніки та устаткування.

Підбиваючи підсумки візиту, експерти обговорили нинішній стан та перспективи розвитку двосторонньої співпраці між науковими установами аграрного профілю Франції та України, а також можливості підтримки наукових установ НААН.

(вгору)

06.06.2023

Люди, які не були щеплені проти COVID-19, мають значно вищі ризики виникнення тривалих наслідків захворювання, причому кожен шостий все ще відчуває симптоми через два роки після видужування

У дослідженні використовувалися дані понад 1100 невакцинованих дорослих, середній вік досліджуваних – 50 років, у яких було підтверджено інфекцію в період із 6 серпня 2020 року по 19 січня 2021 року. Також були включені 628 дорослих, середній вік – 65 років, що випадково відібрані із загальної популяції, які не хворіли раніше ([Центр громадського здоров'я МОЗ України](#)).

Більше ніж половина (55 %) учасників повідомили про повернення до свого нормального стану здоров'я менш ніж через місяць після перенесеної інфекції. Ще 18 % повідомили, що одужали протягом одного–трьох місяців. Але майже чверть (23 %) учасників повідомили, що вони ще не одужали через шість місяців після перенесеної інфекції.

Серед тих, хто все ще відчуває симптоми, які, як вважають, пов'язані з COVID-19, – 29 % учасників через шість місяців, 20 % через 12 місяців і 18 % через 24 місяці.

Група з перенесеним COVID-19 мала підвищений ризик таких симптомів, як зміна смаку або запаху (приблизно 10 %), нездужання після навантаження (приблизно 9 %), зниження концентрації уваги (приблизно 8 %), задишка (майже 8 %) і тривога (4 %) на шостому місяці порівняно з тими, хто не хворів на COVID-19. **Пацієнти старшого віку, які вже мали проблеми зі здоров'ям, повідомляли про посилення симптомів.**

([вгору](#))

08.06.2023

Вчені прогнозують «критичні» хвилі коронавірусу кожні шість місяців

За його словами, до такої ситуації частково призведе ослаблення обмежень щодо коронавірусу (уряд Китаю офіційно скасував усі заходи з контролю COVID-19 в грудні 2022 року) ([Волинь24](#)).

"На жаль, нова реальність із цим вірусом <полягає в тому, що> ми матимемо повторні інфекції... Існують побоювання, що цей вірус створить новий варіант, який зможе конкурувати з нинішніми і стане більш серйозним", - каже він.

Епідеміолог вказав, що нинішній сплеск COVID-19 пояснюється циркуляцією в суспільстві високоінфекційного субваріанту штаму Omicron під назвою ХВВ.1.5. Його вперше виявили в Індії минулого серпня.

За словами китайського фахівця з респіраторних вірусів Наншана Чжуна, до кінця поточного червня щотижня на коронавірус можуть хворіти до 65 мільйонів людей.

Фактично, це лише перша велика хвиля повторного зараження з моменту минулого спалаху в грудні. Надалі ситуація може бути гіршою, адже, попри 90%-й рівень вакцинації серед населення, імунітет людей слабшає. До прикладу, в грудні коронавірусом захворіли щонайменше 85% населення, каже Чжун.

До того ж штам ХВВ небезпечний тим, що здатний ігнорувати захист від попередніх вакцин та антитіла, які має людина від попередніх випадків зараження коронавірусом.

Як зазначив Мокдад, попри те, що минулі спалахи цього штаму не спричинили великої статистики жертв та госпіталізацій, тиск на систему охорони здоров'я буде колосальним.

На його думку, відлуння спалахів штаму ХВВ відчуватиметься і серед інших куточків світу. Зокрема в Сінгапурі та США.

"Це те, що ми можемо спостерігати всюди, але оскільки в Китаї проживає набагато більше людей, там це очевидніше", - каже Мокдад.

Згідно з висновком імунолога з Пекінського університету ЮньЛун Цао, антитіла, створені проти домінуючих варіантів Omicron в грудні (проти BA.5 і BF.7), здатні захистити від штамів подібних до ХВВ лише на чотири місяці.

Епідеміолог з Бостонського університету в Массачусетсі Кайоко Шіода стверджує, що штам ХВВ швидше стає домінуючим серед суспільства, на відміну від своїх попередників: "Як тільки він потрапляє в популяцію, ХВВ поширюється і стає переважаючим варіантом набагато швидше, ніж інші варіанти", - каже вона.

За словами Чжуна, вчені Китаю вже працюють над створенням більш досконалих вакцин для захисту від ХВВ. Попри прогнозовану "легкість" вірусу, він все ще вкрай небезпечний для категорій населення, які мають проблеми зі здоров'ям, а також для похилих людей.

"Повторні інфекції, навіть із легким вірусом, таким як ХВВ, все одно можуть призвести до проблем зі здоров'ям, таких як тривалий COVID. Уразливі люди, люди похилого віку, все ще ризикують серйозно захворіти", - додає Цао.

[\(вгору\)](#)

Додаток 18

05.06.2023

Чи буде новий дім у нашої літературної спадщини?

У рукописних фондах інституту зібрано 280 персональних фондів та фондів установ і організацій літературно-мистецького профілю, понад 133 тисячі одиниць особливо цінних пам'яток. Як нагадав академік Жулинський, матеріали фондів з 2004 року мають статус наукового об'єкта, що становить

національне надбання. Також він наголосив, що рукописи наших класиків украй необхідні для того, щоб відтворити справжній зміст і авторську редакцію багатьох творів ([Світ](#)).

— У нашому інституті фонд № 1 — це фонд Тараса Шевченка, — розповів Микола Григорович. — Маємо також унікальний фонд Івана Франка, який було передано до інституту після ліквідації Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові. Лише наукового опису бібліотеки Івана Франка ми видали три томи. Наші співробітники переглянули кожен сторінку кожної книжки, а це — понад 5 тисяч примірників.

Інститут літератури у різні часи видав десятитомне, шеститомне, й останнє та найповніше дванадцятитомне зібрання творів Тараса Шевченка. Нагадаємо, що в Україні жодного повного академічного зібрання наших письменників, окрім Шевченка, до сьогодні видано не було.

Звісно, як констатував Микола Жулинський, за радянських часів не можна було публікувати деякі твори. «Обіймаючи посаду вченого секретаря Інституту літератури, я сам ходив «високими кабінетами» з проханням дозволити опублікувати листи Івана Франка до Михайла Грушевського, — розповідає академік. — Про Грушевського і згадати тоді не можна було, але коли почалась перебудова, стало дещо вільніше. Уже незадовго до незалежності України почали друкувати те, що не увійшло у 50-томне зібрання творів Івана Франка. Зокрема, видали цілий том купюр — показали, що вилучала цензура. А потім — довідали ще сім томів».

Як зазначив Микола Жулинський, Інститут літератури видав двотомники Григорія Сковороди й Івана Котляревського, дванадцятитомне зібрання творів Лесі Українки, семитомне — Панаса Мирного, десятитомне — Івана Нечуя-Левицького, семитомне — Михайла Коцюбинського, тритомне — Степана Руданського, двадцятитомне — Максима Рильського, дванадцятитомне — Павла Тичини. Ще два томи потрібно видати, щоб завершити десятитомне зібрання творів Олеса Гончара. Згадав доповідач і про Шевченківську енциклопедію, яка відзначена Державною премією України у галузі науки і техніки.

— Для того, щоб видати шеститомник у дев'яти книгах Василя Стуса, співробітники нашого інституту розбирали дрібні як макові зернята літери, якими Стус писав у таборах — це колосальна складна робота, — продовжив Микола Жулинський.

Отже, рукописні фонди інституту — це серйозна наукова база, на якій здійснюється дуже велика науково-дослідна і видавнича робота. Але нині, як ішлося на засіданні Президії НАН, національне надбання не має постійного місця розташування, і неоціненні фонди зберігаються в орендованому приміщенні одного з центральних архівів Києва. За словами Миколи Жулинського, умови зберігання там непогані, але умов для роботи співробітників інституту — немає.

— Ми постійно намагалися добитись, щоб було побудовано спеціальне приміщення — архівосховище для збереження рукописів класиків української літератури, насамперед рукописів Тараса Шевченка, — розповів Микола Жулинський. — Світ побачили близько десяти указів і постанов.

Ухвалювалося рішення про будівництво Шевченківського дому, в якому можна було б розмістити й Інститут літератури, і рукописи Шевченка. Але, на жаль, до сьогодні не вдалося зрушити справу з місця.

Академік Жулинський свідомий того, що в умовах війни проблему не розв'язати, але переконаний, що потрібно стукати в усі двері. Цю думку під час обговорення розвинув академік Ярослав Яцків, який запропонував створити фонд для будівництва Шевченківського дому.

Під час дискусії багато говорили й про оцифрування нашої рукописної спадщини та її представлення в інтернеті. За словами Миколи Жулинського, ця робота проводиться з допомогою спонсорів.

— Маємо повні електронні версії рукописів Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Івана Котляревського, — розповів він. — Наш інститут разом з Малою академією наук і завдяки її президенту академіку НАНУ Станіславу Довгому створили «Портал Шевченка». Разом з МАН і трьома університетами — Волинським національним імені Лесі Українки, ЛНУ імені Івана Франка й Університетом Григорія Сковороди у Переяславі — працюємо над порталами «Григорій Сковорода», «Іван Франко» і «Леся Українка».

Як згадує Станіслав Довгий, оцифрування архівів рукописів Інституту літератури розпочалося ще у середині 90-х років минулого століття, коли держава виділила 200 тисяч доларів і було закуплено техніку. Почали, звичайно, з Тараса Шевченка, але гроші швидко закінчились, і надалі робота над оцифруванням проводилась за можливості.

Під час розроблення «Порталу Шевченка» вдалось оцифрувати понад 100 тисяч сторінок рукописів Кобзаря, листів до нього, інших архівних матеріалів. Портал «Григорій Сковорода» було презентовано 27 листопада минулого року у штаб-квартирі ЮНЕСКО.

Звісно, кожен портал потребує утримання і підтримки. В цьому контексті, за словами академіка Довгого, було б добре, якби університети взяли під своє крило портали тих, чиє ім'я вони носять. «Ми запропонували таку схему ЛНУ імені Івана Франка, — розповів Станіслав Олексійович. — Якщо проєкт буде успішним, ми готові застосувати таку практику й щодо інших порталів».

Під час обговорення було висловлено пропозицію щодо створення підрозділу, який би системно опікувався проблемами оцифрування архівних фондів також інших установ НАН.

На думку президента НАН України академіка Анатолія Загороднього, будівництво Шевченківського дому доцільно відобразити у пропозиціях щодо повоєнного відновлення України, які подає академія. Також він підтримав плани щодо видання багатотомної бібліотеки української класики

(за словами Миколи Жулинського, це близько 150 томів), яка сьогодні вкрай потрібна і учням, і вчителям, і студентам, і викладачам. І така робота до снаги лише НАН України.

Підготував Дмитро ШУЛІКІН
([вгору](#))

Додаток 19

07.06.2023

РОЛЬ АКАДЕМІЧНИХ КІЛ У ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Промислові інвестиції у ШІ в усьому світі лише у 2022 році становили, за даними Стенфордського університету, майже 92 млрд дол. США ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Звісно, у «неконтрольованій гонці» зі створення та упровадження технологій, які потенційно можуть змінити епоху, академічні кола залишилися позаду корпоративних гігантів. Але навіть за таких умов вчені можуть відігравати важливу роль, якщо займуться спрямуванням нових технологій на суспільне благо та їх регулюванням. Мова у першу чергу про штучний інтелект та забезпечення його функціонування в етичних рамках. Британський вчений-комп'ютерник Джеффри Хінтон, якого називають «хрещеним батьком ШІ», заявив, що шкодує про справу свого життя, оскільки ШІ заважає зупинити «поганих акторів, які роблять погані речі». За словами Аніла Сета, професора когнітивних та обчислювальних нейронаук в Університеті Сассекса, науковці мають допомогти громадськості зрозуміти ШІ, визначити, до чого може призвести ця технологія, і сформувавши регулювання для боротьби з її негативними наслідками. Карісса Веліз, філософ з Інституту етики у галузі ШІ при Оксфордському університеті зазначила, що науковий внесок у регулювання ШІ є надзвичайно важливим, оскільки, на відміну від інших технологій рішення про застосування ШІ приймаються виключно корпораціями. Науковці можуть відігравати важливу роль у формуванні галузевих стандартів.

Детальніше: <https://is.gd/hNBirx>, <https://is.gd/R870Qs>
([вгору](#))

Додаток 20

12.06.2023

Росте разом із пацієнтом. Американські вчені створили революційний серцевий клапан

Багато дітей у США, як і в інших країнах, хворіють на інфекційні захворювання дихальних шляхів. Ці хвороби можуть давати ускладнення на серце, через що малюк потребуватиме заміни серцевого клапана ([nv.ua](#)).

Проблема в тому, що дитина росте, отже, висока ймовірність того, що клапан доведеться міняти. Це складна операція, тому вчені поставили собі за мету позбавити дітей від необхідності зайвий раз її проходити.

Дослідники використовували новий метод, що зветься сфокусованим ротаційним струменевим обертанням (FRJS), щоб виготовити синтетичний серцевий клапан. У підсумку їм вдалося створити рішення, яке моделює клапан менш ніж за 10 хвилин. За рахунок біосумісного полімеру, з якого він виготовлений, клапан може нарощувати розмір, залишаючись у межах заданої форми.

Істотною перевагою розробки є те, що вона дає змогу зменшити втрату крові під час операції. Цього вдалося домогтися завдяки оптимізації геометрії внутрішніх стулок клапана.

FRJS дає змогу налаштовувати форму і властивості клапана найточнішим чином.

Апарат уже показав багатообіцяючі [результати](#) в дослідженнях живих клітин *in vitro* і на великих моделях тварин.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

([вгору](#))

Додаток 21

19.06.2023

Виглядає моторошно. Вчені показали, яким буде типовий працівник на віддаленій роботі в майбутньому

Свою [модель](#) вчені назвали Анною. У неї сутула спина, запалені очі, скорчені пальці та надмірна вага ([nv.ua](#)).

«Відсутність регулярного руху і неефективна ергономіка можуть призвести до захворювань опорно-рухового апарату, — пише один з авторів, хірург-ортопед Л. Ванг. — Також через тривале сидіння і неправильну поставу можуть з'явитися хронічний біль і дегенеративні захворювання». Пальці Анни деформовані через неправильне положення тіла під час роботи. Дослідники радять купувати ергономічні меблі, щоб уникнути цього.

Доктор Соні Шерпа, голістичний лікар із компанії «Nature's Rise», органічного центру здоров'я, пояснює:

«Неправильна ергономіка або невідповідні меблі можуть спричинити негативні побічні ефекти, включно з болем у шії та спині й синдромом карпального каналу».

Щоб уберегти зір під час роботи за екраном, автори дослідження пропонують час від часу відриватися від комп'ютера та робити гімнастику для очей. Також вони акцентують на важливості хорошого освітлення.

Робота вдома також передбачає постійний доступ до холодильника. Це провокує переїдання і може стати причиною появи зайвої ваги.

Доктор Дж.Б. Кірбі, медсестра з докторським ступенем і 38-річним досвідом роботи, пропонує віддаленим працівникам приділяти увагу тренуванням і правильно харчуватися.

Також учені попереджають про те, що в людини, яка багато працює вдома, можуть намітитися симптоми депресії та емоційного вигорання.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

([вгору](#))

Додаток 22

02.06.2023

Це не жарт. Неприємні думки можуть викликати головний біль

У лабораторному дослідженні 17 добровольцям було доручено перемістити легку коробку в інше місце, надівши датчики руху, щоб виміряти, яке навантаження відчуває їхній хребет і спина ([nv.ua](#)).

Спочатку їм говорили, що вони рухаються правильно. Але потім відгуки ставали все більш негативними, учасникам говорили, що вони виконують завдання незадовільно.

Порівнюючи оцінки дискомфорту учасників з механічними навантаженнями на хребет людей, дослідники виявили, що пікові навантаження на хребет збільшувалися на 10–20%, коли люди почувалися засмученими негативним зворотним зв'язком, порівняно з тим, коли їх хвалили.

При цьому про зв'язок хребта і головного болю відомо давно.

Своїм [дослідженням](#) учені хотіли підкреслити той факт, що головний біль є продуктом складних психоемоційних і фізичних процесів.

Вони сподіваються, що їхні результати допоможуть переосмислити підхід до лікування хронічного головного болю.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які

присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

[\(вгору\)](#)

Додаток 23

19.06.2023

Біопаливо й біоенергетика: програму завершено, пріоритети залишаються

Насамперед академік Блюм нагадав, що 2-го травня парламент ухвалив за основу законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та зеленої трансформації енергетичної системи України» (9011-д від 28.04.2023). У ньому, зокрема, підкреслюється значення відновлювальних джерел енергії, серед яких — енергія біомаси та біогазу [\(Світ\)](#).

Як ішлося у доповіді, за трьома основними розділами програми виконувалось 15 проєктів дванадцятьма установами чотирьох відділень НАН України. Ярослав Блюм навів приклади найважливіших результатів і досягнень.

Зокрема, науковці Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України з участю Інституту харчової біотехнології та геноміки створили нові сорти цукрового сорго для виробництва біоетанолу зі значно вищим вмістом цукрів (понад 20%), аніж у кормових сортах (12–15%). Також було проведено розрахунки економічної ефективності відповідного виробництва.

В Інституті біології клітини НАН продовжувалась робота з отримання біоетанолу за допомогою ксилози — виду цукрів, яких надзвичайно багато в рослинній сировині.

Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН працював над технологією отримання біоетанолу другого покоління з лігноцелюлозних відходів основних зернових культур України. Ця технологія полягає у попередній обробці рослинних субстратів лугом та мікрохвильовим опроміненням, гідролізі (оцукрюванні) їх мультиферментними комплексами мікроскопічних грибів.

В Інституті харчової біотехнології та геноміки НАН України продовжилась робота з відбору високоолійних рослин і оцінки їхніх технологічних характеристик для отримання біодизеля. Зокрема було створено колекції рослин різних форм і сортів рижію посівного, гірчиці ефіопської та рослин роду катран. Науковці вже отримали перші пробні партії біодизеля на основі ефіопської гірчиці. В Інституті ботаніки ім. М.Г. Холодного було вивчено потенціал водоростей в біоенергетиці і сформовано колекцію продуцентів біомаси і ліпідів.

У цьому контексті Ярослав Блюм навів декілька цікавих фактів, зауваживши, що авіаційне біопаливо — це нині тренд для США і Європи. Причому поряд з рижієм у цьому плані дедалі більше заявляє про себе

ефіопська гірчиця. «Цивільні літаки вже літають на паливі з неї з Північної Америки до Австралії», — додав академік Блюм.

Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН разом з Національним ботанічним садом ім. М.М. Гришка НАН України проводив комплексну оцінку біолого-екологічного, адаптивного, урожайного та продуктивного потенціалу нових стресостійких генотипів рослин для розроблення альтернативних джерел біопалива першого і другого покоління. Це, зокрема, такі культури як сільфій, павловнія і тополя. Вже отримано пробні зразки палива.

Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України в межах програми розробляв способи конверсії біомаси для одержання рідких біопалив та мікрокристалічної целюлози, а Інститут хімії високомолекулярних сполук створював композиційні полімерні матеріали на основі відходів виробництва біопалив.

— У результаті виробництва біопалива можна отримати низку цінних хімічних сполук — це неоране поле для хіміків, хоча вони вже мають певні результати — зауважив академік Блюм. — Ці роботи дуже важливі, адже завдяки їм збільшуватиметься додана вартість продукції.

В Інституті технічної теплофізики розроблено та створено експериментальну установку для виробництва біоетанолу з відходів сільськогосподарської та лісотехнічної промисловості.

Як розповів Ярослав Блюм, вона дає змогу проводити процеси розчинення, нагрівання, перемішування, гідролізу одночасно в одному апараті, що приводить до зменшення тривалості приготування у 2–2,5 рази, енерговитрат — на 30–35%, а собівартості — на 20–25%. Також у цьому інституті тривало розроблення експериментальних зразків устаткування і технологій спалювання пелет сільськогосподарського походження. Деяке обладнання вже було впроваджено у виробництво.

Інститут харчової біотехнології та геноміки в рамках програми запропонував технологічні рішення для перетворення бурякової вінаси на альтернативне паливо для енергозабезпечення промислових підприємств з виробництва біоетанолу. Розроблено узагальнену схему процесу отримання біогазу та органічних добрив із відходів виробництва біоетанолу. Як зауважив Ярослав Блюм, результати роботи нині впроваджено на ДП «Гайсинський спиртовий завод».

В Інституті газу НАН завдяки програмі продовжилась робота над удосконаленням пальникових пристроїв для спалювання біогазу.

Наприкінці доповіді Ярослав Блюм звернув увагу на пріоритети Європейського Союзу до 2035 року щодо біопалива. «Біодизель з культур технічного призначення нікуди не зникає, — зауважив академік. — Так, легкові авто не будуть їздити на дизелі, а важка техніка, водний транспорт — так. Особливий акцент зроблено на авіаційному біопаливі, адже воно дає значно менші викиди CO₂, аніж традиційне. Також пріоритетом є отримання

біогазу. Вважаю, що в нас є великий потенціал щодо виробництва біогазу, тому це пріоритет і для нас».

У своїй постанові Президія НАН відзначила важливість результатів програми для розвитку енергетики України, сільського господарства та поліпшення охорони навколишнього середовища.

– Хоча зараз не йдеться про продовження досліджень у рамках нової цільової програми, проте очевидно, що їх потрібно продовжувати, — зауважив президент НАН академік Анатолій Загородній. — Сьогодні є необхідність концентрації подальших зусиль фахівців та потенційних виробників біопалива для доведення розробок до промислового виробництва на підприємствах України.

Також Президія рекомендувала установам-виконавцям програми розглянути можливість створення інноваційного кластера «Зелена енергетика», який охоплював би подальше створення, трансфер та впровадження сталих технологій вирощування, перероблювання і використання біомаси енергетичних культур як альтернативи викопним джерелам енергії, а також технологій створення рідких видів біопалив для важкого наземного, водного та авіаційного транспорту.

Підготував Дмитро ШУЛІКІН

([вгору](#))

Додаток 24

01.06.2023

Грантовий конкурс «Підвищення ефективності інноваційних пристроїв статичного перетворення енергії»

Метою конкурсу є розвиток технологій генерації відновлюваної енергії, спрямованих на підвищення потенціалу електричних і статичних генераторів тепла/холоду для більш широкого застосування ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

Проектні ідеї мають бути пов'язані із запропонованими темами.

Збільшення потенціалу для більш широкого застосування статичних генераторів електроенергії та тепла/холоду завдяки підвищенню ефективності пристроїв перетворення енергії

Ця тема стосується таких пристроїв перетворення енергії:

- термоелектричні генератори (Thermoelectric Generators – TEG);
- термоелектричні генератори (Thermovoltic Generators – TVG);
- термоелектронні генератори (Thermionic Generators – TIG);
- піроелектричні генератори (Pyroelectric Generator – PEG);
- електрокалорійні генератори (Electrocaloric Generator).

Фізичні явища, що лежать в основі перелічених пристроїв, можна розглядати окремо та/або як їхню комбінацію чи з іншими технологіями генерації.

Оптимізована конструкція та застосування вищезазначених пристроїв

Проект має стосуватися зазначених пристроїв для:

- застосування рекуперації тепла з виробництвом електроенергії;
- виробництва тепла/холоду з електроенергії;
- застосування в таких сферах, як промисловість, автомобільна промисловість, сонячна енергія, геотермальна енергія, центри обробки даних, будівлі тощо.

Загальний бюджет – 9 000 000 €.

Дедлайн – **10 жовтня 2023 року**.

[Докладніше про конкурс](#)

[Сторінка Проектного офісу Львівської політехніки у соцмережі Фейсбук \(вгору\)](#)

Додаток 25

21.06.2023

На Закарпатті планують побудувати першу у світі безплотинну ГЕС

Зазначається, що свою розробку автори планують втілити на Закарпатті (ukrinform.ua).

Для пілотного проекту розглядається кілька локацій: на річці Латориця – від села Латірка до Мукачева в районі сіл Ганьковиця, Підполоззя, а також вздовж русла річки Уж – від Ужжа до Ужгорода на ділянках з необхідними перепадами і об'ємами води.

За словами голови ГО Івана Котурбача, безплотинна ГЕС вирішує 2 питання: відведення води при підтопленні ділянок під час паводків та власне вироблення електроенергії.

Свій проект члени громадської організації презентували голові Закарпатської обласної ради Володимирі Чубірку. У разі його погодження, а також якщо знайдеться інвестор, перш ніж розпочати будівництво, відбудеться ряд необхідних процедур: оцінка впливу на довкілля, розробка кошторису та громадські слухання.

Зазначається, що пілотний проект має невелику потужність – до 50кВт/год. Його задача – продемонструвати роботу і безпечність для природи, далі можна говорити про більші потужності.

Автори розробки переконують, що безплотинна ГЕС у 20 разів дешевша за дериваційну та у сотні разів – за плотинну.

В Інституті екології Карпат НАН України (м. Львів) вчені вже оцінили проект та вважають його безпечним. Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне) також дав заключення про екологічність та доцільність використання авторської розробки мукачівців на території Карпатського регіону.

Як повідомлялося, найбільша на Закарпатті ГЕС – Теремле-Ріцька була збудована в Хустському районі у 1949-1955 роках.

Всього гідроелектростанцій в області нараховується до тридцяти.
([вгору](#))

Додаток 26

13.06.2023

Литовсько-український форум «Роль бібліотек у зміцненні демократичного суспільства»: підсумки

День перший присвятили питанням діяльності бібліотек і значення у контексті формування та розвитку демократичного суспільства. Послухали **Р. Гудаускаса**, гендиректора Національної бібліотеки Литви, який презентував стратегію функціонування бібліотек країни. «Сьогодні бібліотечна справа є складовою економічного розвитку країни, а самі бібліотеки як інституції гармонійно вписані у політичний, технологічний, безпековий, комунікаційний контекст суспільства». А для цього 10 років тому провели реформу, що дала розуміння – бібліотеки мають прямий контакт з жителями ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Лариса Лугова, віцепрезидентка Асоціації, та **Іванна Щербина**, членкиня президії Асоціації, окреслили загальну картину як працювали до 24 лютого 2022 року. І зосередилися на викликах, які стоять перед бібліотечною спільнотою сьогодні, а саме:

- зруйновані, але вже частково відновлені бібліотеки;
- втрачені мільйони книг і ВПО-бібліотекарів, які збирають уже нові книги, щоб було з чим повертатися додому;
- нон-стоп самонавчання психології, логістиці, соціальній роботі;
- дерусифікація і деколонізація бібліотечних фондів, назв, свідомості працівників та відвідувачів;
- просвітницька робота, пояснення причини сьогоднішніх подій, навчання основ інформаційної безпеки та протидії ворожій пропаганді.

<...>

День другий – говорили про інформаційну грамотність. Як ми поводитимось в інформаційному просторі? Чи вміємо розрізняти, де факти, а де фейки? Чи не сприймаємо популізм як правду? Чи легко пропагандистам зачепити нас на емоційний гачок?

Познайомилися ближче з Каунаською окружною публічною бібліотекою. Вона є другою за розміром після Національної. З вітальним словом виступила директорка **Е. Урбонавічене** та презентувала концептуальне бачення модернізованої бібліотеки, яке вкладається у 5 простих слів: «Бібліотека, яка думає про майбутнє». Усі 4 поверхи створені для творчого та культурного розвитку містян і гостей. Це: зони для навчання, конференцій, проєктної діяльності, приміщення для групової та індивідуальної роботи тощо.

Д. Ремейка, майор армії Литви та аспірант Університета Вітаутаса Магнуса:

- медійна грамотність це повітря, яке потрібне для здорової демократії;
- бути сильними у сфері інформаційної безпеки – це добре знати і добре орієнтуватися у тому, що впливає на наше життя;
- медійно освічені бібліотекарі – посилення громадськості на всіх рівнях;
- професійні пропагандисти брехню обґрунтовують правдою, тому люди зараз вразливі до дезінформації.

День третій – познайомилися з діяльністю Публічної бібліотеки ім. Мотієяса Валанчюса. Бібліотека має 5 відділів, 19 філій, обслуговує 38 тисяч мешканців. Штат – 20 працівників (зокрема технічний персонал). Плани на читачів і відвідування бібліотекарі складають самі, виходячи зі спроможностей кожного відділу чи філій.

А спроможності у креативних колег великі:

- нові книги;
- різна комп'ютерна техніка та мультимедійні пристрої для навчань, роботи, культурних та громадських заходів;
- суперсучасне технологічне обладнання для проведення активностей різних вікових груп;
- потужний краєзнавчий відділ з оцифрованими історичними матеріалами та всією наявною в регіоні сучасною періодикою;
- термінали самообслуговування (видача/повернення/подовження книг);
- мінікав'ярні з можливістю швидкого харчування; громадські точки доступу до інтернет.

Завершення литовсько-української конференції відбулось у Клайпеді виступом у Клайпедській окружній публічній бібліотеці імені Єви Сімонайтітебула.

Дискусія «Разом до перемоги» була присвячена важливості співпраці між двома країнами та зміцненні зв'язків. Символічно, що модераторкою зустрічі була, **Лариса Сидоренко**, активна членкиня Асоціації, що з минулого року живе у Клайпеді. Говорили про ключову роль Литви у відсічі нападу росії на Україну. А допомагає цьому порозумінню і наша спільна історія, і наша спільна культура. А ще ось така неформальна дипломатія як литовсько-український бібліотечний форум.

Записала Анастасія Літашова

зі слів Іванни Щербини, членкині президії Асоціації

(вгору)

Додаток 27

Фокус на дослідницьку інформацію та наукові дані

Під час конференції було підкреслено роль е-інфраструктур та наукових датасетів у цифрову еру, а також обговорено заходи, спрямовані на покращення доступу до дослідницьких інфраструктур, включаючи відповідні дані та послуги.

Крім того, в ході конференції Міністр освіти Швеції Матс Перссон (Mats Persson), заступник Генерального директора Єврокомісії з питань досліджень та інновацій Сігне Ратсо (Signe Ratso) та Генеральний секретар з питань досліджень Міністерства наук Іспанії Ракель Йотті (Raquel Yotti) представили декларацію про максимізацію користі від використання наукових даних.

Декларацію можна завантажити тут: https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/media/5wehfvzx/2023-06-20_eu2023_maximising-the-benefits-of-research-data_declaration.pdf

Лундська декларація є надзвичайно важливим документом, оскільки е-інфраструктура та наукові датасети відіграють важливу роль у цифрову еру, де дані та інформація стали ключовими ресурсами для розвитку технологій, наукових досліджень та інновацій. При швидкому зростанні обсягів даних, е-інфраструктура стає основою для розвитку різних технологій. Вона забезпечує базу для збирання та обробки даних, а також для розгортання нових цифрових сервісів і додатків.

Наукові датасети є важливим ресурсом для наукових досліджень у різних галузях, включаючи біологію, фізику, медицину, соціальні науки та інженерію. Вони можуть містити великі обсяги даних, отриманих з різних джерел, таких як супутники, датчики, соціальні медіа, наукові лабораторії та інші джерела. Наукові датасети дозволяють науковцям проводити дослідження, перевіряти гіпотези, розробляти нові технології та вносити інновації у різні сфери діяльності.

Ефективне управління е-інфраструктурою та доступ до якісних наукових даних є важливими факторами для подальшого розвитку, а відкритий доступ до наукових датасетів сприяє швидшому розвитку нових технологій та інновацій.

Запис трансляції конференції

<https://www.youtube.com/live/iw9B3II1eI?feature=share>

Нагадаємо, що усі проекти, що реалізуються ДНТБ України співпадають повністю з принципами Лундської декларації, а їх імплементація сприятиме розвитку відкритої науки в Україні.

([вгору](#))

Додаток 28

09.06.2023

ТРИМАЄМО СТРИЙ НА КУЛЬТУРНОМУ ФРОНТІ

Олександр Качура відзначив, що є великим шанувальником бібліотеки загалом як вагової складової просвітництва й культури, а до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського відчуває особливо трепетне ставлення як до великої скарбниці величезних духовних багатств, надбаних народом упродовж століть. Важливість власне бібліотеки як середовища згуртування й джерела інформації відчули громадяни України з перших днів

повномасштабного російського військового вторгнення: коли на багатьох територіях ворог почав відключати засоби зв'язку, люди йшли до бібліотек, щоб відчутти себе громадою, зміцнити віру у наші сили, дізнатись інформацію, звернутись до книг. У кожного був тоді і є тепер свій фронт, свій рубіж захисту наших цінностей. І сьогодні хочеться, наголосив Олександр Качура, в особі керівника Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського подякувати всьому колективу, який працював і працює в часи воєнного стану, за цю важливу роботу зі збереження нашої духовності й культури ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

За особливі заслуги перед Українським народом, вагомий особистий внесок у розвиток бібліотечної справи, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, плідну наукову діяльність та високий професіоналізм генеральний директор НБУВ доктор історичних наук, професор Любов Андріївна Дубровіна нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України. Тож від імені Голови Верховної Ради України Олександр Анатолійович Качура вручив очільниці Бібліотеки цю почесну нагороду.

Любов Андріївна щиро подякувала народному депутатові та в його особі парламенту за відзнаку і високу оцінку роботи, наголосивши, що це нагорода не лише її, а всього колективу, який відчуває й витримує складні умови, але тримає стрій, не зупиняється у своїй діяльності.

[Детальна інформація на сайті НБУВ](#)
([вгору](#))

Додаток 29

10.06.2023

Відбулись загальні збори Національної академії правових наук України

Участь у роботі зборів взяли Голова Верховної Ради України, академік НАПрН України Руслан Стефанчук, віцепрезидент Національної академії наук України Сергій Пирожков, президент Національної академії педагогічних наук України Василь Кремень, народний депутат України Юлія Гришина, члени та делегати наукових установ Академії ([Національна академія правових наук України](#)).

За результатами таємного голосування одноголосно позбавлено статусу академіка НАПрН України Медведчук В. В. за державну зраду, антиукраїнську позицію та пособництво агресору, що завдали значної шкоди авторитетові НАПрН України.

Відбулись вибори керівного складу та членів президії НАПрН України.

На посаду президента Національної академії правових наук України обрано академіка Володимира Журавля, на посаду першого віцепрезидента - академіка Олександра Бандурку, на посаду віцепрезидента - академіка

Олександра Скрипнюка, членом президії НАПрН України, який входить до її складу не за посадою обрано члена-кореспондента Олександра Буханевича.

Також пройшло обрання та затвердження академіків-секретарів відділень Академії. На посаду академіка-секретаря відділення теорії та історії держави і права обрано академіка Наталію Оніщенко, на посаду академіка-секретаря відділення державно-правових наук і міжнародного права обрано члена-кореспондента Юрія Барабаша, на посаду академіка-секретаря відділення цивільно-правових наук обрано члена-кореспондента Андрія Гриняка.

([вгору](#))

Додаток 30

12.06.2023

Оптимально презентувати результати наукових досліджень

У заході взяли участь 47 слухачів: фахівці, аспіранти Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, викладачі, аспіранти, студенти Київського університету імені Бориса Грінченка, Київського міжнародного університету, Київського національного університету культури і мистецтв, Національного університету харчових технологій ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Відкрила вебінар завідувачка відділу [теорії та історії бібліотечної справи Інституту бібліотекознавства](#) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [О. Г. Яковенко](#). Розширену, ілюстровану доповідь «Апробація та публікація результатів наукових досліджень» представила провідний науковий співробітник НБУВ, в. о. завідувача кафедри арт-менеджменту та івент-технологій [Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв](#), доктор наук з соціальних комунікацій, професор [В. В. Добровольська](#).

Доповідачка акцентувала увагу на актуальності теми й зробила огляд нормативно-правових актів та керівних документів, які містять вимоги до публікацій та наукових видань, що подаються на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

[В. В. Добровольська](#) зауважила, що науковий доробок вченого складається з опублікованих праць, які можуть бути представлені як: тези, доповіді, статті, монографії, розділи книг тощо. Наголосила, що для науковця важливо досконало володіти методикою підготовки праць до публікування та знати процедуру й можливості, де і як їх опублікувати. Саме за посередництва наукових праць означених видів відбувається презентація результатів досліджень, їх оприлюднення, що зобов'язує науковця до логічності їх побудови, високої вимогливості до їх форми, стилю, мови.

Доповідачка відзначила, що підготовка й публікація наукових статей за результатами дослідження є невід'ємним складником освітньо-наукової програми аспірантури й наукової програми докторантури. Наголосила, що

дослідник має засвоїти вимоги до наукових статей у наукових фахових періодичних виданнях, знати порядок публікування статей у них, особливості репрезентації напрацювань в електронних наукових фахових виданнях та публікування статей у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах даних та в закордонних виданнях.

Окремо були розглянуті вимоги щодо зарахування публікацій за темою дисертації, які визначено в Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

Аналізуючи цей Порядок, професорка наголосила, що статті зараховуються за темою дисертації за умови обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків, а також опублікування не більше ніж однієї статті в одному випуску (номері) наукового видання.

[В. В. Добровольська](#) підкреслила, що досягнуті нові наукові результати й положення, сформульовані здобувачем, необхідно гідно презентувати шляхом виступів із тезами й доповідями на наукових конференціях, публікацією наукових статей з викладом положень дисертації у наукових фахових періодичних виданнях, наукових збірниках та монографіях. Вона зауважила, що з метою об'єктивної оцінки, класифікації та моніторингу наукових фахових видань, підвищення якості опублікованої в них наукової інформації та інтеграції видань до світового наукового простору, наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 № 32 запроваджено Порядок формування Переліку наукових фахових видань України.

Наприкінці доповідачка відповіла на запитання учасників лекції.

([вгору](#))

Додаток 31

22.06.2023

На базі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова відбувся науковий форум

Відкрив захід ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України Віктор Андрущенко. Вітаючи присутніх, він зазначив, що тема протидії тероризму набуває особливого значення в контексті сучасної реальності, у якій міста стають осередками активності терористичних груп і злочинності ([Міністерство освіти і науки України](#)).

«Мені приємно, що форум об'єднав видатних науковців, експертів і практиків із різних сфер, щоб обговорити ідейні підходи, найкращий досвід та новітні наукові досягнення. Поєднання знань та досвіду з різних галузей дозволить створити інтегровані стратегії протидії терористичним актам

у міському середовищі. Правові аспекти, екологічні виміри, психологічні підходи, архітектурні рішення та питання охорони здоров'я – усе це важливі складові частини комплексної стратегії протидії», – зазначив ректор Віктор Андрущенко.

На відкритті форуму було зачитано вітальний лист, який надійшов від міністра Кабінету Міністрів України Олега Немчінова, в якому йдеться про боротьбу проти тероризму, знання та інновації, які стають ключовими інструментами.

«Об'єднання експертів та науковців різних сфер допомагає нам розуміти корені проблеми, шукати ефективні рішення та розробляти стратегії протидії терористичним актам», – зазначено у листі.

Також учасників та організаторів форуму у листі привітав міністр оборони України Олексій Резніков: *«Цей захід є важливим кроком для нас у боротьбі з сучасними викликами, пов'язаними з тероризмом, особливо в міському середовищі. Він надає унікальну можливість науковцям, фахівцям-практикам, академічним групам об'єднати свої знання, дослідження та досвід з різних сфер, щоб створити більш ефективні та інноваційні підходи до протидії терористичним актам».*

Під час проведення форуму учасники представили доповіді у таких секціях:

1. Актуальні проблеми правового забезпечення та оцінювання політичних стратегій щодо боротьби з терористичними актами у міському середовищі.
2. Протидія терористичним актам у міському середовищі архітектурно-планувальними та дизайнерськими засобами.
3. Вплив терористичних актів на довкілля та здоров'я людини.
4. Психологічні підходи та методи усунення стресів і травм у постраждалих від наслідків терористичних актів та забезпечення соціальної стійкості.

Відкрив пленарне засідання форуму Антон Геращенко, експерт із питань національної безпеки, екзаступник міністра внутрішніх справ України, народний депутат VIII скликання, з темою: *«Створення системи розумного відеонагляду з використанням відеокамер приватних осіб задля створення безпечного середовища».*

Продовжили пленарне засідання учасники, які висвітили головну тему заходу.

На завершення Павло Горінов, кандидат юридичних наук, директор Навчально-наукового інституту права та політології, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, заслужений працівник соціальної сфери України, наголосив, що шлях до безпечних і стійких міст полягає у спільній роботі, обміні досвідом та координації зусиль у протидії тероризму.

Утілення у життя рішень форуму допоможе створити більш безпечне та стійке міське середовище, знизити ризик терористичних актів і зберегти життя та добробут громадян.

З більш детальною інформацією щодо Наукового форуму «Протидія терористичним актам у міському середовищі» можна ознайомитися на [сайті](#) Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

([вгору](#))

Додаток 32

27.06.2023

Протидія російській картографічній пропаганді. Українці об'єднують зусилля заради перемоги

Відкриваючи захід, представник Центру стратегічних комунікацій Максим Майоров, який був модератором, розповів, як одразу після російської окупації Криму в інформаційному просторі почали масово з'являтися карти, які відображали російський погляд на кордони ([ГЛАВКОМ](#)).

«Спочатку це були абриси карт України в Інтернеті та на телебаченні. Згодом почалася більш загрозлива тенденція: карти, які підважують принцип територіальної цілісності України, стали з'являтися у спеціалізованій картографічній продукції у дружніх до України країнах», – зазначив Майоров.

На думку представника Центру стратегічних комунікацій, це становить серйозну проблему, оскільки географічні карти завжди справляли серйозний вплив на суспільства. Картографічний образ своєї країни – це частина ідентичності нації, як і державні символи: герб, прапор, гімн. Агресор прагне нав'язати всім «новий образ» своєї території, натомість країна, що захищається, – відстояти власний. Недарма, картографічні образи інколи навіть розміщують на державних символах. Наприклад, на прапорі Республіки Кіпр.

Детальніше про проблему поширення російської картографічної пропаганди розповів засновник громадської ініціативи «Stop Mapaganda! Інформаційна деокупація України» Микола Голубей.

Активіст продемонстрував наочні приклади некоректного показу державних кордонів України у західних картографічних виданнях. На його думку, йдеться не про недбалість, а про наслідки цілеспрямованого впливу Кремля через очолюване міністром оборони РФ Шойгу Російське географічне товариство на політику провідних картографічних компаній на Заході.

Голубей переконаний, що протидіяти російському лобізму в картографії можливо і необхідно: «Перед нами комплексна проблема, яка вимагає комплексного рішення. Ми створюємо п'ять рівнів тиску на компанії, які поширюють фейки про Україну. Кожен з рівнів має свою мету і всі вони підсилюють один одного. Державний рівень передбачає створення робочої

групи із залученням широкого кола чиновників, картографів та юристів. Медійний рівень – публікації в українських та міжнародних ЗМІ. Юридичний рівень передбачає приватні судові позови. Суспільний – залучення до інформаційного тиску громадян. Нарешті санкційний – накладання санкцій на компанії, які поширюють російську картографічну пропаганду».

Головна мета кампанії, зазначив Голубей, – закріплення у свідомості європейців ідеї, що єдиними кордонами України, є кордони 1991 року, а єдиним зображенням України є офіційне зображення ООН. Серед проміжних цілей активіст назвав: зупинення продажу фейкової продукції та її утилізацію; проведення службових розслідувань всередині компаній; офіційні листи клієнтам з визнанням продажу фейкової продукції; фінансові компенсації компаній-порушниць на користь популяризації України.

Часто видавці такої продукції виправдовуються необхідністю дотримуватися принципу реалізму: мовляв, Росія реально контролює Крим, значить варто показувати Крим російським.

«Однією із засадничих вимог до картографічного зображення є достовірність поданої інформації на карті. Це одна з основних вимог. Однак, коли ми говоримо про зображення державного кордону, то тут ще і відповідальність. Я звичайно не говорю про пропагандистські карти, де видавці можуть зображувати те, що вони хочуть. Але зображення кордону – це є відповідальна справа», – прокоментував цей аргумент Ростислав Сосса, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, член Президії Вченої ради Українського географічного товариства.

Як приклад наслідків неправильного зображення державного кордону, вчений навів випадок конфлікту, що стався на острові Даманський між СРСР та КНР. Це невеликий острів на річці Уссурі, якою проходив радянсько-китайський кордон. Однією з причин, а точніше приводом, конфлікту стало зображення державного кордону. Радянські картографи показали штрих державного кордону між островом і китайською стороною, після чого розгорівся збройний конфлікт. Тоді було вперше в бойових умовах застосовано РСЗВ «Град».

Картограф переконаний, що державний кордон має зображуватись так, як він зафіксований у договірних міжнародних документах, а розбіжності з фактичним станом варто відображати за допомогою приміток.

Виконувач обов'язків президента Українського географічного товариства, старший науковий співробітник Інституту держави і права імені Корещького В'ячеслав Олещенко розповів, що Українське географічне товариство передбачило виникнення такої проблеми одразу, коли розпочалася збройна агресія Росії в Криму.

У 2016 році Товариство випустило Звернення до світової географічної спільноти за підписом тодішнього голови Ярослава Олійника. У документі українські географи закликали Генеральну асамблею Міжнародного географічного союзу, учасників 33-го Міжнародного Географічного Конгресу в Пекіні та всю світову географічну спільноту підтримати Україну і не

визнавати ніяких змін статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, утримуватись від будь-яких дій або поведінки, які можуть бути інтерпретовані як визнання будь-якої зміни статусу.

Для обґрунтування відповідного прохання у Зверненні були наведені вичерпні юридичні аргументи на користь належності Криму Україні, підготовлені у співпраці з державними органами України.

Коли в лютому 2022 року почалася повномасштабна російська агресія, Українське географічне товариство порушило питання перед Міжнародним географічним союзом щодо припинення членства в ньому РФ.

«Маю подякувати, визнати велике розуміння ситуації керівництвом Міжнародного географічного союзу, а це представники всіх регіонів світу: є один президент, а є віцепрезиденти, які представляють різні континенти. І от вже 7 березня 2022 року було ухвалене рішення Виконкому про призупинення членства Росії. Я не знаю, яка міжнародна організація, крім ООН, особливо наукова, неурядова організація зреагувала швидше, ніж Міжнародний географічний союз», – розповів Олещенко.

Відтак до скликання чергового Міжнародного Географічного Конгресу в Парижі у липні 2022 року українським географам вдалося зібрати додаткові аргументи для національних географічних комітетів інших країн та переконати Генеральну асамблею організації в необхідності остаточного вигнання Росії. І таке рішення було ухвалене в Парижі одноголосно.

Про роль Міністерства закордонних справ у боротьбі з некоректним зображенням території України розповіла директор департаменту публічної дипломатії МЗС Ірина Боровець.

З огляду на масштаби роботи, не в останню чергу в зв'язку з активним розвитком соціальних медіа, українська дипломатія вирішила заручитися підтримкою громадянського суспільства для того, щоб привертати увагу вітчизняної та іноземної спільноти до фактів неправильного позначення Криму.

Починаючи з 2015 року міністерство реалізує проєкт «Крим на карті світу» (#CrimeaMap #CrimeaIsUkraine), в рамках якого провело кілька хвиль публічної кампанії. Серед історій успіху чиновниця згадала перевидання британським видавництвом Oxford University Press соціально-економічного атласу світу 2016 року із виправленим зображенням Криму, внесення французьким Larousse коректив до соціально-економічного Атласу-2017. А також виправлення у 2021 році на офіційному сайті Олімпіади-2020 в Токіо карти, де Крим показувався відділеним кордоном від України.

«Кожного року наші посольства успішно реагують на десятки випадків некоректного позначення українських територій. Лише за неповних пів року маємо понад 20 реагувань. Торік таких виправлень було 25», – зазначила представниця МЗС України.

Вона також наголосила, що алгоритм реагування на встановленні факти некоректного позначення територій України в цілому відпрацьований. Він

передбачає офіційні запити та зустрічі дипломатів з представниками установ (компаній, видавництв тощо) з метою роз'яснення офіційної позиції України, інформування відповідних органів виконавчої влади країни, проведення відповідної інформаційної роботи (в ЗМІ, соціальних мережах) з поясненням позиції України щодо неприпустимості некоректного позначення території України, залучення української громади за кордоном.

Робота продовжується до тих пір, доки протилежною стороною не вживаються всі необхідні заходи з виправлення або коли не буде публічного роз'яснення та визнання помилки від іноземного представника.

Для скоординованої роботи держави, експертного середовища та громадського сектору Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру ініціювала створення міжвідомчої робочої групи з питань належного відображення відомостей про територію України, її державні кордони у зарубіжних картографічних та інших виданнях.

Про цей напрямок роботи розповів заступник Голови Держгеокадастру Дмитро Макаренко. За його словами, формування персонального складу робочої групи на сьогодні вже перебуває на завершальному етапі. До неї увійшли понад 20 представників з 15 органів державної влади та експертних неурядових організацій.

«Питання картографічної пропаганди, особливо зі сторони приватних видань, є складним, а його масштаби вражаючими, тому нам важливо напрацьовувати механізми протидії комплексно, що і буде основною метою роботи міжвідомчої робочої групи», – зазначив Макаренко.

Фахівець повідомив, що завдяки роботі Держгеокадастру Асоціація національних картографічних та кадастрових служб Європи (Єврогеографікс) також призупинила членство Росії. Тривають переговори й з Міжнародною картографічною асоціацією. Так, Держгеокадастр підготував відповідні зміни в Статут Асоціації, а її виконком підтвердив наміри щодо розгляду питання про виключення РФ зі свого складу. Наразі готується позиція України на Генеральну асамблею в ПАР. Водночас українська сторона заручилася підтримкою делегатів з різних країн.

Захід у записі можна [переглянути за посиланням](#).
([вгору](#))

Додаток 33

14.06.2023

Науково-практичний семінар із міжнародною участю «Оцифрування архівних, музейних, бібліотечних фондів задля збереження культурної спадщини України»

8 червня 2023 року з нагоди 70-ї річниці ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України та Міжнародного тижня архівів відбувся науково-практичний семінар із міжнародною участю «Оцифрування архівних, музейних, бібліотечних фондів задля

збереження культурної спадщини України» ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

Семінар проведено з метою проаналізувати сучасний стан та перспективи законодавчого й нормативно-правового регулювання роботи з оцифрування документів, їх підготовку до передавання на архівне зберігання, застосування в діяльності установ, відомств, а також обговорити стан та перспективи створення віртуальних музеїв, виставок в закладах освіти, бібліотеках, архівах і використання їх в музейній педагогіці та для збереження культурної спадщини України.

Організаторами заходу виступили: Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», Національна академія педагогічних наук України, Міністерство освіти і науки України, Український науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства, Литовський державний новий архів, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Комунальний позашкільний навчальний заклад «Київська Мала академія наук учнівської молоді», Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів, Громадська спілка «Всеукраїнська академія інноваційного розвитку освіти».

Участь у семінарі взяли понад 300 представників закладів та установ освіти і науки із 24 областей України, зокрема, керівники установ, працівники наукових установ та закладів освіти, фахівці та керівники архівів, музеїв, бібліотек, видавництв, міністерств і відомств, власники приватних колекцій, ІТ-фахівці, усі, хто займається оцифруванням фондів, предметів, зібрань об'єктів матеріальної культурної спадщини України

Відкриваючи семінар, до учасників звернувся **Володимир Луговий**, Перший віце-президент НАПН України, який передав присутнім привітання від президента Національної академії педагогічних наук України **Василя Кременя**. Науковець наголосив на актуальності тематики семінару, про що свідчить кількість зареєстрованих учасників – понад 300 осіб. Він зазначив, що з точки зору відкритої науки важко переоцінити важливість розширення доступності до бібліотечних фондів та відкриття оцифрованих даних, які містять архівні, музейні та бібліотечні фонди, широкому науковому загалу.

З вітальним словом до учасників науково-практичного семінару звернувся **Микола Кириченко**, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, який висловив вдячність співорганізаторам семінару, які спільно з відділом наукової роботи організували сучасний інформативний захід задля швидкого опанування цифровими технологіями та подальшого професійного розвитку фахівців й науково-педагогічних працівників.

Вадим Овчаренко, начальник відділу позашкільної освіти, виховної роботи МОН України, наголосив на важливості музейної справи як засобу просвітницької роботи: «Наразі всеосяжна краєзнавча дослідницька робота підтримується державою. Відбувається всебічна цифровізація, тому проблема оцифрування архівних і музейних фондів є надзвичайно актуальною. Станом на 01 жовтня в системі освіти діяло 3243 музеї. За останні 3 роки кількість

музеїв зменшилась на 500 одиниць. Тому сьогодні питання діяльності музеїв та збереження їх фондів є найважливішою проблемою охорони культурної спадщини України».

У вітальному слові **Лариса Сергеева**, завідувач кафедри професійної і вищої освіти ЦПО ДЗВО «УМО», повідомила: «Науково-практичні заходи з питань державного документообігу проводяться не вперше. Кафедра професійної і вищої освіти підтримує дидактично-методичні напрями формування навичок та обізнаності науково-педагогічних працівників щодо оцифрування архівних документів». Лариса Миколаївна висловила вдячність іноземним та вітчизняним партнерам за вклад у формування наших фондів задля збереження культурної спадщини.

Віталій Скальський, директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, повідомив що цей захід відбувається на тижні, у який Міжнародна рада архівів ICA International Council on Archives святкує 75-річчя, а також святкується Міжнародний день архівів: «Наразі проводяться наукові дискусії щодо збереження історичної спадщини та архівів. Зараз на часі питання оцифрування матеріалів, особливо архівних. Український НДІ архівної справи та документознавства зараз вирішує актуальну проблему – архівування резонансних подій війни. Треба зберегти матеріали для подальших досліджень. Одночасно потрібно узгодити принципи вітчизняного архівування з діяльністю європейських архівів».

Дануте Контрімавічене, директор Литовського державного нового архіву, вперше виступила українською мовою й щиро привітала учасників заходу та підкреслила важливість та актуальність тематики науково-практичного семінару: «Литовський державний новий архів не вперше бере участь у аналогічних заходах й активно поширює досвід роботи з оцифрування архівних фондів. Архівний інститут пам'яті збереже інформацію про події цієї війни. Українські колеги зможуть зберегти історичну пам'ять шляхом оцифрування сучасних матеріалів». Дануте побажала щоб для кожного з нас настала Перемога.

Олег Спірін, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «УМО» висловив твердження, що всі сучасні тренди пов'язані із питаннями оцифрування: «НАПН приділяє цьому питанню багато уваги. Цифровізація освіти України побудована на платформах DisplaystaIprinc. Ці ресурси збільшуються і тут надзвичайно важливою є відкрита освіта. Сьогодні також важливим є розвиток діяльності електронних бібліотек. Значної уваги потребує питання розвитку цифрової компетентності всіх наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників».

Учасникам науково-практичного семінару були запропоновані актуальні, інформативні, пізнавальні, наукові виступи: **Юрія Ковтанюка**, заступника генерального директора з наукової роботи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на тему «Оцифрування фондів архівів, бібліотек і музеїв України задля збереження національної культурної спадщини»; **Deimante Vaiciute**, архівіста Литовського державного нового

архіву, (Lithuanian State Modern Archives) на тему «Віртуальні виставки, досвід Литовського державного нового архіву»; **Наталії Залеток**, завідувача відділу архівознавства Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (УНДІАСД), старшого дослідника на тему «Проблеми і перспективи упровадження автоматизованого управління цифровими копіями фонду користування документами Національного архівного фонду в державних архівах України»; **Лариси Карчиної**, методиста вищої категорії відділу методичної роботи, керівника секції педагогіки відділення філософії та суспільствознавства Комунального позашкільного навчального закладу «Київська Мала академія наук учнівської молоді» на тему «Робота І міжнародної літньої наукової школи з музейної педагогіки як приклад музейного проєкту науково-освітнього змісту в умовах війни»; **Софії Сивенко**, завідувача відділення історії Комунального позашкільного навчального закладу «Київська Мала академія наук учнівської молоді» на тему «Значення оцифрованих архівних, музейних та бібліотечних фондів в роботі Київської Малої академії наук учнівської молоді»; **Ірини Закриничної**, провідного спеціаліста відділу використання інформації документів Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву на тему «Аудіовізуальні документи в сучасних реаліях»; **Інни Отамась**, завідувача відділу наукової роботи ДЗВО «УМО», доцента кафедри професійної і вищої освіти ЦПО на тему «Цифрові засоби збереження документів під час війни».

Колектив ДЗВО «Університет менеджменту освіти» привітав Міжнародну раду архівів із 75-річчям.

Учасники заходу висловили щире подяку організаторам науково-практичного семінару за проведення змістовного наукового заходу, який сприяв збереженню, охороні й захисту світової та вітчизняної архівної спадщини. Збереження культурної спадщини – це пам'ять про нащадків, історію та міцний фундамент для успішного майбутнього.

З матеріалами науково-практичного семінару із міжнародною участю «Оцифрування архівних, музейних, бібліотечних фондів задля збереження культурної спадщини України» можна ознайомитись за покликанням: <https://www.youtube.com/watch?v=Dq67tEHoedU>

([вгору](#))

Додаток 34

15.06.2023

Людина науки у вітчизняній біографії

Цьогоріч вони були присвячені розгляду сучасних моделей дослідження й репрезентації життєвого і творчого шляху, здобутків і спадщини діячів науки, реконструкції колективних портретів представників наукових колективів та шкіл, громадських організацій учених ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

До програми XIX Біографічних читань було подано 59 заявок від дослідників з наукових установ і центрів, закладів вищої освіти, бібліотек, архівів, музеїв з різних міст України. Приєднатися до онлайн-конференції мали можливість близько 40 осіб.

У вітальному слові до учасників [Володимир Іванович Попик](#), директор [Інституту біографічних досліджень](#) НБУВ, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, наголосив, що 150-річчя від часу заснування [Наукового товариства імені Шевченка](#) – першої загальнонаціональної організації, яка об'єднала провідних інтелектуалів України, знаменувала їх входження до європейського наукового співтовариства, стала основою розбудови інших наукових організацій, насамперед – УАН-ВУАН, а також єднання сил українського наукового співтовариства на еміграції, є важливим приводом для сучасних роздумів про долю визначних українських учених – і окремих, і цілих поколінь.

Особлива значимість проблематики людини науки полягає у винятковій ролі наукового співтовариства в розвитку національної ідеї, патріотичному згуртуванні суспільства, розбудові нації і держави, високого інтелектуального й духовного потенціалу України, який дозволив їй пройти через багато тяжких випробувань. Нині, в умовах протистояння російській навалі, боротьбі за майбутнє України, минуле, сьогодення і майбутнє нерозривно поєдналися. Тому в центрі досліджень українських біографів – досвід і традиції поколінь, те, що передається від одної генерації вчених наступним.

У доповіді «Українська наука і вчені у XX столітті: переосмислення феномену» [В. І. Попик](#) зосередив увагу на необхідності глибокого, без жодних спрощень і упереджень, осягнення з висоти сучасного досвіду долі, справ і спадщини кількох поколінь як провідних учених, так і широкого загалу вітчизняних науковців, які працювали в умовах суперечливих реалій, обумовлених пануванням тоталітарного комуністичного режиму.

Неможливість повною мірою реалізувати власний творчий потенціал не повинна применшувати вагомий внесок учених радянської доби в розвиток інтелектуального й духовного потенціалу України, нехай і певним чином zdeформований непереборними на той час обставинами. Україна не повинна відмовлятися від своїх імен, від тих, хто всупереч обставинам працював задля її добра.

<...>

Зосереджуючись на ключових теоретико-методологічних і методичних проблемах розвитку сучасної української біографіки, учасники Біографічних читань провели плідну дискусію. Варто зазначити, що в програмі Читань були представлені доповіді не лише дослідників із соціогуманітарних дисциплін, – а це підтверджує актуалізацію та зацікавленість біографічною тематикою ширшими колами науковців

З тезами доповідей можна буде ознайомитися в електронному науковому збірнику Інституту біографічних досліджень НБУВ «Biography. Біографіка. Біографістика» (Вип. 2), який нині готується. Відеозаписи виступів будуть оприлюднені на однойменному ютуб-каналі інституту <https://www.youtube.com/@biography..5055...>

Матеріал підготовлено

[Оксаною Плющик,](#)

кандидатом філологічних наук, доцентом,
старшим науковим співробітником,
ученим секретарем ІБД НБУВ

([вгору](#))

Додаток 35

Початок роботи ІНТЕЛЕКТ-ФОРУМУ- 2023

Яскрава і насичена програма заходу поєднує **XXIII Всеукраїнську виставку-форум «Українська книга на Одещині»** та **IV ОдесаБібліоСаміт** – Всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю для фахівців бібліотек України та зарубіжжя ([Одеська національна наукова бібліотека](#)).

Свій творчий доробок у головному читальному залі Одеської національної наукової бібліотеки презентують близько 40 учасників книжкової виставки – представники вітчизняних видавництв з різних куточків України.

З вітальним словом до учасників заходу звернувся Міністр культури та інформаційної політики України **Олександр Ткаченко**, який підкреслив важливість і значущість подій Інтелект-форуму, що проводиться всупереч усім тяжким випробуванням воєнного часу і є ефективним внеском у спільну боротьбу на культурному фронті проти російської агресії, засобом підсилення інформаційного спротиву, а також дієвим майданчиком для пошуку рішень у подоланні гострих викликів сьогодення та створення механізмів повоєнного відновлення загальнонаціональної культурної системи.

Присутніх привітала **Ірина Бірюкова**, генеральний директор Одеської національної наукової бібліотеки, залужений працівник культури України. Вона зазначила: *«Інтелект-форум є своєрідною відповіддю зневірі й болю, який ми переживаємо, і ми віримо в те, що культура єднає, віримо, що книга є потужним інструментом, яким ми дозволяємо собі виборювати майбутнє та мріяти про нього, про інтелект нації, наш спільний успіх. Віримо, що наші спільні зусилля здатні дати цей результат».*

Від імені депутатського корпусу Одеської обласної ради зібрання привітав **Олег Радковський**, перший заступник голови Одеської обласної ради. Він наголосив, що цьогорічний захід особливий, адже попри війну зібрав найкращих представників видавничої справи, письменників,

літературознавців, науковців. Він також відзначив актуальність заходу й те, що культурне надбання українського народу є частиною світового культурного надбання і ми маємо його примножувати, вивчати і берегти, щоб передати нащадкам традиції, культурні цінності рідного народу: *«Нехай українська книга живе, розвивається і, незважаючи на звуки тривоги, дарує нам можливість творити, жити, виборювати наше майбутнє»*.

У своєму вітальному слові **Дмитро Радулов**, заступник начальника Одеської обласної військової адміністрації, звернув увагу на важливість розвитку вітчизняної культури, українського книговидавництва та зростання запитів на національний культурний продукт.

Іван Ліптуга, директор Департаменту культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради, привітав усіх із святом української книги та наголосив на тому, що нині бібліотеки перетворилися на справжні культурні центри та просвітницькі заклади, простори для творчості та освіти. Він також звернув увагу на важливість підтримки українських видавництв та наповнення бібліотек якісною українською літературою, що є пріоритетним завданням департаменту.

Олександр Афонін, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, заслужений працівник культури України, підкреслив важливість читання та книги, що є головним інструментом, який надає людському спілкуванню інтелектуальної цілісності, моральної, духовної, культурної спрямованості, зауваживши, що питання розвитку книги - це питання виживання нації.

Політик, громадський діяч, меценат, член наглядової ради Одеської національної наукової бібліотеки **Сергій Гриневецький**, звертаючись до присутніх, сказав, що *«після цієї війни в майбутніх поколіннях має лишитись два почуття: наші нащадки мають їх ненавидіти, їхні - мають нас боятись. Цього досить»*. Він також висловив переконання, що ці слова можуть згуртувати суспільство та дати поштовх для написання, друкування, читання та осмислювання книжок.

З вітальним словом звернувся до присутніх ректор університету Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, заслужений працівник освіти України, полковник поліції **Дмитро Швець**.

Стало доброю традицією під час Інтелект-форуму дарувати книжки вітчизняних видавництв нашим військовим. **Ірина Бірюкова** висловила щиру вдячність захисникам та подарувала представникам Збройних Сил України святкові комплекти книжок: *«Ми віримо, що освічена людина здатна чинити опір зі значно більшою силою, і ми прагнемо бути надійним плечем і підтримкою у справі патріотичного виховання, освіти, культурного розвитку наших захисників. Ми вдячні, що ви поруч з нами у цій просвітницькій роботі»*.

Заступник начальника 59-го Будинку офіцерів ВМС ЗС України, капітан I рангу **Олександр Павловський** від імені Військово-морських сил

Збройних сил України привітав учасників заходу та побажав міцного здоров'я, наснаги, терпіння і наголосив на важливості проведення подібних заходів у такий непростий для нашої держави час, адже *«книга є і залишається криницею традиції, культури та силою непереможної нації»*.

Від керівництва та викладацького складу Інституту Військово-морських сил Національного університету «Одеська морська академія» капітан III рангу **Артем Соколов** привітав учасників заходу та зауважив, що книга та читання, сумлінне систематичне навчання та неперервна освіта є запорукою якісної підготовки офіцерів та прийняття рішень у складних умовах...

([вгору](#))

Додаток 36

Панельна дискусія «Українська культура в часи війни як сила, відповідь і можливість для світу, що виборює майбутнє людства»

([Одеська національна наукова бібліотека](#)).

Учасниками дискусії були:

Сергій Орлов, представник Міністерства закордонних справ України в Одесі (м. Одеса).

Іван Ліптуга, директор Департаменту культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради (м. Одеса).

Олена Охрімчук, начальник Управління забезпечення реалізації політики національної пам'яті в регіонах Українського інституту національної пам'яті (м. Київ).

Олександр Афонін, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, заслужений працівник культури України (м. Київ).

Оксана Бруй, президент ВГО «Українська бібліотечна асоціація», директор науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «КПІ імені Ігоря Сікорського», кандидат наук із соціальних комунікацій (м. Київ).

Алла Гордієнко, генеральний директор Національної бібліотеки України для дітей, заслужений працівник культури України, президент Національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UA_IBBY), президент ГО «Українська асоціація працівників бібліотек для дітей», кандидат культурології (м. Київ).

Ірина Бірюкова, генеральний директор Одеської національної наукової бібліотеки, заслужений працівник культури України (м. Одеса).

Модератор заходу **Олена Кваша**, журналіст, продюсер «Суспільне. Одеса», запросила учасників дискусії висловитися про своє бачення сучасного стану культури та про те, як змінилося ставлення до української культури з початку повномасштабної війни?

На думку Олександра Афоніна ставлення до української культури та літератури змінилося суттєво в кращий бік, і нині українське суспільство *«активно й емоційно сприймає українську культуру, від*

споглядання до сприйняття, до розуміння та підтримки, суспільство дуже активно підтримує культуру... Ніколи за всі роки незалежності України не було такої пристрасної уваги і поваги з боку українського населення до, власне, української книги та літератури... Зміна вектора уваги до читання української книги розпочалася з 2014 року після Майдану, з початком війни на Сході та загарбанням Криму, а повномасштабні військові дії, російська агресія ще більше стимулювали цей процес... Кількість українських книжок, що купують українці, суттєво зросла, однак проблемою є те, що цих книжок стало менше. Війна боляче вдарила по українській книговидавничій справі, впродовж року припинило свою діяльність понад 500 видавництв». Він також акцентував увагу на важливості та необхідності державної фінансової підтримки видавничої галузі, зокрема щодо друку літератури освітнього спрямування. «Сьогодні книга - це зброя. На фронті і в тилу – це зброя, якою ми маємо завоювати майбутнє», - підсумував Олександр Васильович.

Продовжуючи тему державної підтримки галузі, Олена Кваша з наступним запитанням звернулася до Івана Ліптуги: яким чином місцеве самоврядування, зокрема Одеси, може підтримувати креативну індустрію в цілому та місцеве книговидання?

Іван Ліптуга переконаний, що гідне фінансування культури та видавничої галузі є необхідною умовою їхнього поступу та зауважив, що розвиток культури та креативних індустрій, просування української культури «потребує синергії зусиль держави, міжнародної спільноти, бізнесу та розуміння всіх верств населення... Необхідно синхронізуватися та в унісон шукати ресурси, робити спільні проекти у сфері культури, з виховання української ідентичності». Щодо поповнення фондів міських бібліотек, він зазначив, що міського бюджету недостатньо для гідного наповнення та оновлення фондів: «на цей рік виділено 440 тисяч гривень на всі міські бібліотеки, а їх 42, і грошей надто мало, це одна тисяча книжок на рік, які можна придбати. Завдяки одній акції, яку нам вдалося здійснити спільно з Держкомтелерадіо і пані Оленою Зеленською, отримано 18 тисяч книжок для нашої міської дитячої бібліотечної мережі, і ми тільки однією такою акцією вже закрили план на 18 років вперед (з розрахунку, якщо залишити бюджет на нинішньому рівні)».

Продовжила дискусію **Олена Охрімчук**, яка зазначила, що «елітарна культура завжди потребує державної підтримки; та не слід скидати з рахунку публічний простір, який зараз завдяки процесам деколонізації починає позбуватися маркерів «руського міра», «російської імперії», «радянської, советської імперії», і цей процес знаходить відгук у громадах... Ще один аспект – це комплекс державних свят. Український інститут національної пам'яті ще в 2016 році почав готувати зміни в законодавстві щодо переходу до питомо українських свят». Пані Олена резюмувала, що культура завжди потребуватиме державної підтримки, але є такі сфери, що не потребують великих фінансових затрат та державних коштів, а «потребують переосмислення, іншого погляду та підготовки до таких змін». Як приклад

вона навела музейний простір, «який, у зв'язку з декомунізацією, деколонізацією потребуватиме оновлення експозицій. На ці процеси необхідне фінансування, однак, поки фінансової підтримки немає, ніхто не забороняє вже зараз займатися концептуальними питаннями, переосмислювати експозиції, осучаснювати їх».

Оксана Бруй наголосила, що сприйняття української культури в українському суспільстві нині значно змінилося, люди активно повертаються до своєї традиційної культури, водночас змінилося й сприйняття російської культури. Як приклад навела клубну діяльність українських бібліотек, які пропонують мовні та розмовні клуби з української мови, у порівнянні з минулими роками, зараз спостерігається підвищений запит на них з боку користувачів. Вона висловила думку, що «суспільство розуміє цінність бібліотек, і ми бачимо сплеск зацікавленості сучасною українською літературою... Влада різних рівнів має зрозуміти, що бібліотеки, окрім того, що це – культурні інституції, це ще й хороший інструмент для досягнення державних цілей та цілей громади. Там, де це розуміють, – там потужно розвиваються бібліотеки, культура та підвищується спроможності громади».

Під час дискусії **Ірина Бірюкова** звернула увагу на роль міжнародної культурної дипломатії і на те, як українським бібліотекам вдається працювати у цьому напрямі: «Свого часу був підписаний Указ Президента України про присвоєння ОННБ статусу національної, і одним з факторів, що сприяв цьому була наша активна міжнародна діяльність. І сьогодні, в часи цих страшних випробувань, з якими стикається українська культура, ми отримуємо потужну міжнародну підтримку. У лютому 2022 року на сторінці Української бібліотечної асоціації з'явився заклик «Stay with Ukraine» і бібліотекарі з усіх куточків світу оприявнили свою підтримку. В рамках конференції з нами працюватимуть колеги з Молдови – Національної бібліотеки Республіки Молдова, яка підтримала ініціативу міністерств культури України і Молдови щодо проведення Року української культури в Молдові. Ми спостерігаємо високу хвилю уваги до української культури як у світі, так і всередині країни, аби зрозуміти, що саме ми виборюємо, де наше коріння? І чи ми є унікальними та особливими для історії, культури всього людства? І тут бібліотека є містком, який поєднує представників різних культур, активно працюючи на ниві міжнародної культурної дипломатії».

Щодо змін в українській дипломатії висловився Сергій Орлов: «2014 рік став переламним, зокрема розвинулась та отримала офіційну підтримку публічна дипломатія, і культурна дипломатія є частиною цього напрямку. З 2014 року для розбудови багатостороннього співробітництва було засновано багато нових закордонних представництв, що дозволило ширше переставляти Україну в світі. Це дало поштовх до пробудження інтересу до української культури за кордоном... Разом з тим, культурна дипломатія за кордоном зводилася до суто культурних заходів,

однак це не зробило закордонних українців українцями... Я вважаю, що це було через те, що культура була відокремлена від політики. То була деполітизована культура. Світ не знав Україну, українське століттями затиралося з боку Росії і українське вважалося частиною російського культурного простору. Зараз ситуація інша. Початок повномасштабної військової агресії у 2022 році приніс трагедії, водночас створив можливості. Світ почав дізнаватися про Україну та українську культуру... Ця війна - війна на виживання нашої нації, і тут важливий аспект має культура – стрижень нації... Важливо зараз поширювати та нести в світ українську книжку».

Алла Гордієнко позитивно оцінила дії місцевої влади щодо підтримки бібліотек Одеси, зокрема дитячої мережі книгозбірень, та зауважила, що *«Війна, яка зараз іде в Україні, почалася з гібридної війни, культура – це величезний потужний фронт, слово – це теж зброя і має силу, слово – це рушійна сила всіх процесів, зокрема економічних, у державі».* Вона переконана, що *«коли починаються зв'язки між державами, то все починається зі слова, розмови, потім ідуть культурна дипломатія, культура, туризм, а потім – економічна складова. Ми на передовій. Часто багато що залежить від нас».* Пані Алла запропонувала учасникам Форуму підтримати ініціативу проведення *«культурного десанту працівників культури»* на деокупованих територіях та у прифронтових районах з метою відновлення та підтримки української культури як основи економічного розвитку держави. *«Сила і правда тільки у нас, і тільки ми можемо зробити нашу державу щасливою, вільною, заможною!».*

- Якою ми бачимо культуру перемоги? – запитала Олена Кваша.

Ірина Бірюкова: *«Питання культури перемоги це про те, що наповнює наші серця, ми дбаємо про те, щоб утримати цей бойовий дух, ми працюємо над цим натхненно і наполегливо щодня, працюємо, читаючи, надихаючи, навчаючись і допомагаючи один одному, кожен з нас – пункт незламності і стійкості. І це все є Перемогою. Триматися в ці страшні часи, продовжувати працювати наполегливо і віддано, підтримуючи всім, чим можемо колег, партнерів, суспільство, армію! Це є нашою переможною рисою. Ми робимо все, щоб не втратити цю переможну якість. Ніхто не бачив переможця, який зневірився. Ми сповнені віри і натхнення. Ми вже переможці. Це складова нашої Перемоги!».*

Олена Охрімчук: *«Візія щодо переможної культури формується з 2014 року, коли УІНП відновив діяльність як центральний орган виконавчої влади».* Пані Олена розказала про політику відновлення національної пам'яті, яку проводить УІНП під гаслом: *«Робимо історію популярною без броду та нафталіну», «Олюдноємо історію», «Ні віктимності».* *«Усвідомлення історії, наша лють стає нашою зброєю у боротьбі зараз у гарячій фазі війни, вона ж повинна давати наснагу у подальшій розбудові нашої держави».*

Оксана Бруй висловила кілька тез: *«Культура – це один із системоутворюючих китів, які лежать в основі того, щоб суспільство було*

думаючим, інтелектуальним, а значить спроможним.. Для того, щоб було можливо це зробити треба «розв'язати руки» культурі. Нині ж культура дуже зарегульована державою на різних рівнях, треба мінімізувати усі складнощі щоб було менше перешкод розвитку».

Алла Гордієнко акцентувала на важливості читання для розвитку людини, культури та просвітництва: «Роль книги й читання має надважливе значення. Всі разом, видавці, автори, чиновники, бібліотекарі, мають залучити всіх людей до читання. Нація, що читає, – завжди перемагає».

Сергій Орлов: «Книга – це зброя. Культура захищає наші душі. Це важливий чинник для виживання нації. Треба разом знаходити можливості, ресурси, для того щоб наша нація вижила, не тільки всередині України, а й назовні».

Олександр Афонін: «Ми маємо зрозуміти, що ми всі воїни, всі на передовій лінії у боротьбі за розум нації, за її виживання. Для зайняття високої позиції культури, ми мусимо використовувати будь-які можливості, найменші елементи. Це наше завдання і місія: сприяти розвитку партнерства, залучати нових вітчизняних та зарубіжних партнерів щоб перемогти. Ми переможемо!».

Повний запис панельної дискусії можна переглянути на офіційній Фейсбук сторінці ОННБ [за посиланням](#) (вгору)

Додаток 37

Вебінар «Оцифрування культурного надбання: виклики та сучасні практики»

На вебінарі розглядалися успішні практики оцифрування в рамках створення Національної електронної бібліотеки України – збереження, зберігання та представлення документальної спадщини України в Інтернеті ([Наукова бібліотека ХНУМГ ім. О. М. Бекетова](#)).

Виступи на вебінарі включали наступні теми:

Загальні питання оцифрування та стандарти метаданих.

Вибір обладнання для оцифрування та зберігання цифрових копій.

Технічна підтримка та програмне забезпечення; кібербезпека.

Учасниками дискусії виступили:

Міжнародна рада архівів (ІСА)

Андрій Черневич, інструктор-фахівець Програми оцифрування архівів Галту;

Марина Чернявська, діджитал архівіст Альбертського університету, Канада.

Програма збереження архівів, що знаходяться під загрозою зникнення

Надія Халак (Бортняк), вчений секретар Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України;

Марсі Хопкінс, голова міжнародного відділу Британської бібліотеки.
Фонд Дж. Пола Гетті
Тодд Свонсон, асистент директора Getty Digital, Начальник відділу цифрових зображень.
Музей і бібліотека рукописів Хілл
Колумба Стюарт, виконавчий директор OSB/HMML;
Тарас Тимо, директор представництва HMML в Україні.
([вгору](#))

Додаток 38

19.06.2023

До України повернулися переможці Всесвітньої олімпіади геніїв

Загалом українська делегація привезла 35 нагород. Серед переможців — 14 учасників із почесною відзнакою, 9 учасників із бронзовими медалями, 7 зі срібними та 5 із золотими ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Учасників Олімпіади геніїв урочисто зустріли та привітали з перемогами на пресконференції у Музеї науки. Подію організували Міністерство освіти і науки та Мала академія наук.

На пресконференції підлітки розповіли журналістам про свої екоідеї. Також із привітаннями виступили міністр освіти і науки Оксен Лісовий, заступник міністра освіти і науки з питань євроінтеграції і директор GENIUS Olympiad Ukraine Євген Кудрявець та президент Малої академії наук Станіслав Довгий.

«Ваша участь в Олімпіаді геніїв — це також про внесок у перемогу нашої країни. Адже ви не лише презентували свої проекти, а й представляли Україну на міжнародній арені. Ви показали нас світові як державу з потужним інтелектуальним потенціалом. Незважаючи на виклики війни та сильний психологічний тиск, ви продовжили займатися своєю справою. Переконали, що також зможете вибудувати країну, у якій буде хотітися жити», — звернувся до учасників змагання Оксен Лісовий.

Захід транслювали у прямому ефірі на офіційній сторінці Міністерства освіти і науки, тож батьки, наукові керівники та всі охочі могли долучитися й дізнатися імена переможців.

«47 представників України — це гордість і привід пишатись. Зараз, коли це так важливо, вони ще й амбасадори України у світі. Для кожного учня та кожної учениці участь у такому заході — це підтримка їхньої ініціативи, впевненість, що їхня ідея потрібна, неймовірні емоції, а отже, і мотивація розвиватися далі. А для України — це десятки проєктів на міжнародному майданчику, які отримали поштовх до реалізації та можуть дати глобальні рішення екологічних проблем у майбутньому», — прокоментував подію заступник міністра освіти і науки з питань євроінтеграції, директор Олімпіади геніїв Євген Кудрявець.

«Саме вам завтра відбудовувати нашу державу, саме вам створювати нову Україну та екологічну безпеку на планеті», — звернувся до учасників Олімпіади геніїв президент Малої академії наук Станіслав Довгий.

<...> GENIUS Olympiad — це міжнародний конкурс екологічних проєктів, який щороку відбувається в США і збирає понад 1 500 учасників з 60 країн. У 2021 році Мала академія наук України першою у світі отримала ліцензію на проведення національного етапу цього заходу в Україні. Цього року в національному відборі взяли участь 700 проєктів з усієї України.

([вгору](#))

Додаток 39

21.06.20236

Відбувся фінал Всеукраїнського хакатону #CVIDOMI: відбудовувати країну

Презентація ініціатив відбулася в межах фіналу Всеукраїнського хакатону #CVIDOMI: відбудовувати країну ([Міністерство освіти і науки України](#)).

65 фіналістів презентувати ідеї для відбудови України у 5 категоріях:

- *екологія;*
- *медицина;*
- *технології та інженерія;*
- *освіта;*
- *сільське господарство.*

«Ця подія – крок уперед у розвитку шкільної освіти, бо ми даємо дітям можливість продемонструвати накопичені знання за допомогою вирішення реальних кейсів, критично важливих для України вже сьогодні. Це і є втілення провідного міжнародного стандарту освіти за методикою STEM, основною ціллю якої є виховати в дітях критичне мислення, ініціативність, вміння працювати у командах та діяти системно, використовуючи сучасні технології», – розповідає міністр освіти і науки України Оксен Лісовий.

«Сьогодні ми свідки величезної сили та потенціалу нашої молоді, які є агентами та агентками змін, архітекторками та архітекторами відновлення нашої країни в найближчі роки. Відновлення стосується не лише фізичної інфраструктури, а й наших цінностей, прагнень і мрій. Це можливість створити суспільство, яке руйнує стереотипи та дає змогу дівчатам і хлопцям досягти успіху в усіх сферах, особливо в тих, що потребують досвіду STEM. Разом ми можемо закласти основу для майбутнього, у якому талант не знає кордонів, а стать ніколи не буде обмеженням», – коментує заступник представника UNFPA в Україні Мустафа Ельканзі.

У фінал хакатону пройшло 15 команд – це 65 підлітків з різних міст, зокрема ВПО з Бахмута, Миколаєва, Харкова, та тих, хто тимчасово живе за кордоном.

Перемогу у категорії «Технології та інженерія» здобула команда зі Ржищева, Київської області, яка запропонувала розробку тримача для фіксування медичних ємностей у крапельницях в умовах бойових дій.

«Ми є учасниками гуртка 3D-моделювання Ржищівського індустріально-педагогічного фахового коледжу. Від військових медиків надійшло замовлення на виконання подібної розробки. Тож після проектування, виготовлення за допомогою 3D-принтера та вдалого тестування ми відправили перші примірники за місцем призначення. І отримали замовлення на нову партію виробів. Ось так і вирішили поділитися ідеєю та досвідом зі всією країною. Розуміємо, що розробку можна ще вдосконалювати. Тому зараз над цим і працюємо», – розповідає учасниця команди-переможниці Валерія Таран.

Команда продовжить свою роботу в Startup School від бізнес-інкубатора «Ukrainian Future», щоб перетворити ідею у повноцінний стартап.

Організаторами хакатону **#CVIDOMI: відбудувати країну** для українського школярства стали [Мала академія наук України](#) спільно з [UNFPA](#), Фондом ООН в галузі народонаселення у межах проекту «Трамплін до рівності» за підтримки Посольства Швеції в Україні, а також у партнерстві з бізнес-інкубатором МАН «Ukrainian Future».

Довідково

#CVIDOMI: відбудувати країну – це всеукраїнська профорієнтаційна кампанія, покликана допомогти підліткам із вибором майбутньої професії та кар'єрного шляху без гендерних стереотипів. У межах цієї кампанії організатори заохочують підлітків обирати професію свідомо, а також будувати майбутнє в Україні, беручи активну участь у її відновленні. Один із компонентів профорієнтаційної кампанії – **всеукраїнський хакатон**.

([вгору](#))

Додаток 40

01.06.2023

Представники НФДУ долучились до міжнародного семінару «Дослідницька досконалість»

...1 червня 2023 року, представники НФДУ долучились до міжнародного семінару «Дослідницька досконалість» у межах багатостороннього діалогу щодо принципів та цінностей міжнародного співробітництва в галузі досліджень на інновацій ([Національний фонд досліджень України](#)).

Семінар був спільно розроблений і підготовлений представниками Канади та Італії за підтримки представників Чилі, Європейської дослідницької ради, Європейської комісії та інших зацікавлених

установ. Мета семінару: шляхом відкритої дискусії виробити спільне розуміння принципів та цінностей, які мають бути покладені в основу міжнародного співробітництва в галузі досліджень та інновацій.

Учасники відвідали секційні засідання, присвячених двом головним темам:

Тема 1: Як розуміється і практикується дослідницька досконалість?

Тема 2: Як слід оцінювати і досягати досконалості в контексті міжнародного наукового співробітництва?

Семінар став майданчиком для обміну думками та досвідом представників науково-дослідної спільноти різних країн та організацій. Фахівці обговорили питання впровадження передових досліджень, зокрема визначення, оцінки, реалізації в контексті міжнародного співробітництва.

([вгору](#))

Додаток 41

Підсумки семінара «Індексування документів за УДК: методичні рішення для бібліотек»

02 червня 2023 р. у Державній науково-технічній бібліотеці України відбувся вебінар-практикум «Індексування документів за УДК: методичні рішення для бібліотек» ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Захід проходив у змішаному форматі: онлайн на платформі Zoom та офлайн у конференцзалі ДНТБ України.

Модератором заходу була провідний фахівець редакційно-видавничого сектору науково-організаційного відділу ДНТБ України Антоніна ЗОЛотова.

Відкрила захід Москаленко Олександра Олександрівна, заступник директора з бібліотечної роботи Державної науково-технічної бібліотеки України, яка у вступному слові привітала учасників та розповіла про проєкт Цифрової бібліотеки, якою наразі займається ДНТБ України.

Науковий співробітник відділу класифікаційних систем Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» Діденко Анна Миколаївна виступила із доповіддю «Індексування видань за Універсальною десятковою класифікацією з врахуванням інформаційних змін в таблицях УДК: ресурси на допомогу бібліотекам» та надала бібліотекарям необхідну інформацію про індексування окремих актуальних запитів, які постійно з'являється у світлі сьогоденних подій в Україні.

Вербівська Наталія Олександрівна, зав. сектору наукової організації карткових каталогів відділу наукового опрацювання фонду і організації каталогів Національної історичної бібліотеки України, у доповіді «Перехід на Універсальну десяткову класифікацію: досвід Національної історичної бібліотеки України» розповіла про досвід своєї бібліотеки з цього питання і надала колегам цінні поради.

Шекера Павло Іванович, завідувач відділу комплексного опрацювання документів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, представив презентацію «Формування системи відповідності між Рубрикаторм НБУВ і УДК у записах рубрик тематичного навігатора НБУВ», у якій послідовно та докладно розповів про нюанси, з якими можуть стикнутися бібліотекарі, що займаються питаннями індексації.

Фурман Світлана Іванівна, головний бібліотекар відділу комплектування Центральної державної науково-технічної бібліотеки гірничо-металургійного комплексу України розповіла колегам про досвід роботи з Універсальною десятковою класифікацією у ЦДНТБ ГМК України.

Кузнєцов Олександр Юрійович, завідувач відділу наукового комплектування та опрацювання фондів Державної науково-технічної бібліотеки України, розповів про коригування УДК нових надходжень для формування електронної бібліотеки програмними засобами на основі нової розробки ДНТБ України.

([вгору](#))

Додаток 42

15.06.2023

«Креативні індустрії можуть допомогти у психологічній реабілітації», – голова Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Микита Потураєв

«Для нас це дуже важливо. З одного боку, ми констатуємо, що українська культура зробила значний внесок у розвиток людського потенціалу. І сьогодні цей внесок матеріалізується на фронтах, в тилу, у волонтерстві. Нині кожен українець, кожна людина, яка живе в Україні, демонструє людське в людині. І, на мій погляд, це і є основним мірилом самої культури, її стану, її величі, її розвитку. Тому що цим ми категорично відрізняємося від рашистів, цим ми входимо у європейський простір, цим ми демонструємо нашу значущість, нашу потужність і наші можливості. З іншого боку, у повоєнній відбудові України нам би дуже хотілося, щоб окрім такого людського потенціалу, велику роль у відбудові, у наповненні внутрішнього валового продукту несли і українські культурні індустрії. Наше зібрання і спрямоване на те, щоб обговорити ці питання», – відкрила конференцію директорка Інституту культурології НАМ України, академік Ганна Чміль ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

Учасників заходу привітав Ернесто Оттоне Рамірес, заступник генерального директора ЮНЕСКО з питань культури. «ЮНЕСКО твердо вірить у фундаментальний внесок митців у зміцнення соціальної згуртованості та підвищення стійкості громад. Особливо в надзвичайних ситуаціях люди звертаються до мистецтва і культури, щоб знайти в них силу, почуття приналежності, надію і солідарність. Від початку війни в Україні ЮНЕСКО працює над підтримкою митців та працівників культури в Україні.

Завдяки партнерству з Музеєм сучасного мистецтва України та Фінською неурядовою організацією «Artists at Risk» («Митці в небезпеці») ми зробили внесок у продовження мистецької творчості та доступ до культурного життя в Україні, фінансували творчі проєкти», – розповів представник міжнародної організації. Ернесто Оттоне Рамірес зазначив, що ЮНЕСКО всіляко підтримує митців-переселенців та виступає із закликами щодо гуманітарної допомоги українським діячам культури.

На важливості креативних індустрій для повоєнної відбудови України як і в економічній площині, так і у відновленні людського потенціалу країни наголосив також голова Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Микита Потураєв. «Креативні індустрії можуть на просто дати можливість знайти себе у новому мирному житті для тисяч ветеранів цієї жахливої війни, яку веде росія на знищення української держави, - креативні індустрії можуть допомогти у соціальній (психологічній) реабілітації», – сказав Микита Потураєв.

Народний депутат висловив впевненість, що і після війни Україна буде дивувати Європу та світ загалом витворами мистецтва. «Це будуть книжки, це будуть кінострічки, театральні вистави, нові музейні надсучасні експозиції, відеоігри й інше. Проте на сьогодні ми стикаємось з тим, що перше, чим ми займатимемося після перемоги, буде відновлення зруйнованого, бо росіяни прийшли на нашу землю, щоби цілеспрямовано знищувати українську культуру, українську національну культурну ідентичність», – зауважив парламентар та ще раз акцентував, що першочерговим завданням у повоєнний час буде відновлення «культурної екосистеми». У цьому процесі, за словами депутата, Україна сподівається на спільні дії з міжнародними партнерами.

Під час основної частини конференції її учасники заслухали представників світових наукових та культурних інституцій. Панель №1 «Креативний потенціал економіки культури» містила виступи:

– «Інвестиції, орієнтовані на міське відновлення в середовищі після конфлікту» (Девід Тросбі, Австралія);

– «Мистецтво і культура в повоєнному суспільстві: балканський досвід (культурна економіка, що спирається на місцеву солідарність та міжнародну зацікавленість)» (Мілена Драгічевич-Шешич, Сербія);

– «Великомасштабні події як можливість подолати соціальну і колективну травму - приклад європейських столиць культури» (Кріс Болдвін, Велика Британія-Іспанія-Болгарія);

– «Мистецтво і культури - основа відродження суспільної довіри після травми» (Саймон Манді, Шотландія-Вельс).

Панель № 2 стосувалася української перспективи («Культурна і регіональна політики в Україні: рушії повоєнного розвитку»).

Переглянути запис конференції можна [за посиланням](#).

Модерував захід письменник, мистецтвознавець Олександр Буценко.

Організатори події: Інститут культурології Національної академії мистецтв України спільно з Інститутом філософії ім. Г. Сковороди НАН України, Міністерством культури та інформаційної політики України, Комітетом Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Фундацією «Суспільність», Центром розвитку «Демократія через культуру».

([вгору](#))

Додаток 43

13.06.2023

У Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича провели науково-практичну конференцію «Історична освіта в Україні: стан і перспективи»

У Чернівцях на базі Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича відбулася науково-практична конференція «Історична освіта в Україні: стан і перспективи», в якій узяли участь понад 100 учасників ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Метою заходу є об'єднання зусиль учених та практиків різних куточків Буковини щодо пошуку, осмислення та проектування шляхів розвитку сучасної історичної освіти і науки в Україні та підготовка пропозицій педагогічної спільноти області до проекту Концепції розвитку історичної освіти.

З огляду на події в Україні, сьогодні гостро постає проблема модернізації історичної освіти або й повного її реформування. Тому учасникам освітнього процесу важливо осмислити не тільки сучасні реалії, але й епохи та явища, що визначили траєкторію руху України в історичному сенсі.

«Учителі історії стоять перед грандіозним викликом – не тільки навчати учнів, щоб ті знали історію, але й щоб розуміли її та могли критично оцінювати події, явища, постаті, процеси. Усе голосніше звучить заклик вчительської спільноти подумати про необхідність переходу від лінійного до концентричного викладання історії; від «паралельного» викладання історії України та всесвітньої історії до інтегрованого курсу. Тому наше завдання – осмислити стан та реалії історичної освіти та запропонувати власні пропозиції та бачення майбутніх напрямів розвитку цієї сфери», – зазначила Оксана Сакрієр, директорка департаменту освіти і науки ЧОВА.

([вгору](#))

Додаток 44

06.06.2023

Україна продовжує інтегруватися в єдиний ринок ЄС: нові можливості розвитку цифрових технологій

Детальніше почитати про програму можна за посиланням – <https://bit.ly/42tPmF9> (Міністерство цифрової трансформації України).

Ця угода – можливість для українських компаній спільно з партнерами в ЄС отримати фінансування проєктів у транспортній, енергетичній та цифровій сферах.

Загальний бюджет Програми для країн-учасників до 2027 року – 21 млрд євро (з них на цифрові проєкти – 2 млрд євро). Умови фінансування передбачають, що до 50% покриває Програма, а решту – заявник.

Підписання цієї угоди – вагомий крок на шляху інтеграції України до Євросоюзу: відтепер українці зможуть долучатися до проєктів з розвитку безпечної інфраструктури, зокрема гігабітних мереж та 5G. А саме високопродуктивна телеком-інфраструктура — це важлива перевага України над ворогом та ключова умова для відкриття в Україні офісів міжнародних технологічних гігантів. Подати заявку за Програмою можуть проєкти, які становлять спільний інтерес, зокрема, для розвитку магістральних мереж, що з'єднують ЄС із третіми країнами.

Конкурси з розвитку магістральних мереж були відкриті для України до підписання Угоди, про що Мінцифра інформувала раніше.

Навесні кілька українських компаній розпочали співпрацю з країнами ЄС для подання спільних заявок у межах конкурсу щодо розвитку Магістрального підключення для цифрових глобальних шлюзів. Результати відбору заявок будуть оголошені в липні.

([вгору](#))

Додаток 45

23.06.2023

Відбудова України та міжнародна підтримка: Мінцифра взяла участь у Ukraine Recovery Conference у Лондоні

З 21 до 22 червня в Лондоні проходила міжнародна конференція, присвячена відновленню України — Ukraine Recovery Conference. Фокус цього року — на міжнародній підтримці економіки та соціальної сфери України, а також допомога та інвестиції в критичні для відновлення галузі ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

У конференції взяли участь лідери та представники понад 60 країн. Серед них — міжнародні компанії, фінансові інститути, громадські організації. Учасників заходу обирали з пріоритетних для відновлення економіки галузей: енергетика, критична та соціальна інфраструктура, гуманітарне розмінування, відновлення економіки та регіональний розвиток.

Українську делегацію від Мінцифри на Ukraine Recovery Conference представила заступник Міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції Валерія Іонан. Також в онлайн-форматі до події долучився Віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров.

Під час віртуальної промови Михайло Федоров поділився баченням щодо майбутнього України та виокремив ключовий фокус — мінімум непотрібних регуляцій, максимум технологічного прогресу у відновленні країни.

«Уряд майбутнього має працювати як ІТ-компанія, а всі рішення ґрунтуватися на даних і відображати потреби людей. Таке ж бачення ми маємо і щодо майбутньої відбудови та розвитку України. Технологічно розвинена нація, інноваційні бізнеси та мінімум непотрібних регуляцій. Свобода і технології. Ці два слова мають найбільший вплив та цінність для мене особисто та для кожного українця. Ми готові боротися і змінюватися», — зазначив **Михайло Федоров**.

Валерія Іонан взяла участь у двох панелях конференції:

— «Цифрова досконалість: уряд майбутнього», де поділилася баченням міжнародних партнерств та пояснила, що навіть під час війни Україна володіє унікальною експертизою стрімкого технологічного розвитку.

— «Зміцнення партнерства: технологічна екосистема України»: обговорили важливість підтримки бізнесу та створення нових робочих місць. Цифрові рішення та технології — ключова конкурентна перевага України у світі, оскільки вони допомагають, зокрема, протидіяти корупції та вибудовувати прозорі процеси.

«Ми в Мінцифрі вивчаємо міжнародний досвід і водночас створюємо власну унікальну українську історію. Зберігаємо досягнення, здобуті до війни, розбудовуємо цифрову інфраструктуру і створюємо нові послуги. Інновації мають вирішувати проблеми сьогодення та відкривати нові горизонти. Саме тому ми визначили пріоритетні напрями розвитку та плануємо оперативно їх імплементувати. Україна відкрита до співпраці та створення екосистеми інновацій світового рівня», — зауважила **Валерія Іонан**.

Крім цього, під час події Україна та Великобританія створили UK-Ukraine TechBridge — простір для співпраці підприємців різних країн. Це можливість для українських інноваторів презентувати свої розробки британським інвесторам та залучити кошти. Британсько-український TechBridge розпочинає свою роботу в жовтні і діятиме до 2025 року.

Переглянути запис події можна за посиланням на сайті URC 2023 — <https://www.urb-international.com/ukraine-recovery-conference-urb-2023>

Наступна конференція цієї серії — у Берліні у 2024 році.

([вгору](#))

Додаток 46

08.06.2023

ВОІВ опублікувала звіт про допомогу та підтримку Україні та вплив війни на інноваційний і креативний сектори та систему ІВ

...Для цього були використані всебічні консультації зі стейкхолдерами різних рівнів за допомогою анкетування, інтерв'ю, досліджень та аналізу даних ([IP офіс](#)).

Поштовхом для проведення унікального дослідження ВОІВ стало Рішення № А/63/8 «Допомога та підтримка інноваційного й креативного секторів та системи інтелектуальної власності України», прийняте 20 липня 2022 року під час проведення 63-ї серії засідань Генеральних Асамблей Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Під час дослідження в оцінці та консультаціях взяли участь близько 100 українських стейкхолдерів – органів державної влади, бізнесу, професійної спільноти, креативних індустрій, навчальних та наукових установ та ін.

Завдяки аналізу даних, отриманих через анкетування, інтерв'ю та інші методики, були зроблені висновки, зазначені у Звіті ВОІВ, зокрема:

«Війна справила глибокий вплив на українське суспільство та економіку. Згідно зі звітом швидкої оцінки збитків та потреб Світового банку, війна призвела до більш ніж 135 мільярдів доларів США прямих збитків будівлям та інфраструктурі.

Найбільше постраждали:

- житловий сектор (38%),
- транспорт (26%),
- енергетика (8%),
- торгівля і промисловість (8%),
- сільське господарство (6%).

Валовий внутрішній продукт України скоротився на 29,2% у 2022 році.

Близько 9 655 цивільних осіб загинули, а 13,5 мільйона осіб – близько 30 % населення України – були змушені покинути свої домівки».

Ознайомитись із повним Звітом англійською мовою можна [за посиланням](#).

([вгору](#))

Додаток 47

16.06.2023

Діджиталізація та захист спадщини: Олександр Ткаченко обговорив з Віцепрезидентом Єврокомісії Маргарітисом Схінасом посилення співпраці

Олександр Ткаченко та Маргарітис Схінас відвідали виставку «Ти як?» у Національному центрі «Український дім», де представлено більше 500 робіт понад 100 українських художників – фотографія, живопис, графіка, скульптура, інсталяція, перформанс. Представники ГО Музей сучасного мистецтва, співорганізатори проекту, провели екскурсію 5 поверхами експозиції. **Віцепрезидент Європейської комісії** висловив своє захоплення роботами, які в хронологічній послідовності розповідають історію, що назавжди змінила український народ. Він також підкреслив важливість

подальшого сприяння розвитку української культури та популяризації її досягнень в Європі та світі ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

«Захист культурної спадщини, як маркера української ідентичності, залишається однією з найважливіших задач. Це стосується як матеріальної, так і нематеріальної спадщини. Культурна спадщина – стратегічний ресурс для подальшого розвитку стійкого суспільства, економіки, культури», - сказав **Олександр Ткаченко**.

Крім того, Міністр поінформував Віцепрезидента Єврокомісії щодо втрат в культурній сфері внаслідок повномасштабної агресії росії проти України. Культурна інфраструктура зазнала значних руйнувань та пошкоджень. Станом на 25 травня 2023 року 1520 об'єктів були пошкоджені, з яких третина (541 об'єкт) повністю зруйнована та не підлягає відновленню. За період з 24 лютого 2022 року по 15 травня 2023 року, було пошкоджено або зруйновано 623 нерухомих об'єкти культурної спадщини.

«Підрив російськими військами Каховської ГЕС спричинив не лише масштабний екоцид та збитки для нашого населення, але й продовжує знищувати нашу ідентичність», - заявив **Олександр Ткаченко**. - У зоні ризику, що охопила Херсонську та Миколаївську області, постраждали 147 закладів культури та мистецької освіти, включаючи цінні пам'ятки історії, архітектури та містобудування, такі як «Будинок Поліни Райко» та Олешківська Січ, а також Корсунський монастир, які повністю або частково підтоплені».

Український міністр підкреслив пріоритетні завдання у сфері культурної спадщини, зокрема створення цифрових реєстрів рухомої та нерухомої спадщини та відновлення знакових об'єктів культури.

«Окремі завдання, які є пріоритетними для України – це створення цифрових реєстрів рухомої та нерухомої спадщини для обліку, збереження та запобігання незаконному переміщенню. Завдяки допомозі міжнародних партнерів ця робота вже триває. Водночас для ведення та наповнення реєстрів актуальною інформацією та оцифровкою музейних колекцій, українським музеям та бібліотекам необхідно мати потужне та сучасне технічне обладнання», - зазначив **Міністр**.

Мова йде про 2500 музеїв та близько 15 тисяч бібліотек.

Тож Олександр Ткаченко запропонував запуснути програму надання комп'ютерів українським культурним інституціям.

Під час візиту Віцепрезидент Європейської комісії разом з українським міністром також поклали квіти до Стіни пам'яті полеглих за Україну, що знаходиться біля Михайлівського Золотоверхого собору в Києві.

([вгору](#))

16.06.2023

На платформі «Online Mentor Science&Business» відкрили доступ до знань з інноваційного розвитку

Міністерство та Український фонд стартапів відкриває доступ до знань стосовно створення та розвитку вашого стартапу. Це надає можливість усім охочим познайомитися зі стартап-екосистемою України, навчитися створювати та вести інноваційний бізнес, дізнатися про можливості для комерціалізації інноваційних ідей/наукоємних рішень та підготуватися до участі в майбутніх івентах, конкурсах для залучення фінансування, пошуку інвесторів та розвитку стартапу ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Також інформуємо, що до партнерів проекту доєднався Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. Тому на учасників чекає освітній матеріал щодо захисту інтелектуальної власності, практичні поради успішної комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності та успішного інноваційного менеджменту.

«Online Mentor» – це структурована програма, призначена для відпрацювання нової ідеї та підготовки до акселерації. Вона містить лекції, навчальні матеріали та практичні завдання, які можна виконувати у будь-який зручний час. Експрес-курс допомагає структурувати ідею та вийти на рівень Pre-Acceleration stage, зробити перші кроки від Idea-Stage.

Цифровий інструмент знадобиться науковцям та власникам стартапів з інноваційними рішеннями, технологічними продуктами, модернізованими послугами або бізнес-моделями, які мають рішення наукового характеру та прагнуть набути нового досвіду, знань та навичок у провідних сферах діяльності стартапів для комерціалізації напрацювань.

([вгору](#))

13.06.2023

Розбудова інноваційної інфраструктури: меморандум між ІР офісом та Інститутом мікробіології і вірусології ім. Заболотного

Впровадження важливих та унікальних технологій у галузі мікробіології, а також розвиток інноваційної екосистеми: ІР офіс та [Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного](#) НАН України підписали меморандум про співпрацю ([ІР офіс](#)).

Документ передбачає:

- розбудову елементів інноваційної інфраструктури,
- проведення спільних заходів у сфері ІВ,
- обмін методичними матеріалами,
- інформаційну підтримку.

Також на базі Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного відкрили Центр підтримки технологій та інновацій ([TISC](#)). Це дозволить залучати Інститут до спільних тематичних конференцій та тренінгів. Окрім того надасть можливість враховувати пропозиції закладу до законодавства в сфері інноваційної діяльності, а також надання правових рекомендацій щодо охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності та їх ефективної комерціалізації. На цьому наголосив **заступник директора ІР офісу Ігор Паренчук**:

“Питання розвитку науки та комерціалізація ІВ є надзвичайно важливим в умовах сьогодення. Медицина є одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень. Відкриття центру підтримки технологій та інновацій в науково-дослідній установі дасть можливість науковцям захистити свої права інтелектуальної власності та сприятиме розбудові інноваційної економіки України для швидкого відновлення від наслідків збройної агресії росії проти України”.

Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України – важливий осередок розвитку сфери мікробіології, вірусології і мікробної біотехнології. Заклад займається унікальними фундаментальними розробками та дослідженнями у цих галузях. Його розробки, зокрема у медицині, будуть спрямовані на поліпшення здоров'я людей.

Співпраця Інституту з ІР офісом сприятиме впровадженню важливих та унікальних інновацій у галузі мікробіології, що стане надзвичайно корисним кроком для України та українців.

([вгору](#))

Додаток 50

02.06.2023

Комерціалізація інтелектуальної власності: фінальний тренінг курсу The Innovative Power of IP

Тема фінального тренінгу: “Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності” ([ІР офіс](#)).

Учасники і спікери тренінгу, організованого ІР офісом, обговорили реалізацію повного потенціалу ІВ. А саме:

- покрокові етапи комерціалізації інтелектуальної власності;
- алгоритм розподілу винагород від комерціалізації ІВ;
- розвиток компаній на глобальних ринках, із врахуванням отримання максимально можливого прибутку від комерціалізації ІВ;
- досвід США щодо патентування;
- приклади успішних українських кейсів — представників сфери стартапів України;
- стратегії управління інтелектуальною власністю.

І хоча комерціалізації ІВ справді важко досягти, ці зусилля варті. На цьому наголосила **Ольга Кронда, фахівчиня з інтелектуальної власності Департаменту “[Академія інтелектуальної власності](#)” ІР офісу:**

“Важливо визнати, що комерціалізація – це складний процес, який включає в себе подолання ринкової невизначеності, захист прав інтелектуальної власності, забезпечення фінансування та вирішення технічних, регуляторних і конкурентних проблем. Успішне подолання цих складнощів має вирішальне значення для ефективного виведення інтелектуальної власності на ринок і повного використання її потенціалу”.

Про фактори, які впливають на прибуток компаній, говорила **Марина Зенова, начальниця відділу розвитку інноваційної екосистеми Департаменту розвитку інноваційного та креативного секторів ІР офісу:**

“Розвиток компанії на глобальних ринках залежить від декількох факторів, але отримання максимального прибутку напряду залежить від правильно обраної стратегії побудови управління інтелектуальною власністю. В сучасному світі, де знання та інновації є двигуном прогресу, наш успіх на глобальному ринку залежить від того, як ми вміємо ефективно управляти цим активом. Коректна стратегія управління інтелектуальною власністю дозволяє нам зберегти конкурентну перевагу, захистити наші інновації від неправомірного використання та максимально використовувати їх потенціал для забезпечення прибутковості компанії”.

Анастасія Ярмолук, начальниця відділу розвитку мережі центрів підтримки технологій та інновацій ([TISC](#)) Департаменту розвитку інноваційного та креативного секторів ІР офісу, звернула увагу на високі показники успішності українських стартаперів:

“Наша країна багата на талановитих інноваторів і підприємців, які створюють ідеї, що здатні змінити світ. Україна виступає не тільки як джерело технічного та програмного забезпечення, але й як центр створення інноваційних продуктів і послуг. Наші стартапи здатні конкурувати з найкращими в світі завдяки таланту, енергії та творчому підходу українських підприємців”.

[\(вгору\)](#)

Додаток 51

05.06.2023

ЯК ПІДТРИМАТИ ПРОЦЕС КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ

Автор наголошує, що університети можуть забезпечити перехід винаходу з лабораторії до реального світу завдяки захисту інтелектуальної власності та сприяння мережевій співпраці науковців ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Створення технологій суспільного призначення завдяки комерціалізації досліджень забезпечує виконання місії університетів, дозволяє інноваційним дослідженням знайти споживачів. Це практично можливо, оскільки значна

частина досліджень, які проводяться в університетах, зосереджена на створенні винаходів та розробленні рішень, орієнтованих саме на задоволення суспільних потреб, а дослідні проекти фінансуються з урахуванням їх потенційного впливу. Однак інновації з університетських досліджень зазвичай знаходяться на ранній стадії технологічної готовності і потребують значних додаткових зусиль для їх доопрацювання, перш ніж вони вийдуть на стадію комерціалізації. Для формування в університетах ефективної програми комерціалізації необхідно зосередитись на декількох напрямках, вважає Одрі Калвірд. По-перше, це допомога у захисті інтелектуальної власності дослідників. По-друге, залучення студентів і викладачів до комерціалізації через дієву підтримку створення підприємницького середовища безпосередньо у лабораторіях. По-третє, підтримка дослідників у розвитку саме інноваційних досліджень завдяки постійному відслідковуванню найновіших та найкращих новинок у відповідній галузі.

Детальніше: <https://is.gd/MGKf1J>, <https://is.gd/NxXFjw>
([вгору](#))

Додаток 52

14.06.2023

У бібліотеках НАН України реалізується стратегія переходу до інноваційних технологій

Захід пройшов у залі засідань Вченої ради НБУВ у змішаному форматі онлайнкової та офлайнкової зустрічі на платформі Zoom ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Голова [Інформаційно-бібліотечної ради](#) НАНУ, академік НАН України [О. С. Онищенко](#) у своїй доповіді «Інформаційно-бібліотечна робота у період війни і повоєнного відновлення: виклики і відповіді» озвучив завдання й можливості інформаційно-бібліотечної роботи в сучасних умовах і на перспективу. Орієнтиром у цьому, на його думку, є курс на багатий інтегрований науково-інформаційний ресурс, системне науково-інформаційне забезпечення. Формування бібліотекаря як інформаційного експерта і менеджера – такою має бути відповідь бібліотечного співтовариства на виклики війни, потреби перемоги і успішної повоєнної відбудови.

Окреслюючи завдання щодо поповнення бібліотечного фонду, доповідач зазначив, що важливо зосереджуватися на формуванні тематичної бази інформації, яка узагальнює досвід відбудови та відновлення, як вітчизняний, так і зарубіжний. Чим швидше буде накопичено багато якісного матеріалу з питань відбудови, тим кращим буде інформаційний супровід самої відбудови. Кожна бібліотека повинна мати і ситуативно коригувати план свого збереження у період війни і план дій на випадок пошкодження ударами агресора.

Відповідальний секретар [ІБР](#) НАН України, кандидатка історичних наук [Г. І. Солоіденко](#) у своїй доповіді здійснила аналіз діяльності бібліотек наукових установ НАН України за 2022–2023 роки.

Аналіз було побудовано на порівнянні показників роботи бібліотек за чотири роки (2003, 2013, 2019 і 2022.) з супроводом відповідними слайдами. Кінцева дата дослідження обумовлена тим, що 9 липня 2003 року на засіданні [Президії НАН України](#) було прийнято Постанову НАН України № 186 «Про стан та завдання розвитку в НАН України бібліотечно-інформаційної справи», в якій наголошувалося, що за роки діяльності Академії сформовано потужну бібліотечно-інформаційну систему, яка нині є головним інструментом науково-інформаційного забезпечення потреб науки, освіти, культури, державного управління в Україні. У ній містяться важливі рішення щодо організаційних, правових та фінансових проблем забезпечення доступу до зарубіжних баз даних, створення інтернет-порталів установ, розробки програмного забезпечення для бібліотечної діяльності, щодо пришвидшення робіт з переведення унікальних документів на електронні носії, про внесення змін до Закону України «Про обов'язковий примірник документів», проектування і будівництва для НБУВ та [ЛННБУ ім. В. Стефаника](#) нових корпусів книгосховищ.

Проте, як зазначила доповідачка, більшість цих рішень через недофінансування [НАНУ](#) та наукових установ залишились нереалізованими.

[Г. І. Солоіденко](#) поінформувала про стан фондів бібліотек наукових установ, зокрема, після введення воєнного стану. Значну увагу було приділено організації процесів захисту та збереження особливо цінних та рідкісних масивів фондів, архівних і рукописних документів. Аналізуючи зміни в інформаційному та соціальному середовищі, доповідачка зауважила, що нині у бібліотеках НАН України реалізується стратегія поетапного переходу від традиційних до інноваційних технологій, які у майбутньому забезпечать гармонійне поєднання всієї сукупності наукової джерельної бази з метою максимально повного задоволення запитів користувачів-науковців.

В обговоренні теми взяла участь генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, член-кореспондент НАН України [Л. А. Дубровіна](#). Вона наголосила, що головне завдання бібліотек у цей складний воєнний час – зберегти фонди і кадри, налагодити таке обслуговування науки і суспільства, яке дає можливість бібліотекам використати всі свої можливості, бути максимально корисними й актуальними.

[Л.А. Дубровіна](#) розповіла про свою участь в минулорічній Конференції європейських національних бібліотек ([CENL](#)), яка є дуже потужною та впливовою організацією. Головні бібліотеки цих країн мають усі електронні ресурси і повний цифровий контент усіх фондів. Тому їм була зрозумілою передана у виступі генерального директора головної бібліотеки держави тривога щодо гострої необхідності зберегти культурну й наукову спадщину України в умовах війни саме шляхом цифрового копіювання. І

кілька національних бібліотек надали НБУВ підтримку: чи цифровою технікою, обладнанням, комп'ютерами, чи пакувальними матеріалами, папером тощо. Це, зокрема, Національна бібліотека Швеції, Німецька національна бібліотека в Берліні, Британська бібліотека, а також кілька фондів.

Сьогодні, як зазначила очільниця НБУВ, розробляється генеральний план оцифрування наших унікальних фондів, пріоритетні напрями його періодичності. І НБУВ готова у випадку крайньої необхідності надати відповідну допомогу в цьому сенсі колегам з інших бібліотек, які ще не мають для цього можливостей.

Свої пропозиції, що знайшли відображення в Резолюції засідання [Інформаційно-бібліотечної ради](#) НАН України, під час обговорення доповіді висловив генеральний директор [Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка](#), кандидат педагогічних наук [В. В. Ферштей](#).

Про нові підходи до розкриття бібліотечних фондів, що дозволяють розширити доступ саме до систематизованої наукової інформації, спонукаючи бібліотеки надавати послуги методами і каналами, зручними для користувача, йшлося у виступі завідувачки [відділу науково-методичної роботи](#) НБУВ, кандидатки наук із соціальних комунікацій [О. Л. Сокур](#). У її доповіді, супроводжуваній показом слайдів, наголошувалось на необхідності створення єдиної віртуальної платформи вітчизняної бібліотечної сфери. Суть її полягає в об'єднанні великих масивів інформаційних ресурсів освітнього й наукового характеру. Онлайн-консультації, відеоконференції, онлайн-лекції, вебінари, безпосередній зв'язок фахівців різних країн – це ті можливості, які вже сьогодні реалізуються у світі повною мірою.

У доповіді також зазначалося, що понад десять років поспіль для всієї мережі характерним було скорочення бюджетного фінансування, відтік кваліфікованих кадрів, застаріла матеріально-технічна база, суттєве зменшення нових надходжень. У зв'язку з цим посилювалась нерівність як у доступі до інформаційних ресурсів та погіршенні якості обслуговування, так і зниженні ролі бібліотек у системі інформаційного забезпечення наукових досліджень. Тому, на думку [О. Л. Сокур](#), є нагальна потреба у налагодженні принципово нової системи підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів у НАН України через запровадження програм стажування та проходження онлайн-навчання з отриманням відповідних сертифікатів без відриву від основного місця роботи. Розробка онлайн-курсів провідними фахівцями бібліотечної галузі у тісній співпраці з викладачами профільних закладів вищої освіти у подальшому позитивно вплине на розбудову і прогрес вітчизняної бібліотечної справи.

Учасники засідання обговорили виголошені доповіді, внесли конкретні зауваження, пропозиції, побажання.

За підсумками обговорення прийнято резолюцію засідання [Інформаційно-бібліотечної ради](#) НАН України. У ній схвалено

основні напрями діяльності бібліотек наукових установ НАН України, спрямовані на забезпечення перемоги України у війні та подальшій післявоєнній відбудові країни.

Проект Стратегії розвитку бібліотек наукових установ Національної академії наук України на 2023–2027 роки вирішено обговорити з широким залученням бібліотекарів мережі та доопрацювати з урахуванням внесених пропозицій.

Проекти документів «Положення про мережу бібліотек Національної академії наук України» та «Положення про бібліотеку наукової установи Національної академії наук України», винесені до обговорення на засіданні [ІБР](#) НАН України, схвалено з пропозиціями й зауваженнями, висловленими в ході обговорення.

([вгору](#))

Додаток 53

13.06.2023

Триває робота над актуальними науково-дослідницькими проектами

9 червня відбулось чергове засідання Вченої ради Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, яке відкрила генеральний директор Бібліотеки член-кореспондент НАНУ Л.А. Дубровіна ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Основну його частину було присвячено розгляду питання про стан виконання Тематичного плану наукових досліджень НБУВ у першому півріччі 2023 року. Тож члени Вченої ради заслухали звіти наукових підрозділів про цю роботу.

Заступник генерального директора з наукової роботи [В.М. Горовий](#) зазначив, що протягом звітного періоду співробітники відділу оперативної інформації [Служби інформаційно-аналітичного забезпечення \(СІАЗ\)](#) проводили науково-дослідну роботу в рамках планової теми «Інформаційно-аналітичні ресурси бібліотек як складова інформаційної основи сучасного національного розвитку», досліджуючи питання розвитку бібліотечних технологій, спрямованих на зменшення дистанції між процесом виробництва інформації та її використанням в інформаційному суспільстві; ролі бібліотеки в системі соціальних інформаційних комунікацій.

Практика роботи поточного року, ускладнена війною РФ проти України, підтвердила правильність багаторічного орієнтиру СІАЗ і відділу на опанування, розвиток і вдосконалення форм і методів як дистанційної роботи підрозділів, так і дистанційного обслуговування користувачів. Це дало змогу швидко організувати виробничий процес у дистанційному режимі в умовах війни і перебування співробітників на різних локаціях. Тому подальші дослідження можливостей дистанційної роботи, використання хмарних

сервісів, інших онлайн сервісів, мобільних застосунків, соціальних мереж – серед основних завдань відділу. [В.М. Горовий](#) представив також Збірник наукових праць, в якому висвітлюються актуальні питання розвитку інформаційного суспільства в умовах широкомасштабного вторгнення РФ в Україну, трансформація його інструментів і ресурсів.

Про перебіг виконання науково-дослідної роботи “Технологічні та соціально-економічні чинники довговічності особливо цінних бібліотечних фондів, що становлять культурне надбання України” доповів заступник генерального директора з наукової роботи [Ю.С. Ковтанюк](#). Основна мета цього дослідження полягає у розробці та впровадженні різних форм та методів перспективної, превентивної та оперативної консервації для забезпечення фізичного збереження фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, що є національним культурним надбанням. Тож з метою удосконалення режимів зберігання особливо цінних документів НБУВ продовжує дослідження моделей систем збереження раритетних бібліотечних документів НБУВ задля осучаснення їх складових. Також, прагнучи осучаснити методи, матеріали та обладнання для консервації, зокрема класичної реставрації, здійснено вхідний контроль п’яти реставраційних та витратних матеріалів фірми KLUG-CONSERVATION, щоб стабілізувати та відновлювати документи з ослабленою матеріальною основою. Паралельно з метою вдосконалення інформаційної архітектури ресурсів з питань збереження унікальних документів доопрацьовано пакет документів для реєстрації бази даних «Збереження унікальних документів».

Директор [Інституту книгознавства Г. І. Ковальчук](#) відзначила, що наукова робота відбувалась у складних умовах воєнного стану, проте основні планові завдання виконані. За 5 місяців поточного року вчасно завершено підготовку планових видань, робота зосереджується над написанням планових праць, підготовкою статей, виступів на різного роду наукових заходах; поповнюються електронні каталогів, проводяться виставки з фондів відділів, популяризація діяльності Інституту в різних формах.

Головним завданням [Інституту біографічних досліджень](#) НБУВ (директор інституту член-кореспондент НАН України [В. І. Попик](#)) протягом зазначеного періоду було вивчення проблем колективної біографії представників різних поколінь діячів науки і культури, вітчизняної мемуарної традиції, графічних моделей у світовому біографічному дискурсі, біографіки діячів музичного мистецтва, біографічної складової у періодичних виданнях НТШ. Ряд напрацювань присвячені переосмисленню проблем української біографіки в контексті подолання впливів імперської ідейної спадщини, нових завдань біографіки в умовах протистояння російській агресії. Розгорнуто підготовку чергового, 24-го випуску фахового збірника наукових праць «Українська біографістика = Biographistica Ukrainica». Інститутом біографічних досліджень організовано низку заходів з розвитку інформаційної діяльності, активізації наукових комунікацій з іншими дослідницькими центрами, з громадськістю, читачами.

Директор [Інституту архівознавства \(ІА\) Л. М. Яременко](#) повідомила, що науково-дослідна робота інституту в процесі виконання теми «Формування та актуалізація документної інформації Архівного фонду НАН України як складової історичної пам'яті про українську науку» зосереджувалась на дослідженні процесів формування архівного фонду НАН України; джерел з історії розвитку академічної науки; вдосконалення фондової організації та механізмів доступу до ретроспективної документної інформації; на створенні та розкритті інформації архівних документів та активному й всебічному її використанні; комплексному аналізу діяльності академічних архівів, як суб'єктів формування історичної пам'яті про українську науку. Продовжено вивчення і здійснення наукового аналізу процесів створення і функціонування службової документації та документаційного забезпечення діяльності організацій, що входять до складу НАН України, питань експертизи цінності архівних документів, їх фондування та створення науково-довідкового апарату.

З особливою приємністю Лідія Миколаївна відзначила, що в означений період постановою Президії НАН України від 08.03.2023 року головного наукового співробітника ІА НБУВ академіка [Олексія Семеновича Онищенка](#) нагороджено Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» – за багаторічну невтомну плідну працю вченого, педагога і талановитого організатора науки, вагомий особистий внесок у розвиток української соціогуманітаристики та активне сприяння дослідженню і популяризації національної наукової спадщини.

Дослідження та аналіз джерел наукової інформації з питань принципів розвитку сучасної цифрової інфраструктури знань, визначення ролі наукових бібліотек у формуванні інфраструктури знань цифрового суспільства здійснювалися протягом цього періоду в [Інституті інформаційних технологій](#). Завідувач відділу [ІІТ С. С. Гарагуля](#) конкретизував, що вівся перманентний моніторинг вітчизняних та міжнародних баз даних наукової інформації (ScienceDirect, Research4Life, ResearchGate тощо), здійснювались збір та аналітика публікацій за науковою темою, формувалася джерельна база для наукових реферативних оглядів та публікацій за темою дослідження (загалом – понад 150 джерел). Також здійснювався перманентний моніторинг вітчизняних та міжнародних баз даних наукової інформації (ScienceDirect, Research4Life, ResearchGate тощо), здійснювався збір та аналітика публікацій за науковою темою, формувалася джерельна база для наукових реферативних оглядів та публікацій за темою дослідження (загалом – понад 100 джерел). У науково-прикладній площині наукова тема реалізовується через формування низки наукових електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Наукові дослідження співробітників трьох відділів НБУВ: [відділу національної бібліографії](#), [відділу науково-бібліографічної інформації](#), [відділу пресознавства](#) (завідувач [відділу національної бібліографії С.С. Кіраль](#)) були об'єднані спільною темою «Історико-бібліографознавчі дослідження української періодики та формування

електронного ресурсу національної бібліографії». У першому півріччі 2023 року наукова робота [відділу пресознавства](#) виконувалася за планом науково-дослідної роботи НБУВ за підтемою «Українська періодика як об'єкт дослідження теоретичних і практичних проблем національної бібліографії», що є складовою наукової теми «Історико-бібліографознавчі дослідження української періодики та формування електронного ресурсу національної бібліографії».

В [Інституті рукопису](#) НБУВ (директор Інституту [О. П. Степченко](#)) продовжувалась науково-дослідна діяльність у рамках затвердженої відомчої науково-дослідної роботи «Історико-культурні дослідження рукописної спадщини України: традиційні форми та цифрові технології». Зокрема, здійснено ґрунтовні та багатоаспектні дослідження в галузі науково-дослідної, науково-методичної, науково-практичної та науково-інформаційної роботи з рукописними фондами. Зокрема, продовжено розробку теоретичних питань місця та ролі рукописної спадщини в духовній культурі України і системі соціальних комунікацій. Проведено кодикологічні дослідження (виявлення, атрибуція, вивчення оздоблення та оправи рукописної книги, науковий опис) кириличної рукописної книги XVI–XVII століть, науковий опис єврейської рукописної книги.

Про стан виконання Тематичного плану наукових досліджень НБУВ за темою «Теоретичні та прикладні аспекти організації діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в сучасних умовах» у першому півріччі 2023 року звітувала т.в.о. директора [Інституту бібліотекознавства О.Г. Яковенко](#). Вона зазначила, що науково-дослідна робота зосереджувалася на формуванні джерельної бази дослідження, розробленні концептуальних засад управління бібліотечно-інформаційним комплексом як складника науково-інформаційного потенціалу країни в умовах несприятливих зовнішніх чинників; вивченні підходів, розробленні критеріїв і рекомендацій щодо актуалізації та модернізації бібліотечно-інформаційного ресурсу наукової бібліотеки та його використанні в сучасних умовах; науково-методичному забезпеченні діяльності та взаємодії наукових бібліотек у сучасних умовах. Здійснюється також відповідна робота з моніторингу впливу воєнного стану в Україні на наукові бібліотеки, вивчення світового резонансу на підтримку бібліотек і бібліотечної справи України в умовах воєнного стану.

Директор [Національної юридичної бібліотеки](#) НБУВ [Ю.М. Половинчак](#) доповіла, що згідно з планом на 2023 рік установою здійснювалися: наукове дослідження проблем теорії, методики, стану розвитку соціально-правового інформування в бібліотечній галузі; з'ясування стану суспільного запиту на забезпечення інформацією правового характеру та задоволення його у бібліотечній справі; дослідження рівня правової культури та побутування правової інформації у національному інформаційному просторі в контексті інформаційно-наукової діяльності бібліотек. Дослідження знайшли відображення у наукових статтях співробітників НЮБ – загалом підготовлено 17 наукових публікацій.

Після активного обговорення доповідей, висловлення зауважень, пропозицій і побажань звіти структурних підрозділів були затверджені.

Заступник генерального директора з наукової роботи [Ю. С. Ковтанюк](#) виступив з пропозицією щодо створення спеціального структурного підрозділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Мова йде, пояснив він, про назрілу необхідність упорядкування структури та функцій підрозділів НБУВ з важливих напрямів науково-дослідної та науково-практичної діяльності щодо наукових технологій збереження, консервації, реставрації й оцифрування фондів НБУВ, спрямованих на превентивну консервацію документів, впровадження інноваційних технологій, зокрема оцифрування фондів тощо. Саме для цього є потреба створити структурний підрозділ, що виконував би вищезазначені функції й завдання, як єдиний науково-дослідний та координаційно-методичний орган з питань забезпечення збереження фондів НБУВ та установ Національної академії наук України, що спроможний здійснювати наукову розробку технологічних, організаційних і методичних засад забезпечення фізичного збереження інформаційних ресурсів НБУВ у процесі їх формування, зберігання та використання.

Тож він запропонував створити найближчим часом в НБУВ Центр збереження й оцифрування фондів, до якого долучити відділ наукових технологій збереження фондів, відділ реставрації, відділ оправи та у складі якого створити відділ оцифрування фондів.

Пропозицію [Ю.С. Ковтанюка](#) було підтримано...
([вгору](#))

Додаток 54

29.06.2023

Досвід Німеччини для створення Національної електронної бібліотеки України

У складі **української делегації** були присутні:

- Тетяна Чорна - керівник проекту, директор Наукової бібліотеки Національного університету "Києво-Могилянська академія" ([Українська бібліотечна асоціація](#)).
- Ірина Бірюкова - експерт, Генеральний директор Одеської національної наукової бібліотеки.
- Сергій Доценко - експерт, ІТ спеціаліст Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого.
- Олена Панамарчук - директор Директорату соціокультурного розвитку Міністерства культури та інформаційної політики України.
- Катерина Орлюк - державний експерт експертної групи з релігій та етнополітики Директорату соціокультурного розвитку Міністерства культури та інформаційної політики України.

Під час візиту українська делегація мала можливість зустрітися з Генеральним директором Національної бібліотеки Німеччини у Франкфурті-на-Майні, **Франком Шольце**, та Генеральним директором Національної бібліотеки в Берліні, проф. д-ром **Ахімом Бонте**. Було проведено зустрічі в кількох установах Німеччини, зокрема в Національній бібліотеці Німеччини у Франкфурті-на-Майні, офісі Німецької цифрової бібліотеки в Берліні, Центральній та регіональній бібліотеці у Берліні та Цифровому центрі Національної цифрової бібліотеки у Берліні.

Німецькі колеги під час візиту поділилися своїм досвідом та експертизою з широкого спектру питань:

- Історія та походження Німецької цифрової бібліотеки;
- Структура управління, мережа партнерств щодо даних та розвиток бази даних;
- Специфічні підпортали: Archivportal-D, Німецький газетний портал, Колекції з колоніального контексту;
- Збагачення каталогу Національної бібліотеки Німеччини;
- Цифровізація архівного матеріалу;
- Функціональність та можливості Німецької цифрової бібліотеки;
- Інтеграція нових колекцій до Німецької цифрової бібліотеки та Європеани;
- Основи щодо необхідного програмного та апаратного забезпечення;
- Правові питання щодо основ партнерства у сфері даних, авторських прав та ліцензій;
- Цифровізація та використання електронних ресурсів у найбільшій публічній бібліотеці Німеччини.

Також було проведено інтерв'ю з **Габріелою Харпел** (Gabriela Herpell), журналісткою найбільшої щоденної газети Німеччини "Süddeutsche Zeitung", яка під час російсько-української війни готує матеріали про культуру України для німецьких читачів.

Національна бібліотека Німеччини є однією з найбільших і найпрестижніших бібліотек у світі з величезною колекцією книг, періодичних видань та інших матеріалів. Бібліотека має комплексну програму оцифрування, яка включає оцифрування рідкісних і цінних матеріалів, а також створення цифрових архівів для сучасних публікацій. Цифрові колекції бібліотеки доступні для всіх і є цінним ресурсом для дослідників і науковців всього світу.

Презентації досвіду створення Німецької цифрової бібліотеки надали цінних уявлень з широкого спектру тем, сприяючи обміну знаннями та подальшій співпраці з німецькими колегами для реалізації Проекту створення Національної електронної бібліотеки України.

[\(вгору\)](#)

08/06/2023

Доступ до провідних баз даних наукової інформації безкоштовно продовжено для користувачів з України

В умовах війни багато українських науковців позбавлені доступу до робочих місць та інструментів проведення досліджень. Разом з тим, доступ до наукометричних баз даних важливий для багатьох аспектів наукової діяльності. Науковці мають змогу здійснювати систематичний пошук наукової літератури, отримувати інформацію про впливовість наукових журналів та відстежувати тенденції в наукових дослідженнях ([NAUKA](#)).

Більшість провідних постачальників наукометричних баз даних засудили російську військову агресію та надали українським дослідникам можливість безкоштовного користування базами даних наукової інформації.

Разом з цим хочемо нагадати, що з початком широкомасштабного вторгнення компанія Elsevier надала безкоштовний доступ до своїх інструментів підтримки, наборів даних та освітніх платформ для вчених по всій Україні.

Безкоштовний доступ надано до ScienceDirect, Scopus, Researcher Discovery, SciVal та Funding Institutional. Ці інструменти дають змогу отримати доступ до широкого спектру наукових статей, баз даних, інструментів аналізу та підтримки пошуку фінансування.

Компанія Elsevier сподівається, що ця ініціатива допоможе українським дослідникам та студентам розвивати свої наукові роботи та залучати нові знання.

Посилання на інструменти: <https://www.elsevier.com/promo/ukraine-academic-support>
([вгору](#))

16.06.2023

Україна отримала право на доступ до ресурсів на платформі Research4Life

Українським науковцям стала доступною більшість контенту Research4Life (за інформацією, яка нещодавно публікувалася на порталі, обсяг контенту платформи досяг 200 тис. одиниць – журналів, книг, баз даних).

Обов'язковою умовою отримання доступу є реєстрація установи на порталі Research4Life, після чого установа отримує дані для входу (логін та пароль), які використовуються виключно її працівниками.

Інформація про порядок реєстрації установи міститься на [сайті Державної науково-технічної бібліотеки України](#).

У разі виникнення запитань, пов'язаних з організацією підключення доступу установи до платформи Research4Life та використання доступу її працівниками, для отримання необхідної консультації відповідальним особам установи слід комунікувати із фахівцями відділу науково-бібліографічної аналітики та супроводження наукових баз ДНТБ України (адреса електронної пошти: e-resource@dntb.gov.ua, [форма для зворотного зв'язку](#)).

Працівники наукових установ можуть скористатися доступом до ресурсів лише після реєстрації своєї наукової установи на порталі Research4Life

([вгору](#))

Додаток 57

07.06.2023

Українських науковців запрошують долучитися до науково-популярного проєкту «Книга від вченого»

У рамках цього проєкту вчені презентують свої доробки (монографії, посібники, підручники, збірники матеріалів тощо) в різних форматах (онлайн-презентація на сторінці Офісу у Facebook, постер, запис відео тощо). Участь у проєкті можуть узяти всі науковці, праці яких (зокрема електронні видання) вийшли друком у 2017–2023 роках ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

З опублікованими працями вчених, їхніми сертифікатами з 2022 року можна ознайомитися на [сайті Офісу підтримки вченого](#).

Запрошуємо всіх науковців долучитися до проєкту й презентувати свої доробки. Для цього потрібно:

- заповнити [анкету](#);
- очкувати комунікації;
- презентувати свої доробки.

У разі виникнення додаткових запитань звертатись до координаторки проєкту *Яни Приступи* (L.Pidkuimukha@sso.org.ua).

ПРИЄДНАНІ ФАЙЛИ

[Лист Офісу підтримки вченого № 618](#)

([вгору](#))

Додаток 58

21.06.2023

Безкоштовні курси англійської мови для науковців

Старт заплановано на 3 липня 2023 року ([Національний фонд досліджень України](#)).

Тривалість: від 5 тижнів. Кожному курсу передують факультативний ознайомчий модуль.

Проходження курсів є самостійним, тому кожен слухач може рухатись за своїм зручним розкладом.

Кількість учасників необмежена.

Перелік курсів:

- English for Career Development (Self-Paced)
- English for Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM) (Self-Paced)
- English for Journalism (Self-Paced)
- English for Business and Entrepreneurship (Self-Paced)
- English for Media Literacy (Self-Paced)
- Creating and Implementing Online Courses (Facilitated)
- English for Media Literacy for Educators (Self-Paced)
- Fostering Student Motivation and Engagement (Facilitated)

Шукайте детальну інформацію на сторінці [Current Massive Open Online Courses \(MOOCs\)](#).

([вгору](#))

Додаток 59

Аналіз колаборацій у публікаціях українських вчених

Нещодавно ми повідомляли щодо доступу для українських науковців до баз даних наукової інформації в тому числі до аналітичного інструменту від Elsevier SciVal ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Використовуючи можливість такого доступу команда ДНТБ України інформуватиме наукове співтовариство щодо різних аспектів аналізу публікаційної активності українських вчених.

Цікавими можуть бути дані щодо колаборацій у публікаціях українських вчених

Аналіз колаборацій у наукових публікаціях включає вивчення співпраці між авторами, науковими групами, організаціями та країнами, що сприяє спільним науковим дослідженням та публікаціям. Цей аналіз зазвичай базується на даних про афіліацію, які вказують, де працюють автори або які організації брали участь у дослідженні.

Такий аналіз використовується з метою визначення мережі співпраці у наукових галузях (ключових гравців, популярні області співпраці та потенційних партнерів для подальшої співпраці); визначення імпаکتу співпраці; виявлення трендів та зміни в співпраці між різними дисциплінами, країнами або організаціями. Крім того, аналіз колаборацій може бути основою для визначення наукового впливу на основі співавторства з високоцитованими авторами, організаціями або країнами. Загалом, аналіз колаборацій у наукових публікаціях допомагає розкрити зв'язки, тренди та ефективність співпраці в науковій спільноті та сприяє прийняттю рішень щодо спільних дослідницьких проектів, розвитку мереж співпраці та встановленню стратегій наукового розвитку.

При аналізі масиву даних за 2019-2022 рр видно, що частка міжнародних та національних колаборацій є фактично рівною, однак показник цитованості в рази вищий у публікацій за участю міжнародних колаборацій.

Collaboration

International, national and institutional collaboration by Ukraine in the selected year range.

Metric		Scholarly Output	Citations
International collaboration	31.7%	25,984	198,495
Only national collaboration	31.6%	25,886	60,677
Only institutional collaboration	26.8%	21,928	39,096
Single authorship (no collaboration)	9.9%	8,113	10,165

Джерело: <https://dntb.gov.ua/>

При оцінці колаборацій слід врахувати:

Кількість країн, які цитують (Number of Citing Countries) – вказує на різноманітність країн, в яких дослідники використовують публікації. Цей показник, ймовірно, буде вищим, якщо міжнародна співпраця включає декілька країн, а не лише 1-2.

Вплив співпраці (Collaboration Impact) – розраховує середнє число цитувань на публікацію для публікацій з різними типами географічної співпраці і вказує, наскільки корисними є ці співпраці з точки зору цитувань.

Набір інших “Метрик впливу” (Power Metrics): Науковий результат (Scholarly Output), Кількість предметних областей (Subject Area Count), Кількість джерел Scopus (Scopus Source Title Count), Кількість цитувань (Citation Count), Кількість цитованих публікацій, Публікації в журналах першого та другого кватилів (“Загальне значення”) та h-індекс.

Academic-Corporate Collaboration

 Metric guidance Add

Academic-corporate collaboration by Ukraine in the selected year range.

Metric		Scholarly Output	Citations	Citations per Publication
Academic-corporate collaboration	1.5%	1,203	39,224	32.6
No academic-corporate collaboration	98.5%	80,708	269,209	3.3

Джерело: <https://dntb.gov.ua/>

Набір інших “метрик, що не залежать від часу” (time-independent metrics), які надають корисну, надійну інформацію безпосередньо після публікації і не вимагають часу для накопичення корисних даних: Кількість предметних областей (Subject Area Count), Кількість джерел Scopus (Scopus Source Title Count), Академічно-корпоративна співпраця (Academic-Corporate Collaboration).

Цікавою є аналітика секторальних колаборацій. Академічно-корпоративна колаборація є важливим аспектом аналізу наукової роботи і використовується для оцінки ступеня співпраці між академічними та корпоративними (промисловими) секторами. Ця метрика надає інформацію про міру взаємодії та співпраці між цими двома сферами у контексті публікаційних діяльностей.

Ця метрика дозволяє визначити, наскільки інтенсивно академічний та корпоративний сектори взаємодіють між собою шляхом спільного публікування. Вона вказує, наскільки активно науковці співпрацюють з представниками корпорацій у процесі науково-дослідної діяльності.

Метрика також дозволяє оцінити вплив академічно-корпоративної колаборації на наукову роботу. Вона аналізує кількість цитувань на публікацію залежно від наявності або відсутності академічно-корпоративної співпраці, що дозволяє встановити, наскільки ця співпраця сприяє цитованості та впливу наукових робіт.

([вгору](#))

Додаток 60

26.06.2023

РОЗПАКУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОФІЛІВ: ВИХІД ЗА РАМКИ МЕТРИК

Експерти наголошують, що профілі допомагають зрозуміти процеси, які відбуваються у сфері наукових досліджень, і тим самим сприяють ухваленню ефективних політичних та управлінських рішень ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Звіт фокусується на чотирьох ключових показниках, які використовуються для опису дослідників, журналів, інститутів і дослідницьких областей. Візуалізація даних про публікації та цитування «розкриває» інформацію, яка втрачається при використанні «середнього значення» або іншої одноточкової метрики (як, наприклад, резюме). Вона може виявити нові дані, вказати на важливі аспекти, пояснити причини несподіваного результату, допомогти у подальших кроках із планування та інвестування, покращити загальне уявлення. У звіті, зокрема, розглядаються наступні питання: особистість та публікації; що таке надмірне самоцитування; поширення підозрілих публікацій на тлі проблем з достовірністю статистики публікацій досліджень; журнали та їхні

характеристики; як визначити характеристики, які є типовими для груп публікацій (окрім вихідних даних та цитувань); як використовувати «дослідницькі фронти» для прогнозування, адже більшість традиційних бібліометричних даних є ретроспективним аналізом, що базується на цитатах зі статей, які описують раніше проведену роботу.

Детальніше: <https://is.gd/iyR4bw>, <https://is.gd/IFNNwh>
(вгору)

Додаток 61

19.06.20236

Борисіхіна К.

Холодна війна. У США розглядають можливість припинення наукового співробітництва з Пекіном

Договір було укладено одночасно зі встановленням дипломатичних відносин між двома країнами, його продовжували кожні п'ять років. Але зараз ці відносини, як відомо, ускладнені як ніколи раніше. Через це, за [інформацією](#) Reuters, у Білому домі тривають дебати щодо продовження співпраці ([nv.ua](#)).

Противники продовження звинувачують Китай у постійній крадіжці даних, що ставить багато галузей науки й економіки США в складне становище.

«Продовження науково-технічної угоди між США і Китаєм тільки ще більше поставило б під загрозу наші дослідження та інтелектуальну власність», — заявляє представник Конгресу Майк Галлагер, голова спеціального комітету Конгресу по Китаю.

Державний департамент відмовився коментувати «внутрішні обговорення переговорів».

Також стало відомо, що Вашингтон розпочав внутрішню перевірку результатів академічних, технологічних і комерційних обмінів із Пекіном.

Китайська сторона зацікавлена в продовженні.

«Ми сподіваємося, що американська сторона прискорить внутрішню перевірку до закінчення терміну дії угоди», — сказав Лю Пенгуй, речник китайського посольства у США.

(вгору)

Додаток 62

20.06.2023

Попович О., доктор економічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України

Добровільна відмова від наукового ступеня: відмова від кваліфікації чи відповідальності?

<...> Уряд фактично закріпив простий спосіб уникнення від відповідальності за порушення наукової етики і академічної добропорядності. Крім того, що це аморально само по собі, це може викликати і певні проблеми і у взаємовідносинах з європейськими партнерами. Адже така політика повністю протилежна до тенденцій, які все виразніше проявляються у світі, де все більшою мірою запроваджуються заходи із боротьби з такими порушеннями ([Українська правда. Життя](#)).

Так у Товаристві ім. Макса Планка (наукове об'єднання в Німеччині, багато в чому аналогічне нашій НАН України) запроваджено чітку систему покарань за порушення норм наукової етики, починаючи від суто морально-етичних – для незначних порушень – і закінчуючи суворими адміністративними заходами.

Попри вимоги дуже уважно і делікатно розбиратися з кожним конкретним порушенням і навіть підозрою на порушення, в разі підтвердження його свідомого вчинення, (наприклад, того ж плагіату), Сенат товариства ухвалює рішення про екстраординарне звільнення порушника з роботи в його установах, анулювання контракту з ним, навіть про недопущення його на територію планківських інститутів.

Звичайно, у нас всі ці дискусії стосуються конкретних особистостей, їхнього морального права займати відповідальні посади, ухвалювати важливі рішення. Але ними підтверджується і той факт, на який науковці вже не раз звертали увагу: весь нинішній механізм формування і реалізації державної наукової і науково-технологічної політики в нашій країні потребує серйозних змін, адже наука в ньому виявилась затисненою лещатами бюрократичних втручань і формул, яскравим прикладом яких є, зокрема, просякнута корупцією державна система підготовки і атестації наукових кадрів.

Життя підтверджує, спроби вирішити її проблеми, забезпечити якість і прозорість її роботи суто бюрократичними методами регулювання, незаперечно продемонстрували свою неспроможність...

([вгору](#))

Додаток 63

21.06.2023

Кречетова Д.

«Амністія» для плагіаторів. Що не так з добровільною відмовою від наукових ступенів і за яких умов вона може існувати?

Попри те, що очільник Нацагентства Андрій Бутенко [запевняв](#), що справу доведуть до кінця, невдовзі стало відомо, що перевірку наукової роботи [призупинили](#). Чи відновлять її – питання відкрите, адже НАЗЯВО не

перевіряє дисертації людей, у яких немає наукового ступеня ([Українська правда. Життя](#)).

Думки у суспільстві щодо добровільної відмови міністра від звання розділилися. Деякі підтримали Лісового, назвавши вчинок гідним, дехто – відверто обурився, окремі поставилися із розумінням, зауваживши, що це рішення було чи не єдиним виходом... <...> Чи не найактивніше критика на адресу Лісового лунала від науковців, які не з чуток знають "ціну" здобуття своїх звань.

"Українська правда. Життя" поспілкувалася з деякими із них, і спробувала розібратися, які глобальні проблеми тягне за собою надання можливості науковцям відмовлятися від ступенів, чи має взагалі існувати така опція і за яких умов.

Також ми озвучили МОН запитання, що виникли на тлі впровадження механізму добровільної відмови. Спойлер: на жаль, поки що їх більше, ніж відповідей.

Що не так з добровільною відмовою Лісового від ступеня?

Хвиля схвальних відгуків на призначення Лісового міністром досить швидко змінилася неприємним осадом через звинувачення у плагіаті. У відповідь на це він запевняв, що має "нульову толерантність до академічної недоброчесності", після чого самостійно [подав дисертацію на перевірку](#) до НАЗЯВО, пообіцявши відмовитися від ступеня, **якщо** плагіат таки знайдуть і, власне, ініціював ідею механізму такої відмови.

"Не менше за інших чекаю на її результати. І, як уже казав, у разі виявлення будь-яких порушень нової культури академічної доброчесності, до формування якої від мене буде особлива увага, відмовлюся від ученого ступеня кандидата наук.

Щойно отримаю висновок – публічно все оприлюдню. Триматися за будь-які звання точно не збираюся", – [заявив](#) очільник МОН у березні.

Утім, щойно Кабмін затвердив механізм добровільної відмови від наукового ступеня, Лісовий скористався ним одразу, не дочекавшись результатів перевірки НАЗЯВО. До слова, так само [вчинив](#) і голова Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак. Чому?

На думку **професорки і докторки філософських наук Тетяни Пархоменко**, те, у який спосіб Лісовий відмовився від наукового ступеня, може свідчити, що звинувачення в академічній недоброчесності – **небезпідставні**.

"Відмова відбулась на **випередження рішення НАЗЯВО** з метою уникнути розголосу про те, що в дисертації міністра академічний плагіат є. Хоча до моменту відмови Лісового від наукового ступеня Агентство прийняло до розгляду лише його [особисту заяву](#) (повідомлення), в якій було наведено тільки 3 фрагменти [текстових збігів](#). А згідно з внутрішніми документами, Агентство перевіряє лише фрагменти, які зазначені в скаргах/повідомленнях, тобто – ці три фрагменти", – зауважує науковиця.

Пізніше, **6 травня**, до НАЗЯВО надійшло ще одне [повідомлення](#) про наявні фрагменти плагіату у дисертації очільника МОН. Цього разу – від кандидата біологічних наук Олега Смірнова. Комітет етики Агентства [схвалив](#) розгляд цього повідомлення аж **26 травня** – після того, як **19 травня** Кабінет міністрів України ухвалив постанову №502, яка, зокрема, дозволяє добровільно відмовлятися від наукового ступеня.

Пархоменко припускає, що саме надходження заяви Смірнова, яка містила чимало "запозичених" фрагментів, підштовхнула до якнайшвидшого ухвалення змін до Постанови №1197.

"НАЗЯВО, якщо воно не хоче вже зовсім осоромитись, має розглянути повідомлення О. Смірнова, тому що ані Лісовий, ані Бабак, відмовившись від наукових ступенів, не відмовились від своїх дисертацій", – каже професорка.

Старший науковий співробітник Інституту фізики НАН України Антон Сененко назвав відмову міністра від наукового ступеня "сильним кроком", утім зауважив, що це фактично явка з повинною і "тут не може бути аплодисментів".

<...> Ми запитали МОН, чому міністр відмовився від наукового ступеня раніше, ніж НАЗЯВО оприлюднило результати перевірки його дисертації, на що отримали [посилання на допис](#) Лісового від 30 травня. У ньому очільник МОН наголошує, що "в академічному світі науковий ступінь – це про цінність та довіру, а ще про здобуття, а не отримання" і додає, що не збирається триматися за "формальні для себе статуси".

Утім, якщо науковий ступінь – це про цінність і довіру, то чи не втрачаються останні у разі відмови від першого?

Науковиця і координаторка антиплагіатної платформи ініціативи "Дисергейт" Світлана Вовк вважає, що ця ситуація підриває довіру до НАЗЯВО як інституції.

"НАЗЯВО не виконало повноважень, наданих йому народом України", – наголошує Вовк.

Відмова від ступеня: якою вона є і якою мала би бути

Сьогодні, [щоб відмовитися від ступеня](#), науковець має написати заяву на ім'я міністра, завірити її нотаріально і передати до МОН. Протягом 10 днів відомство видає наказ про позбавлення особи наукового ступеня.

На думку Світлани Вовк, процес відмови від наукового ступеня має стосуватися всіх складових причин та наслідків, пов'язаних із його отриманням:

- відкликанням всіх наукових публікацій,
- оцінкою праці наукових керівників/консультантів, зокрема, і в грошовому еквівалентів, якщо їм сплачувалися кошти за керівництво аспірантом/докторантом,
- встановленням відповідальності опонентів, експертів та спеціалізованих вчених рад, університетів/наукових установ, де проходив захист тощо.

Крім того, вона вважає, що **добровільна відмова від ступеня повинна бути неможливою для осіб, які обіймають державні посади, є обраними представниками народу (депутати, мери) або посади в органах місцевої влади.**

Утім припускає, що таку опцію можна залишити для тих, хто не пов'язаний зі сферами, що фінансуються із держбюджету.

Науковець Антон Сененко вважає, що в ідеалі такої процедури як **добровільна відмова** від наукового ступеня взагалі **не мало б існувати.**

<...> **Утім, механізм уже запущено.** І прийнятним варіантом для такого явища як "добровільна відмова від ступеня" може бути лише його **тимчасовість**, вважає науковець. Короткочасна "амністія", на його думку, мала б сприяти очищенню наукової сфери від "випадкових людей", не навантажуючи чиновницьку систему.

"Але за однієї умови: за цей час Оксен Лісовий мусить (підкреслено) спільно з науковою спільнотою, зокрема з тією, що знайшла в його роботах плагіат, випрацювати дієві процедури позбавлення наукових ступенів та покарання недоброчесних вчених.

І я передбачаю, що якщо точна дата скасування "добровільності" буде озвучена, ми побачимо вал відмов від наукових ступенів", – прогнозує науковець і наголошує, що далі норма добровільної відмови **має бути скасована.**

На думку Тетяни Пархоменко, людина, яка відмовляється від звання, також має понести статусні, фінансові і кадрові наслідки.

"Має бути врегульовано питання щодо ситуації, коли людина відмовляється від кандидатського ступеня, але має докторський, а отже має бути позбавлена і його, оскільки докторський ступінь в Україні присуджується лише після кандидатського і позбавлення останнього означає втрату однієї з наріжних підстав для присудження вищого ступеня", – наголошує професорка.

Також Пархоменко вважає, що в Україні має діяти **заборона повторного захисту цієї ж дисертації та мораторій на захист протягом певного часу загалом.** А ще додає, що необхідно чітко прописати умову щодо неможливості повернення ступеня, від якого відмовилась конкретна особа, та передбачити процедуру **набуття його заново на загальних підставах.**

<...> Утім, ретельно прописані у законодавстві **підстави для добровільної відмови від наукового ступеня – необхідні,** наголошує Тетяна Пархоменко.

Водночас Міністерство освіти і науки **"не може узагальнювати чи виокремлювати причини"** (вони ж – підстави), які принаймні потенційно можуть передувати рішенню науковців відмовлятися від звання.

"Добровільна відмова від наукового ступеня – це особисте рішення кожної особи, яка має такий ступінь", – вважають у МОН.

Існує колізія

Тетяна Пархоменко переконана, що опція добровільної відмови від наукового ступеня має **бути неможливою для тих, хто отримав його за дисертацію** (сукупність статей, іншу наукову роботу тощо), в якій **підтвердили плагіат**.

Звідси **питання**: як підтвердити плагіат у роботі науковця, який хоче добровільно відмовитися від наукового ступеня, якщо відповідна перевірка з боку НАЗЯВО у таких випадках не передбачена законодавством? Останнє нам повідомили у МОН. Дослівно:

"Перевірка наукових робіт на наявність чи відсутність академічного плагіату тих осіб, які планують добровільно відмовитись від наукового ступеня, не передбачена законодавством".

А чи потрібно передбачити обов'язкову перевірку НАЗЯВО дисертацій на плагіат тих, хто уже добровільно відмовився від наукового ступеня?

Антон Сененко вважає, це не заохотить добровільно відмовлятися від ступенів і наголошує, що перевірка НАЗЯВО має здійснюватися на основі обґрунтованих підозр в академічній недоброчесності.

"Інакше ми просто перевантажимо систему, а вона і зараз фактично не працює", – зауважує науковець.

Тетяна Пархоменко має протилежну позицію і вважає, що процедура перевірки наукових робіт на плагіат має передувати відмові, а не здійснюватись *post factum*. І у разі підтвердження наявності плагіату добровільна відмова має виключатися.

"Особа, в дисертації якої виявлено академічний плагіат, позбавляється наукового ступеня у визначеному нормативно-правовими актами порядку із відповідними наслідками для всіх учасників присудження такого наукового ступеня", – наголошує професорка.

<...>

Діана Кречетова, "Українська правда. Життя"

([вгору](#))

Додаток 64

09.06.2023

ЧИ ЗМУСИТЬ ЄС ПАРАЛЕЛЬНУ ВИДАВНИЧУ СИСТЕМУ ПРАЦЮВАТИ?

Заклики перетворити дослідницький репозитарій Європейського Союзу на колективну, неприбуткову, широкомасштабну видавничу службу для суспільного блага, яка могла б конкурувати з комерційними видавництвами, дехто вважає «наївними» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Європейська Рада мала схвалити пропозицію, згідно з якою негайний і необмежений відкритий доступ без авторських гонорарів стане «нормою» у науковій видавничій справі. Європейська комісія, яка керує фінансуванням досліджень «Горизонт Європа» з бюджетом 105 млрд євро, мала запровадити

політику фінансування для підтримки видавців з відкритим доступом, які не стягують авторську винагороду. Фінансування цієї програми «прив'язується» до публікацій у так званих «діамантових» журналах, які є безкоштовними для читання і публікації завдяки субсидіям від університетів, урядів або інших спонсорів. Меморандум, представлений ЄК у лютому, пропонує масове розширення використання платформи ЄС з відкритим доступом Open Research Europe, запущеної у 2021 році. Але ця пропозиція отримала неоднозначну реакцію від Ліги європейських дослідницьких університетів. Президент Ейндховенського технологічного університету, який свого часу був генеральним директором з досліджень та інновацій Європейської комісії і очолював ініціативу «План S» із запровадження відкритого доступу, вважає, що «публікація у відкритому доступі не означає безкоштовну публікацію у відкритому доступі. Завжди буде рахунок, який хтось має оплатити за виконану роботу, навіть якщо мова йде про «алмазний» шлях, фінансову агенцію, установу чи самого дослідника, – за рахунок гранту чи в інший спосіб, наприклад ... власний час. Тож більше ніяких пілотів нових моделей видавництва та вправ із взаємним навчанням, плану типу S, заходів, що змінюють правила гри. Якщо європейські міністри науки дійсно серйозно ставляться до відкритого доступу, вони повинні домовитися про заходи, які завершать роботу раз і назавжди».

Детальніше: <https://is.gd/5bPhw0>, <https://is.gd/R870Qs>
(вгорі)

Шляхи розвитку української науки

Інформаційно-аналітичний бюлетень

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Упорядник Натаров Олег Олександрович

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz2014@ukr.net
Сайт: <http://nbuviap.gov.ua/>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003 р.